

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slekthistorielag

Nr. 1 - 2013

23. årgang

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag

23. årgang

Redaksjon

Nils Elsrud
Sten Høyendahl
Tom Larsen
Ole E. Yttri

Ringerike Slektshistorielag ble startet 7. februar 1985, og har rundt 270 medlemmer. Medlemskontingenten er kr 300 pr år. Medlemmene får tilsendt Hringariki to ganger i året, og det arrangeres jevnlig møter og foredrag. Laget har lokaler på Veien gamle skole, hvor også lagets samling av bøker og tidsskrifter mv befinner seg. Laget fikk patentert navnet Hringariki i 2000.

Vår hjemmeside er:

<http://www.ringerike-slektshistorielag.com>

Medlemskap tegnes hos leder Nils Elsrud.

Paasche Aasens vei 26, 3514 Hønefoss.

Tlf. 915 66 980.

Artikler til Hringariki sendes: sten.hoyendahl@gmail.com

Postadresse: Sten Høyendahl, Vollgata 74, 3512 Hønefoss

Forsiden:

Dukken Lille-Beate, kjent fra Jørgen Moes bok

I Brønden og i Tjærnet (1851)

Foto: Kari Telste.

Baksiden:

Gulbrand Gulbrandson (1841-1900)

Håndfarget foto: Tom Larsen.

Nr. 1- 2013

Innholdsfortegnelse

Side	
2	Fra redaksjonen
3	Thorleif Solberg Minneord over Eyvind Fjeld Halvorsen
4	Kari Telste "Familieklenodiet" - tjenestejenta Ingeborg Gulbrandsen fra Ringerike og familien Sommerfelt
16	Nils Elsrud Ringerikinger i den amerikanske borgerkrigen
34	Sten Høyendahl Fra Gillberga i Värmland til Ringerike
45	Ragnvald Lien Øvre Halkinrud og Tangen i Lunder på 1800- og 1900-tallet
49	Fra bokhylla: Et makabert 300-årsminne
50	Sten Høyendahl Et brev fra 1340 om Hole prestegård og Helgeland
63	Tom Larsen Straffanger i Hønefoss distriktsfengsel (1869)
69	Kari Telste Lille-Beate – en dukkehistorie
70	Årsberetning 2012
71	Årsmøte 26. februar 2013
72	Budsjett 2013 og resultat 2012

Fra redaksjonen

Året 2013 står i dikterpresten Jørgen Moes tegn her på Ringerike. Den gamle hedersmannens slekt er godt utforsket, og vi kan her ikke bidra med ny informasjon. Vi velger derfor å vie bladetts forside til dukken Lille-Beate, kjent fra den fine barndomsskildringen *I Brønden og i Tjørnet* fra 1851. Kari Telste forteller kort om Lille-Beate, som til daglig befinner seg utenlands i privat eie, men som i år kan beskues på Ringerikes Museum.

Kari Telste tar også for seg Ingeborg Gulbrandsen, født 1835 på Vestre Bjørke i Hole, og oppvokst på Krakstad i Haug. Ingeborg tok i ung alder tjeneste på Bråk hos teologen Halfdan Sommerfelt, den gang lærer på Ringerike realskole. Kari Telste utga sammen med Sølvi Sogner i 2005 en bok om tjenestejenter i Norge, og har nå rekonstruert Ingeborgs livsløp gjennom til dels utradisjonelle kilder. Tjeneren var i utgangspunktet en av samfunnets mest anonyme slitere, men vi skal se at Ingeborg Gulbrandsen ble alt annet enn anonym for sitt herskap.

Lite kunne ungjenta fra Hole ane at hun hele sitt liv skulle følge den barnerike prestefamilien, som viste henne en respekt som få tjenestefolk fikk oppleve. Og da hun ble gammel ble hun heller ikke plassert på et hjem, slik skjebnen ble for nesten alle trofaste tyender. Ingeborg ble ansett som et familiemedlem og behandlet med verdighet. Etter Halfdan Sommerfelts død i 1901 tok to av hans ugifte døtre seg av henne, og hun bodde sammen med dem på Skillebekk i Kristiania til sin død i 1911.

Mange ringerikinger deltok i den amerikanske borgerkrigen (1861-65). Nils Elsrud har satt amerikansk kildemateriale opp mot hjemlige kirkebøker, og fulgt flere av innvandrerne i krig og fred. Noen av disse skulle oppleve sine siste timer på slagmarken.

Vi hører her om den senere så suksessrike Gulbrand Gulbrandson, opprinnelig fra Øymoene under Hæl i Ådalen. Han ble såret under kampene i 1863, og sendte på sykeleiet flere brev hjem til sine foreldre og søsken. Det han opplevde må ha fulgt ham hele livet: *...i saadan storm af Kugler havde jeg aldrig tænkt at komme. Det var haardt at see mine Kamerater falde, saa fort som en kunde sige 1.2.3 og under tiden 3 a 4 ad gangen, men til al lykke de var ikke alle Skadte som faldt; nogle var udmattede, thi vi havde ikke havd noget at æde*

for 2 dage, og nogle var bange og søgte paa den Maade at Skjule sig.

Ragnvald Lien fortsetter med historien om Halkinrud-slekta i Soknedalen, og tar utgangspunkt i Elling Helgesen (1727-1797). Han følger nå slekten inn på 1900-tallet, da eiendommen Tangen ble skilt fra Øvre Halkinrud.

Sten Høyendahl har sett på svenskene som i årene rundt 1860 flyttet til Ringerike, og har merket seg at forholdsvis mange av disse kom fra Gillberga i den folkefattige vestre delen av Värmland. Gillberga ligger syv mil øst for Ørje, og midt på 1800-tallet var det ikke lett å finne godt betalt arbeid der. De første gillbergingene som kom til Ringerike hadde åpenbart skrevet hjem og fått slektninger og sambygdinger til å prøve lykken her. Mange av dagens ringerikinger stammer fra nettopp disse innflytterne - Hole-navnet Haglund kommer opprinnelig fra Gillberga.

Sten Høyendahl har også funnet et brev fra 1340 om en grensegang mellom Helgeland og Hole prestegård. Brevet er innført i den lokale aktsprotokollen for 1710, men disse protokollene har vært lite påaktet, og dokumentet er blitt oversatt av både lokale og nasjonale historikere. I samme sak er det gjengitt flere vitnemål fra 1650-årene, der originalene er gått tapt, og disse gir verdifulle opplysninger om forsvunne stedsnavn og slektsforhold på Ringerike. Det kan nå fastslås med sikkerhet at den mye omtalte Herman Hanssøn, sognepresten i Nes på Hedemarken som ble landsforvist og fengslet av Christian IV for kjetteri, var sønn av presten Hans Hermanssøn i Hole. Vi skal se at den aldrende Herman Hanssøn i 1652 reiste den lange veien fra Hedemarken til Hole for å vitne om grensedeler i området.

Tom Larsen fortsetter med sine oversikter over straffanger ved distriktsfengselet i Hønefoss, og er nå kommet fram til 1869. Småfolk straffes for mange ulike lovbrudd, og ulovlig brennevinssalg er en gjenganger. Anders Tyttebærmoen i Soknedalen får fem dagers fengsel for å ha latt sine to barn forsømme skolen. Ikke alle lovbrudd ville ha vært straffbare i dag - den nittenårige Karen Torine Nilsdatter fra Haug fikk tyve dager for *ulovligt Samliv med en Mandsperson*. Ellers legger vi særlig merke til en familie på Hønefoss som hadde store sosiale problemer. Både mor, sønn og to søstre sonde mindre dommer dette året.

Minneord over Eyvind Fjeld Halvorsen

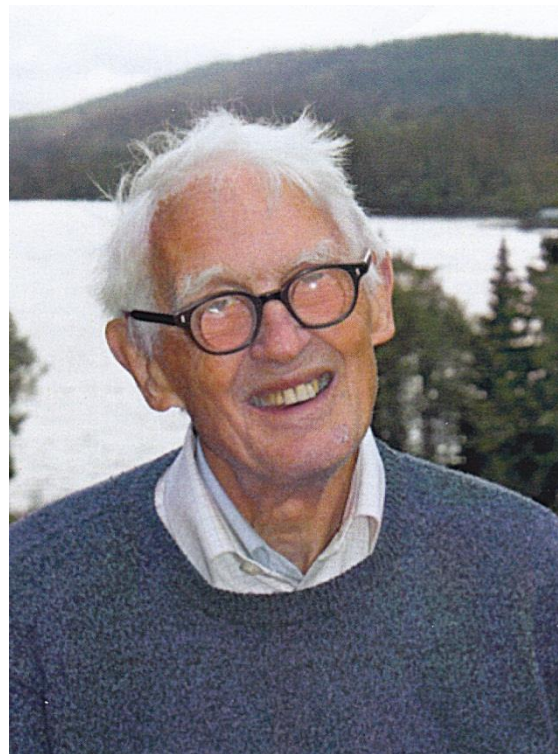
Eyvind Fjeld Halvorsen var født 4. mai 1922 i Norderhov som nest yngste sønn av Sverre F. Halvorsen, disponent ved Begna tresliperi. Han døde i Bærum 9. mars 2013 etter noen års sykdom.

I fireårsalderen ble han operert for en øyesykdom, og han hadde siden svekket syn. Men det svekket ikke hans pågangsmot. Han tok artium ved Ringerikes høyere skole i 1940. Det gikk frasagn om denne eleven som alt i gymnasietida hadde lest alle bind av *Arkiv for nordisk filologi*. Han hadde allerede da funnet sitt arbeidsfelt. Han avla språklig historisk embetseksamen i Oslo i 1947, tok doktorgraden i 1959, og i 1962 ble han professor i norrøn filologi. Etter hvert kom mange faglige arbeider og artikler fra ham. Til *Kulturhistorisk leksikon for nordisk middelalder* skrev han f. eks. over 100 artikler.

Også i navneforskning og språkkonservering har han gitt verdifulle bidrag. Han var i flere år medlem av språknemnda.

Finn Erik Vinje skriver i sin nekrolog over ham i *Ringerikes Blad* at han på Universitetet førte en tøff stil: ”Men som eksaminator var han til det ytterste hensynsfull, nær sagt som et lam. Men han forebeholdt seg retten til å drikke boksøl under eksaminasjonen. Han anså det for en menneskerett”.

Og han glemte aldri Ringerike. Vi er ham stor takk skyldig. Det viser hans tallrike artikler i våre tidsskrifter *Heftet Ringerike* og *Hringariki*, og de mange foredrag han holdt på Ringerike. I 2009 utga Ringerike Slektshistorielag praktboken *Middelalderbrev fra Ringerike 1263-1570*, originaltekster med oversettelse til moderne norsk av Eyvind Fjeld Halvorsen og Magnus Rindal. I sine yngre dager laget han fyldige oversikter over hver enkelt gård på Ringerike med kildehenvisninger fram til 1660-årene, og dette pionéarbeidet stilte han generøst til disposisjon for alle lokalhistorisk interesserte.

Han fant også sin livsledsagerske på Ringerike, nemlig Anne Marie Weien, datter av major Einar Weien og Anna Mathea født Smith.

Den 4. mai 1992 ble det utgitt et festskrift til Eyvind Fjeld Halvorsen, kalt *Eyvindarbók*. Her har Einar Lundeby, tidligere lektor ved Ringerike høyere skole, en velskrevet artikkel: *Eyvind Fjeld Halvorsen 70 år*. Den begynner slik: ”Oldtid du svant, men din hellige flamme blusser i nordmannens hjerte ennu” heter det i Bjerregaards ”kronede” nasjonalsang. Er det noen sannhet i denne påstanden i dag? Stort sett ikke, men hvis ”nordmannen” er Eyvind Fjeld Halvorsen, må svaret bli et ubetinget ja. For ham har norrønt liv og norrøn kultur vært en avgjørende inspirasjon i hans livsverk”.

Thorleif Solberg

”Familieklenodiet”- tjenestejenta Ingeborg Gulbrandsen fra Ringerike og familien Sommerfelt

I folketellingen 1910 for Kristiania kom jeg tilfeldigvis over en innførsel som vakte interesse: Ingeborg Christine Gulbrandsen, født 15. april 1835 i Hole. Under familiestilling, sivilstand og yrke på en vestkantadresse var det notert: *Familieklenodie, ug., Opholdes af Søsterene Sommerfelt, fhv. tj.p.* Her har vi to søstre som forsørger en gammel tjenestepike, men hvorfor kalte de henne for familieklenodie? Klenodie betyr kostbart smykke, en skatt, og betegnelsen *familieklenodie* gir assosiasjoner til noe som har gått i arv og har høy affeksjonsverdi.

---

av Kari Telste

Det var ingen selvfølge den gangen å ta seg av en tjenestejente i alderdommen, slik de to søstrene Sommerfelt tydeligvis gjorde. Mange eldre og utslitte tjenestjenter var prisgitt forsorgen. Tjeneste ga liten mulighet for å legge seg opp penger, og pensjonsordninger fantes ennå ikke. Ugifte tjenestjenter har satt få spor etter seg i historiske kilder. Er det likevel mulig å finne ut mer om Ingeborg Christine Gulbrandsen og hennes stilling som familieklenodie? Da jeg først begynte å nøste i trådene, dukket det opp både lokalhistoriske koblinger og uventede opplysninger.

Bakover i digitale folketellinger

De to søstrene Sommerfelt het Alette Ingeborg og Dagmar Constance. Begge var ugifte og omkring 40 år gamle. Alette, født i 1868 på Eidsvoll, var håndarbeidslærerinne, og Dagmar, født i 1870 i Vestre Aker, var kontordame ved *Norden Brandforsikringselskab*. De to søstrene tilhørte en generasjon unge borgerskapskvinner som hadde fått anledning til å ta utdanning slik at de kunne forsørge seg selv. De hadde også en brorsønn boende hos seg, den åtte år gamle Olaf Hiorth Sommerfelt. Adressen var Skillebekk 1, forhuset i annen etasje.

Går vi til folketellingen 1900 for Kristiania, finner vi Alette og Dagmar Sommerfelt i Akersbakken 35b. Alette styrte huset for sin far, pensjonert fengselsprest og enkemann Halfdan Sommerfelt. Dagmar var ansatt i samme forsikringselskap som i 1910. En eldre bror, Johan

nes Henrik som var handelsfullmektig og født i 1866, og en yngre søster, Ruth, født i 1877, bodde fortsatt hjemme. Til hjelp hadde de husjomfruen Ingeborg Christine Gulbrandsen fra Ringerike, og en 15 år gammel tjenestejente fra Asker.

Kunne det tenkes at Ingeborg allerede 35 år tidligere hadde vært i tjeneste hos familien Sommerfelt? Folketellingen 1865 viser at Halfdan Sommerfelt var kapellan på Eidsvoll, bosatt på gården Mork, og familien besto av hans kone Constance Gjerdrum og fem små barn. De hadde fire tjenestepiker, tre av dem fra Eidsvoll og omegn, mens den fjerde var Ingeborg Gulbrandsen, noe unøyaktig oppgitt med fødested Norderhov på Ringerike og fødselsår 1837. Mye tyder altså på at hun må ha vært i samme familie store deler av sitt voksne liv. Men når begynte hun egentlig i tjeneste hos familien Sommerfelt?

Det var ikke uvanlig på 1800-tallet at unge jenter søkte ut for å få tjeneste. Som mange andre ringeriksjenter kan Ingeborg i ung alder ha reist til Kristiania, og slik kommet i tjeneste hos Sommerfelt og hans kone. Folketellingen 1865 tyder på noe annet. Det eldste av Sommerfeltbarna var nemlig født i Norderhov, og sønnen Ole Gjerdrum Sommerfelt ble ganske riktig døpt 21. februar 1858 i Norderhov kirke. Foreldre var kandidat Halfdan Einar Sommerfelt på Bråk og hustru Alette Jørgine Constance, født Gjerdrum. Dermed er det sannsynlig at Ingeborg kom i tjeneste hos dem mens de oppholdt seg på Bråk.

Hvem var Ingeborg Gulbrandsen?

Kirkeboka for Hole viser at pikebarnet Ingeborg Kristine ble døpt 30. august 1835. Fødselsdatoen var 15. april samme år, slik folketellingen 1910 oppgir. Foreldrene var fanejunker Gulbrand Olsen Onsager og Inger Marie Pedersdatter på Bjørke. Fanejunker var høyeste underoffisersgrad i Norge, en hedersgrad som ble tildelt etter fem års tjeneste som kommandersersjant.

Ingeborgs foreldre var bosatt på ”Bortigaren” Vestre Bjørke i Hole, og fikk i årene 1827-40 seks barn. I 1832 fikk hennes far Gulbrand Olsen Onsager overdratt gården Bjørke av sin svigerfar, Peder Nilsen, men makeskiftet

Ingeborg bodde som barn på Bortigarden Vestre Bjørke i Hole (til venstre). Slik ser gården ut i dag. Foto: Sten Høyendahl.

den i 1840 med Krakstad i Haug. Ingeborgs morfar, Peder Nilsen, fortsatte imidlertid å sitte på en del av Bjørke, der han hadde sikret seg livvære så lenge han og den ugifte datteren Marte levde. Morfaren døde i 1864, men tanten levde til 1882, og er i folketellingen 1865 oppført som føderådskone på Bjørke.

Ingeborgs far eide Krakstad i fem år. Lokalhistorikeren A. Lagesen skriver at Gulbrand Olsen Onsager døde midt i 1840-årene, og at hans bo da ble solgt på auksjon. Av panteboka framgår imidlertid at Gulbrand Olsen Onsager var til stede 9. august 1845 da auksjonsskjøtet ble satt opp, og det viser seg at han 20 år senere fortsatt levde i beste velgående. I folketellingen 1865 er han enkemann og bosatt på Søndre Gomnes i Hole sammen med den eldste sønnen Peder Gulbrandsen Bjerke, hans kone Karen Kristiansdatter og deres to små barn.

Hvor Gulbrand Olsen Onsager og hans familie oppholdt seg etter at Krakstad ble solgt på auksjon, er ikke kjent. Da Ingeborg Kristine ble konfirmert 2. juni 1850 i Haug kirke står hun oppført på Trøttersrud, nabogården til Krakstad, og kirkeboka oppgir farens stilling som gårdmann. Det er ingen spor av at faren var gårdmann på Trøttersrud, og Ingeborg kan altså like gjerne ha vært i tjeneste der. Det var ikke uvanlig at jenter måtte ut for å tjene ved konfirmasjonsalderen.

Tjenestetida var en læretid som ga unge jenter praktiske kunnskaper og ferdigheter i alt som hørte til husholdningen, samtidig som de fikk sosial trening utenfor foreldrehjemmet. Dette var kunnskaper som kom vel med når de selv skulle stifte familie og stå for eget hushold. Selv om lønna var dårlig, og til dels ble

utbetalt i naturalia, var det mange jenter som i løpet av tjenestetida klarte å samle seg utstyr. Ettersom giftermålsalderen den gang var relativt høy - 26-27 år for kvinner - hadde de fleste en lang tjenestetid bak seg før de giftet seg.

Tjeneste var ved midten av 1800-tallet så å si det eneste arbeidet unge jenter fra landsbygda kunne få. Dyktige tjenestejenter var ettertraktet, og for noen ble livslang tjeneste et alternativ til ekteskap, slik det var tilfelle med Ingeborg. Men da Ingeborg som ung jente tok tjeneste hos Sommerfelt, visste hun neppe hva framtida ville bringe. For å spore opp hennes historie, må vi finne ut mer om presten Halfdan Sommerfelt og hans kone Constance.

Hvem var ekteparet Sommerfelt?

Ungkar, cand.theol. Halfdan Einar Sommerfelt og frøken Alette Jørgine Constance Gjerdrum ble viet 2. april 1857 i Oslo domkirke. Brudgommen var født i 1830 og bruden i 1833. De var altså relativt unge, 27 og 24 år gamle, og var fetter og kusine. Deres mødre, Jørgine (Georgine) Maria Sommerfelt (1800-1889) og Mette Alette Christine Gjerdrum (1793-1867), var søstre. Begge var døtre av offiseren Johan Jørgen Krohn (1766-1834) og hans første kone Boel Marie Magelssen (1762-1834), og hadde vokst opp på "Krohnborg" i Søndre Land.

Brudeparets morfar, Johan Jørgen Krohn, er mest kjent som veibygger. I 1792 fikk han som ung offiser i oppdrag å lede arbeidet med den nye kongeveien mellom Christiania og Bergen, som i store deler følger dagens E16 over Filefjell. I 1803 gjorde han ringeriking av seg. Han kjøpte først gården Klekken, som han i 1805 makeskiftet med Sjørvoll. Bakgrunnen for flyt-

tingen til Ringerike var at han ville separeres fra sin kone. Ifølge hans oldebarn Ruth Sommerfelt Holst var han nemlig blitt lidenskapelig forelsket i den unge husjomfruen på Krohnborg, Anne Marie Selmer (1778-1856), og ville gifte seg med henne. Våren 1805 fikk han kongelig tillatelse til å skilles og inngå nytt ekteskap med "jomfru Selmer". På gården Sjørvoll "blev det satt fart på for å innrede denne til hans nye ekteskap", og de to giftet seg lille julaften 1805 i Norderhov kirke.

Johan Jørgen Krohn fikk i sitt andre ekteskap åtte barn. Hans to nygifte barnebarn, Halfdan Sommerfelt og Constance Gjerdrum, hadde derfor mange slektninger på Ringerike. En tante, Anne Elisabeth Anker Krohn (f. 1809) var gift med sorenskriver Gabriel Fougner på Stein, og en nevø av Krohn, boktrykkeren og avisgründeren Johan Jørgen Krohn, som stiftet *Ringeriges Ugeblad*, senere *Ringerikes Blad*, vokste delvis opp på Sjørvoll og bosatte seg med sin familie i Hønefoss.

Halfdan Sommerfelt vokste opp på Ringebu, der hans far, Søren Christian Sommerfelt (1794-1838), var sogneprest. Faren hadde studert naturvitenskap i København, men da han ikke, som han var forespeilet, fikk en lærerstilling ved det nyopprettede universitetet i Christiania, kastet han seg isteden over teologistudiet. Ved hans død i 1838 var sønnen Halfdan bare åtte år gammel. Etter sitt "nådensår" som enke flyttet moren til Lillehammer, hvor de yngre barna, Halfdan, Marie og Karl ble elever ved Marcus Thranes skole.

Marcus Thrane startet skolen i 1841 som et tilbud til kondisjonerte familier på Lillehammer. Foruten vanlige skolefag inngikk sang, musikk og teater i undervisningen. Dette kan ha falt i smak for Sommerfelts mor, som skal ha vært svært glad i musikk. Også elevene satte pris på Marcus Thrane. Sommerfelt skriver at han hadde "et eiendommelig grep for å gjøre skolen morsom og interessant for oss, og en forunderlig gave til å lære fra seg det han selv kunde". Det var derfor med sorg elevene skiltes fra ham da han i 1846 måtte gi opp skolen, og de isteden fikk en ny lærer som både var "innbilsk og uvitende".

Constance Gjerdrum vokste opp i Christiania, og hennes far var juristen, embetsmannen og forretningsmannen Ole Eliesen Gjerdrum (1785-1858), i ettertid kjent fordi han som politimester i Christiania hadde kommandoen i det såkalte torgslaget 17. mai 1829. For dette ble han utnevnt til ridder av Vasaordenen. Han

døde 29. januar 1858, knappe tre uker før ett av hans barnebarn, Ole Gjerdrum Sommerfelt, ble oppkalt etter ham i Norderhov kirke.

Ved vielsen var Halfdan Sommerfelt bosatt på Norderhov. I august 1854, samme år som han avla teologisk embetseksamen, begynte han i en stilling som tredjelærer ved Ringerike realskole. Denne skolen var blitt startet i 1832 av tre av sogneprest Størens sønner, og ble i 1848 omdannet til en realskole. Skolen var enestående i sitt slag på landsbygda i Norge, og var ansett som en av landets beste realskoler. Elever fra hele landet søkte seg hit. En forløper for skolen var artiumskurset som brødrene Støren allerede i 1820-årene hadde tilbudt i Norderhov prestegård, nærmere bestemt i Munkestua. Det var på dette kurset at den 14 år gamle Christiania-gutten Peter Christen Asbjørnsen i 1826 møtte den ett år yngre bondesønnen Jørgen Moe fra Hole. Skolen flyttet etter hvert til kapellangården Hønen, og deretter til Hesselberg. I Sommerfelts tid som lærer holdt den til på Øvre Tanberg (fra 1850), før den i 1858 flyttet til Østre Hønen, rett ved Norderhov kirke.

Mange av skolens lærere og elever skal ha losjert hos fru Karen Seip på Frok. Kanskje losjerte Sommerfelt her før han giftet seg, eller hos slektninger i Krohn-familien på Stein eller i Hønefoss? På Rå fantes også mange losjerende, blant dem to eldre frøkner Krohn, som var hans tanter og halvsøstre av hans mor. Inntil hun døde som enke senhøstes 1856, losjerte også deres mor - Sommerfelts "ste"-bestemor - på Rå. Nå hadde riktignok Krohns barn av første ekteskap et avmålt forhold til hans annen kone, men mellom halvsøsknene hersket det, ifølge Ruth Sommerfelt Holst, "det kjærligste søsken-forhold". Fru Sommerfelt ser ikke ut til å ha hatt noe imot å stå fadder sammen med sin halvsøster på Rå, frøken Anne Krohn.

Nygift par søker tjenestepike

Det nygifte paret Sommerfelt flyttet antakelig rett etter bryllupet inn på Bråk, hvor de bodde da sønnen Ole ble født ni måneder senere. Bråk hadde skiftende eiere på 1800-tallet, og folketellingene kan tyde på at gården ble leid ut til realskolens lærere. I 1865 bodde en ung realkandidat, 24 år gamle Jørgen Laurenz William Dietrichson og hans kone på Bråk. Til hjelp i huset hadde de en 19-årig svensk tjenestepike. Stillingen ved Ringerike realskole var Dietrichsons første i en lang lærerkarriere. Også i 1900 bodde en ugift lærerinne på Bråk:

Dette fotografiet av fire kvinner, en mann og en gutt på verandatrappen i Nydalen Compagnies bestyrerbolig, er tatt i 1865 av en ukjent fotograf. Tre av kvinnene og mannen er identifisert. Den eldre kvinnen midt i bildet må være Mette Alette Christine Gjerdrum, født Krohn, som er flankert av sin svigerdatter Ingeborg Birgitte Gjerdrum, født Wergeland til venstre og sin datter Constance Sommerfelt til høyre. Fru Ingeborg Gjerdrum var gift med Otto Adolph Gjerdrum som bestyrte Nydalens Compagnie. Mannen i bakgrunnen, Wergeland, er sannsynligvis hennes bror. Kanskje er det syv år gamle Ole Gjerdrum Sommerfelt som lener hodet mot fanget til sin bestemor? Foto: Digitalt museum/Oslo Museum.

Hansine Jensen, født i Bergen i 1825 og forhen-værende lærerinne ved den kommunale mid-delskolen. I 1875 finner vi den tidligere gård-brukeren på Gile, ungkaren Edvard Sukkestad, født i Vardal i 1813, på gården. Hans stilling er oppgitt til innerst og *lidt skriverier*. Han hadde tidligere vært kontorbetjent for sorenskriveren; det var han som satte opp auksjonsskjøtet da Ingeborgs far i 1845 solgte Krakstad.

Sommerfeltparet må straks ha sett seg om etter tjenestejente, ettersom det etter den tids begreper ikke var mulig å etablere et hushold uten. Sommerfelt tjente ikke mye som tredje-lærer, og hadde sikkert ikke råd til mer enn ei tjenestejente. Riktignok hadde tredjelærerne både i 1856 og 1857 fått et skikkelig lønnsloft, noe som kan ha gjort det mulig for ham å gifte seg. I et nyetablert hushold måtte de nok likevel klare seg med en såkalt "kokke-enepike" under oppsyn av den unge og nygifte fru Sommerfelt.

Hvorfor valget falt på Ingeborg vet vi ikke. Hadde hun tjent for noen av deres slektninger på Ringerike? På Rå, på Stein eller i Hønefoss? Kanskje hadde hun vært hos fru Seip på Frok, eller hos fru Eckhoff på Øvre Tanberg der skolen hadde holdt til? Interessant er det å merke

seg at hennes to år eldre søster Anne Jørgine i 1865 tjente på Øvre Tanberg. Det var attraktivt å tjene i kondisjonerte hushold, ettersom dette ga bredere og mer variert erfaring. Husholdet var på denne tida stort sett basert på natural-husholdning, og alt måtte tilberedes og konserveres i husholdet. I kondisjonerte hushold fikk jenter kunnskap i større husholdninger, og lærte seg finere matlaging og oppvartning. Dette var nyttige erfaringer å ha med seg inn i ekteskapet, men også for å avansere i tjenesten.

I slutten av 1850-årene var Ingeborg fortsatt ung, men hun kan allerede da ha blitt ansett som dyktig og pliktoppfyllende. Blant jentene som våren 1850 ble konfirmert i Haug kirke fikk hun svært god karakter av presten: *Meget god Kundskab, roesværdig Flid*. Gode kristendoms-kunnskaper og rosverdig flid kom sikkert godt med i tjenesten hos teologen Sommerfelt. Hvordan det nå var, det var i Norderhov at sporene til Ingeborg og familien Sommerfelt kryset hverandre på en måte som skulle binde dem til hverandre for resten av livet. Ingeborgs historie kan derfor bare oppspores ved å følge deres historie.

På flyttefot med familien Sommerfelt

Familien Sommerfelt ble ikke lenge i Norderhov. Allerede i 1858 ble Sommerfelt ansatt som lærer ved Tønsberg borgerskole. Antakelig flyttet familien i løpet av sommeren, slik at han var på plass da skoleåret startet. Ingeborg må ha flyttet med, ettersom det nærmest var utenkelig å forlate tjenesten mellom de to flytte- eller faredagene, vår og høst: 14. april og 14. oktober. Kanskje tenkte hun at det i Tønsberg kunne åpne seg nye og spennende muligheter? Men Ingeborg valgte altså å bli i tjenesten hos familien Sommerfelt. Mange barnefødsler, slektsoversikter og biografiske opplysninger viser hvor de tok veien.

Allerede høsten 1860 forlot Sommerfelt lærergjerningen til fordel for forkynnelse. I et halvt års tid virket han med ”stor nidkjærhet” som emissær i Hedningemisjonen. I Tønsberg ble sønnene Christian Martin Luther og Halfdan født i 1859 og 1860. Våren 1861 flyttet den lille familien videre, da Sommerfelt ble utnevnt til personellkapellan for presten Vøgt på Eidsvoll. I løpet av årene på Eidsvoll økte barneflokket med ytterligere fire barn. Datteren Jørgine Marie ble født i 1862, så fulgte Ansgar og Johannes Henrik i 1864 og 1866, og endelig Alette Ingeborg i 1868. Misjonen lå antakelig Sommerfelts hjerte nær. Han satte i stillingen som kapellan i Eidsvoll fart på misjonsarbeidet, og skal særlig ha vært opptatt av å bygge opp kvinneforeningen. Hans interesse nedfelte seg også i en historikk over zulumisjonen i dens 20 første år.

I 1868 var familien - nå med syv små barn - igjen på flyttefot. Nå ble Sommerfelt kapellan hos sogneprest Magelssen i Østre Aker, hvor datteren Dagmar Constance ble født sommeren 1870. Familien losjerte på Ulven, og i kirkeboka er det notert at *Barnets Fader forrettede Daaben*. Deretter skjøt hans karriere som prest fart. I mai 1870 ble han utnevnt til sogneprest i Froland. Samme år ble han prost i Vestre Nedenes, og fra 1871 også i Arendals prosti. I 1877 ble han sogneprest i Holmestrand, og i 1884 prost i Nordre Jarlsberg.

I Froland ble en datter Anette Sofie født og gravlagt i november 1873, knappe tre uker gammel. Den yngste datteren Ruth ble født 1877 i Holmestrand, og bare seks år senere feiret familien bryllup for den eldste datteren, 21 år gamle Jørgine Marie. Hun giftet seg med sin fetter, ingeniøren Olaf Jørund Hiort, sønn av en eldre søster av Sommerfelt. Året etter ble familien rammet av sorg. Den eldste sønnen

døde i mai 1884 av blindtarmbetennelse i Trondheim, bare 26 år gammel. Seks dager senere, 5. juni, var det begravelse i Holmestrand kirke for *Ungkarl Arkitekt Ole Gjerdrum Sommerfelt*.

Som prost i Nordre Jarlsberg sto Sommerfelt på høyden av sin karriere, men i 1886 fikk han *avskjed i Naade* for å overta stillingen som fengselsprest på Botsfengslet i Kristiania. Nå hadde nok en fengselsprest atskillig lavere anseelse enn en prost, men på den annen side var det fengselsprestens oppgave å påvirke fangene i positiv retning. Slik sett går det kanskje en linje fra hans engasjement for misjonsarbeidet til å frelse fangene på Botsfengslet.

Botsfengslet var det første norske fengselet bygget etter moderne prinsipper, det såkalte Philadelphia-systemet, der fangene ble holdt strengt isolert fra hverandre. I likhet med fengselsprester før ham mente Sommerfelt at isolasjon hadde *en egen Magt til at bringe Mennesket til Eftertanke*, og at den dermed kunne føre til vekkelse og omvendelse. Han talte ellers varmt for betydningen av å omplante unge lovbyrtere fra fattige og syndefulle hjem i gode og ordnede anstalter. Her kunne de forbedres ved å få et *Hjem* og en *Familie*, og møte den *Kjærlighed* de hittil hadde savnet.

Stillingen som fengselsprest førte til et nytt oppbrudd for familien. Denne gang gikk flytte-lassen til Kristiania, til tjenesteboligen for Botsfengslet i Grønlandsleiret 44. Adressebøker for Kristiania viser at fengslets direktør og andre tjenestemenn med familier bodde på samme adresse. Fem år senere, sommeren 1891, ble Constance Sommerfelt syk, og døde i september samme år. Sommerfelt fortsatte i stillingen som fengselsprest, inntil han i 1900 pensjonerte seg. Han døde allerede i desember året etter.

Halfdan Sommerfelt skal ha vært en kunnskapsrik og dannet mann, og var kjent for en mild og hjertevarm opptreden. Nekrologen i Aftenposten forteller at han var avholdt av sine mange venner og sin store familierets, og som fengselsprest også av samfunnets mest *fordervede elementer*. Han skal ha satt *dybe og varige Merker i mangen forstokket Forbryders Sind*.

Husjomfru i prestegården

Folketellingene for Holmestrand 1885 og Kristiania 1900 viser at Ingeborg var husjomfru i Sommerfelt-husholdet. Denne stillingen hadde hun også i 1875 da de bodde i Froland preste-

Froland prestegård midt i 1870-årene. Er det Ingeborg som har satt seg ned et øyeblikk til høyre på trappen for å se på barna som spiller krocket? De to småpikene i forgrunnen kan være "Letten" og "Dagen" - Alette og Dagmar - som i 1875 var syv og fem år gamle.

gård. En husjomfru hadde en ansvarsfull stilling, og hadde gjerne bakgrunn fra lavere borgerskap. Slik bakgrunn hadde ikke Ingeborg, men til gjengjeld kom hun fra solid bondeslekt og var datter av en fanejunker. Stillingen som husjomfru forteller at hun i årenes løp hadde fått den erfaring og dyktighet som trengtes for å kunne stå for et embetsmannshushold, og ikke minst at hun må ha hatt fru Sommerfelts tillit. Som husjomfru hadde Ingeborg overordnet ansvar for de andre tjenestejentene, samtidig som hun skulle være fru Sommerfelts høyre hånd og støtte. Derfor var det avgjørende at de to samarbeidet godt.

Seks av barna bodde fortsatt hjemme da folketellingen 1875 ble tatt opp. De to eldste sønnene, Ole og Christian på 17 og 15 år, var fraværende. Til gjengjeld oppholdt det seg fem tilreisende unge frøkner i prestegården. Dette var de fire døtrene til enkefru Birch i Kristiansand og en datter av skipsfører Gjersøe i Tønsberg. De unge frøknene var i alderen 10 til 25 år, den eldste *frøken med telegrafisteksamen*. Enkefru Birch var født Gjerdrum, og søstrene Birch var dermed kusiner av Sommerfeltbarna.

De hjemmeværende barna hadde huslærer, en 21 år gammel medisinstudent, Ulrik Ditlev Scharffenberg fra Trondheim. Han skulle sikkert undervise de tre yngre sønnene, men kanskje nøy også døtrene og frøknene som var på besøk godt av hans undervisning? Sommerfelts ugifte døtre ble i hvert fall satt i stand til å forsørge seg selv.

De tilreisende frøknene har nok oppholdt seg i Froland for avveksling og selskap både for seg selv og Sommerfelt-barna. De eldste kan dessuten ha kommet for å få innsikt i å føre en større husholdning. Mange prestefruer drev på 1800-tallet opplæring av unge gårdbrukerdøtre og borgerskapsfrøkner på en tid da husmorskolene ennå ikke var opprettet. Dette var nyttig kunnskap å ha med seg, enten de tok sikte på å bli gårdbrukerkoner, prestefruer eller husfruer på embetsmannsgårder.

Det er lange tradisjoner i Norge for at prestegårdene tok imot reisende. På 1800-tallet foretrakk embetsmenn og folk av høyere stand fortsatt å ta inn på prestegården framfor et gjestgiveri. Gjestfrihet sto høyt, og husholdet måtte til enhver tid være forberedt på å ta imot vei-

farende. Selv til hverdags kunne det være mange til bords, og selskapeligheten pleide å være stor. Ofte kom venner og slektninger på besøk i lengre tid, slik vi ser i prestegården i Froland i 1875.

I familien Sommerfelt var det ofte barne-dåp, og fadderne kan si noe om omgangskretsen. Dels var fadderne nære slektninger, og dels personer fra det øvre sosiale sjiktet på stedene der de oppholdt seg. I Norderhov var barnets bestemor, flere tanter og grandtanter faddere, foruten proprietær Ole Moe - Jørgen Moes bror - og inspektør Lunde. Den siste var Sommerfelts overordnede ved Ringerike real-skole. Dessverre er kirkebøkene for Eidsvoll gått tapt for de årene Sommerfeltbarna ble døpt der, men i Tønsberg og Østre Aker finner vi det samme mønstret. Interessant er det at Svend Foyn, den kjente hvalfangeren og hans frue Lena sto faddere i Tønsberg, og i Østre Aker var det sogneprest Magelssen, Sommerfelts overordnede, og Christen H. Ulven, som antagelig var deres husvert. Valg av faddere tyder på at det var nære og tette bånd mellom familiene Sommerfelt, Gjerdrum og Krohn, og at familien var opptatt av å pleie sosiale nettverk i lokalmiljøet.

Til tross for det omfangsrike husholdet i Froland prestegård med gjestfriheten og selskapeligheten som hørte med i et embetsmannshushold på landet, hadde ikke Ingeborg mange tjenestepiker til hjelp, bare en kokkepике og en fjøspike. Den siste hadde ansvar for fem kyr, et ungnaut, tre sauer og lam, ei geit og en gris, og hjalp sikkert også til i den daglige husholdningen og i de store slakteonnene. Det var også en gårdsdrenge. Ingeborg må altså ha hatt hendene fulle med husarbeid, matlaging og andre gjøremål. Til dette kom at barneflokkene i Sommerfeltfamilien var stor, og barna kom tett. Da familien flyttet til Froland i 1870 besto barneflokkene av åtte viltre barn, fra Ole på tolv til nyfødte Dagmar.

Allerede mens de bodde i Froland reiste de eldste sønnene ut for skolegang og studier, og i Holmestrand forlot flere av dem hjemmet for godt. Da flyttelasset gikk til Botsfengslet i Kristiania var bare Alette, Dagmar og yngstjenta Ruth med. Datteren Jørgine var for lengst gift og hadde to små barn. Christian var kaptein på den engelske Clan-linjen, og giftet seg i 1898 i England. Halfdan var bosatt i Rouen hvor han handlet med trelast, og giftet seg i 1893. Ansgar hadde giftet seg i Kristiania allerede i 1890, og virket deretter noen år som sjø-

mannsprest i Brooklyn. Ungkaren Johannes Henrik tok både styrmanns- og skippereksamen, men utdannet seg senere til handelsfullmektig.

Da det igjen ble tatt opp folketelling nyttårsdagen 1891, var det bare Alette og Ruth som fortsatt bodde hjemme. Dessuten var seks år gamle Solveig Hiort, til vanlig bosatt på Bekkelaget, på besøk hos besteforeldrene. Husjomfruen Ingeborg hadde bare én tjenestjente til hjelp: Marie Martinsen fra Lyngør, 23 år gammel. Etter at fru Sommerfelt døde senere samme år, var det trolig Alette som styrte huset for sin far ved hjelp av Ingeborg og en tjenestepike, slik vi ser i folketellingen 1900.

Etter Sommerfelts død i 1901 utgjorde de ugifte søstre Alette og Dagmar sammen med Ingeborg kjernen i det som en gang var deres foreldrehjem. Adressebøker for Kristiania viser at broren Johannes Henrik og søsteren Ruth bodde sammen med dem, men i 1904 hadde også de flyttet ut. Ruth giftet seg i 1906 med elektroingeniøren Johan Collett Holst. Mens Ingeborg gjennom et langt liv hadde tjent familien, ble rollene etter hvert byttet om. I 1910 var det de to søstre Sommerfelt som tok seg av henne.

En av familien?

Det er mange eksempler på at barn minnes tjenestepiken fra barndommen med varme og kjærlighet, og det hendte også at det oppsto et vennskapelig forhold mellom husfrue og husjomfru. Dette betyr ikke at husjomfruen ble regnet med til familiekretsen. Likevel er det flere ting som tyder på at det i årenes løp hadde oppstått nære bånd mellom Ingeborg og familien Sommerfelt.

Da den yngste datteren Ruth i januar 1878 ble døpt i Holmestrand kirke, sto *Jomfru Ingeborg Gulbrandsen* fadder. Det er uvanlig å finne tjenestefolk blant fadderne, og Ingeborg ser ut til å være unntaket som bekrefter regelen. Nå ble i og for seg ikke det vanlige mønsteret brutt da Ruth ble døpt. Bortsett fra Ingeborg, var de andre fadderne slektninger, blant dem tre av hennes eldre søsken: Jørgine Marie som nettopp var konfirmert, og brødrene Ole og Halfdan.

Fadderskapet tyder på at Ingeborg ble regnet til familien. Dette underbygges også av en opplysning på Ingeborgs personseddel i folketellingen for 1891. Hennes stilling var husjomfru, men i tillegg er standardformuleringen *Logerende hørende til familien* i tellingskje-

maet streket under. En misforståelse, eller har Sommerfelt villet understreke at Ingeborg var et familiemedlem?

Kirkeboka for Frogner menighet i Kristiania viser at ugift tjenestepike Ingeborg Gulbrandsen døde 27. november 1911. Hennes bostedsadresse var fortsatt Skillebekk 1, men hun døde på Lovisenberg, diakonissenes sykehjem. Dagen etter ble det rykket inn en dødsannonse i Aftenposten:

Vor trofaste Dadda
"Bøne"
Ingeborg Gulbrandsen
døde stille i dag, 76 aar
Kristiania, 27. novbr. 1911
Provst Halfdan Sommerfeldt's Børn

Tre dager senere, 1. desember 1911, på begravelsesdagen sto annonsen på nytt med tilføyelse: *Begravelsen foregaar fra kapellet paa Vor Frelzers gravlund fredag kl. 1.*

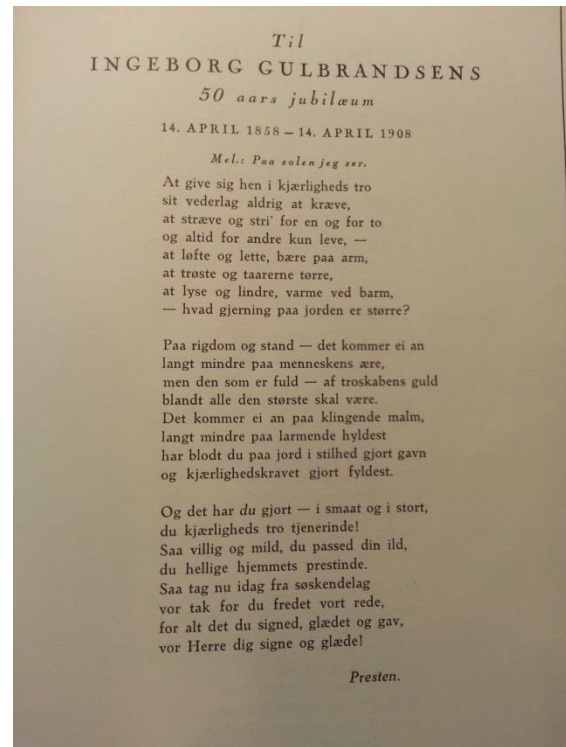
Et liv i andres tjeneste

De to dødsannonseene - sammen med små glimt fra andre kilder - overbeviste meg om at familieklenodie var noe mer enn en spøkefull betegnelse de to søstrene Sommerfelt hadde gitt en gammel tjenestejente som de hadde arvet fra sine foreldre. Den forteller at Ingeborgs livslange tjeneste ble høyt verdsatt. Men var det mulig å finne flere opplysninger for å utfylle dette bildet? Halfdan Sommerfelt utga en del skrifter, et par av dem av mer privat karakter. Kunne det stå noe om Ingeborg i hans minneskrift over fru Constance Sommerfelt, eller i heftet *Sange og komposisjoner, trykt for barnebarn og barnebarns barn*?

Minneskriftet forteller om fru Constances sykdom og død. Da det i september 1891 gikk mot slutten, samlet de seg om henne: *Christian og jeg foran hende. Gigi, Alette og Ruth omkring Hovedgjerdet og Dagmar med Ingeborg og Marie til Siden*. Da hun hadde trukket sitt siste sukk, gråt de alle og omfavnet hverandre. Dette var eneste gang Ingeborg ble nevnt. Skildringen viser at tjenestejentene - Ingeborg og Marie - delte familiens sorg, men bekrefter likevel deres plass som alltid nærværende, men likevel usynlig. Forventningene var derfor små da jeg vendte meg til sangheftet.

Dette heftet ser ut til å være utgitt flere år etter Sommerfelts død, og inneholder sanger og små barnerim skrevet av Halfdan Sommerfelt for barn og barnebarn. Dessuten er det flere sanger diktet til spesielle anledninger. Heftet gir

dermed små gløtt inn i familielivet. Det er sang til tiårs-bryllupsdagen 2. april 1867, bryllups-sang for Gigi og Olaf, den eldste datteren og hennes mann, en sang til mors fødselsdag og *Til Mama fra Ruth*, et minnedikt over Sommerfelt, signert G. H. (Gigi/Gine Hiort), og - både rørende og overraskende - hele to sanger til-egnet Ingeborg Gulbrandsen!

Den første - *Bønes sang* - er skrevet av barna og datert 2. april 1882. Datoen viser at de må ha framført sangen ved feiringen av foreldrenes 25 års bryllupsdag. Den andre er skrevet: *Til Ingeborg Gulbrandsens 50 aars jubilæum 14. april 1858 - 14. april 1908*.

Sangheftet gir ellers inntrykk av at barna var omgitt av barnekjære og omsorgsfulle voksne: ikke bare *Mama* og *Papa*, men også *Dada Bøne*. Under *Bønes sang* står en liten forklaring:

Ingeborg Gulbrandsen kom til mine foreldre, da min eldste bror var 3 måneder gammel, 1858. Hun hadde "ikke tenkt å bli", men hun blev til sin død i 1911. Os 10 barn elsket hun og var som en mor for. En av barna, antagelig no. 6, satte navnet Bøne på hende. Ingen vet hvorfor eller hvordan det navnet blev til, men det blev sittende. Hun er fadder til no. 10, til no. 5's søn og bar 10's datter til dåben. I 1908 feiret hun 50 års jubilæum. No. 5 skrev da efterfølgende dikt til hende. Det stod trykt i Husmoderen. Jeg synes, det hører med her.

Nr 5 i barneflokket er presten Ansgar, og jubileumsdiktet er også signert *Presten*. Nr 6 er Johannes Henrik, og nr 10 Ruth. Vi får vite at Ingeborg kom til dem i 1858, altså dagen før hun fylte 23 år. Hennes betydning i familien framheves ved at det fortelles at hun elsket dem og var som en mor for dem, og at hun sto fadder. Barna har gitt henne en plass i sangheftet, og dermed også i familiehistorien.

I april 1908 må det ha vært duket til jubileumsfest for Ingeborg hos Alette og Dagmar i Skillebekk 1. Hit kom nok både nr 4 og 5 og 10 - Gigi, Ansgar og Ruth - med sine familier og små barn. Kanskje hadde også nr 2, 3 og 6 - Christian, Halfdan og Johannes Henrik - tatt en tur hjem fra det fjerne utland? Alle stemte sikkert i med jubileumssangen og *Bønes sang*. Kan det være at Ansgar holdt en tale som i 1908 er trykt i bladet *Husmoderen*? I stedet for jubileumsdiktet finner vi nemlig en varm omtale av Ingeborg, undertegnet A. Sommerfelt.

Under overskriften "*Ik dien*", 50 aars "tjeneste" i én familie tegner Ansgar et bilde av "den troeste tjener" av alle han har møtt, nemlig "min egen kjære, trofaste gamle dada "Bøne". *Husmoderen* hadde flere slike omtaler som i innholdsfortegnelsen er samlet under *Biografier og portretter: Tjenestejubiléer*, der trofaste tjenestejenter ble hyllet for 25 eller 50 års innsats. Ved å sette tjeneste i anførselstegn sier Ansgar at det for Ingeborgs del dreier seg om noe annet og mer enn tjeneste.

Gjennom Ansgar Sommerfelts lille portrett trer Ingeborg fram fra fortidens skygge. Hun kom som enepike for hans nygifte foreldre mens de bodde på Ringerike, og hadde bare med seg en ørliten kiste: *for jeg kommer ikke til at blive længe hos dem*, tenkte hun. Hvilken ungpике ville vel ha tenkt det? Tjenestejenter hadde det med å flytte mye og ofte, og den unge Ingeborg var sikkert ikke noe unntak. Men hvordan det nå var, hun kom seg aldri til å reise fra dem igjen. Det hadde nok ikke vært noen sak for henne å få seg både lettere og bedre lønnet tjeneste, mente Ansgar, for barneflokket vokste til ti og lønna var ikke akkurat overdådig. Nei, det som holdt henne fast, det var kjærligheten *kanskje mest til os ungerne*, som stadig hengte i skjørtene på henne og gnålte om mat, om eventyr, om en fille på en skadet finger, om hjelp til å stoppe en flenge i buksebaken før mor fikk se den:

Dette bildet av Ingeborg med et barn på fanget ledsaget Ansgar Sommerfelts omtale i *Husmoderen*. Dersom bildet er tatt i forbindelse med jubileet i 1908, kan det være Ruths datter Else hun har på fanget. Else var født i august 1907, og det var Ingeborg som bar henne til dåpen.

Aa, du himmelske engle-taalmodighed og du utrættelige kjærlighedens tjenersind! Naar jeg nu tænker paa alle de skridt og alle de sting, alle de taarer, alle de smil, alle de vidunderlige "smørogbrød" (med og uden sirup paa), alle taateflasker, alle vaagenætter ved barnesengene, naar nogen af os var syge, og eventyrene om "Grimsborken" og "Peik" og flere andre rare, som vi aldrig blev lei af! –

Og så all den deilige maten! Ingeborg var en mester i matlaging, minnes Ansgar begeistret. Familien Sommerfelt var slik sett heldig stilt i en tid da tjenestejenter var i ferd med å gå lei, og mange husfruer slet med å finne kokkepiker.

At give seg hen i kjærligheds tro, sit vederlag aldrig at kræve [...] og altid for andre kun leve, sang Sommerfeltbarna i 1908 i sin hyllest til en oppofrende Ingeborg. Men som Ansgar sier: hun valgte det selv. Ingen kan vite hva hun dermed valgte bort, hvilke håp, ønsker og drømmer hun måtte gi slipp på, hvilke forsakelser hun gjorde. Det vi vet er at hun aldri stiftet egen familie, og isteden øste sin kjærlighet over Sommerfeltbarna. Kanskje hadde det betydning at fru Sommerfelt var mye plaget av

sykdom? En gang var hun så syk at legene hadde gitt henne opp, omringet som hun var *af seks Smaabørn*, skriver Sommerfelt. Ikke så rart at helsen sviktet, om vi tar de mange og hyppige svangerskapene og barnefødsleene gjennom hele 1860-årene i betraktning. Det må ha vært i disse hektiske småbarnsårene at Ingeborg og Sommerfeltbarna ble uløselig knyttet til hverandre. Men kjærligheten til dem ville neppe ha holdt henne i familien i år etter år om hun ikke også hadde likt seg sammen med foreldrene. Kanskje ble Ingeborg med på flytte-lasset til Tønsberg fordi hun allerede fra begynnelsen av gikk godt sammen med den jevn-gamle fru Sommerfelt?

Nå kunne riktignok fru Constance støte fra seg dem som ikke kjente henne, skriver Sommerfelt i minneskriftet. Hun var en, *der ikke ødslede med sine Smil i tide og Utide og da hun tillige hadde vanskelig for at tie til det, hun ikke billigede, var der nok dem, som fandt hendes Væsen koldt og strængt*. Bak det strenge ytre var hun et hjertevarmt menneske med et jevnt godt humør, og preget av en rastløs flid og iver i alt som hadde med husstellet å gjøre. Ingeborg må ha vært en hun billiget, der de gikk sammen i hverdagens travle strev, og hun har sikkert fått del i *en sød Venlighed* som fru

Constance som en *Guldregn dryssede over Om-givelsene*.

Ingeborgs stilling som familieklenodie må ses som en hedersbetegnelse, et uttrykk for familiens hengivenhet for lang og tro tjeneste. Ingeborg hadde trofast holdt sammen med dem i tykt og tynt, gjennom sorger og gleder, og hadde vært et fast punkt i deres omskiftelige tilværelse. Til siste stund var hun omfattet av Sommerfeltbarnas omsorg, kjærlighet og taknemlighet, slik de allerede i *Bønes sang* fra 1882 hadde gitt uttrykk for:

Nu til Ære
for vor kjære
Ingeborg en Sang.
Hun kom forend Ole,
fik sin Buxekjole,
og har siden
hele Tiden
trofast været med.

Derfor raabe
vi tilhobe
stor og liten nu:
Tak for Trofastheden!
Tak for Kjærligheden!
Gud belønne
Dada Bøne
Vi, vi kan det ei.

Prestehagen, Botsfengslet (1929). Foto: Anders Beer Wilse / Oslo Museum.

Noter om kilder og bakgrunns litteratur

Mye av grunnlagsmaterialet for denne artikkelen er hentet fra kilder på internett. Jeg har søkt etter opplysninger om Ingeborg Gulbrandsen og familien Sommerfelt i kirkebøker og folketellinger på Digitalarkivet: <http://www.arkivverket.no/digitalarkivet>.

Digitalarkivet har også adressebøkene for Kristiania fra 1903 og framover. Tidligere utgaver av adressebøkene er undersøkt på Nasjonalbiblioteket i Oslo (NBO). I tillegg har jeg søkt etter biografiske og andre opplysninger i nettutgaven av Store Norske Leksikon: <http://snl.no/>, på Wikipedia: <http://no.wikipedia.org/wiki/> og aviser lagt ut digitalt i Nasjonalbiblioteket: <http://www.nb.no/nbsok/nb/> og på www.aftenposten.no.

Alle kirkebøker er skannet og lagt ut i Digitalarkivet. Folketellingene for 1865, 1900 og 1910 er søkbare - også ved Registreringssentralen for historiske data: <http://www.rhd.uit.no/> ved Universitetet i Tromsø. Det finnes også en folketelling i 1885 for Holmestrand.

Folketellingene for 1875 og 1891 er ennå ikke lagt ut digitalt for hele landet. Jeg takker arkivar Oddleif Lian ved Statsarkivet i Kristiansand som i e-post av 26.7.2012 sendte meg opplysningene om Froland prestegård i folketellingen 1875. Tellingen for Norderhov (Bråk) i 1875 er undersøkt på Statsarkivet i Kongsberg, og for Kristiania (Botsfengslet) i 1891 på Riksarkivet.

Ingeborg Gulbrandsen

Ingeborgs død er registrert i *Hole ministerialbok 15* (1833-1851), og konfirmasjonen i *Norderhov ministerialbok 11* (1847-1856), konfirmerte i Haug. Hennes dødsfall er registrert i *Frogner ministerialbok 4* (1898-1921), side 232. Fødselsår er oppgitt til 1835 og fødested Heen (antakelig feilskrift for Hole). Dødsårsaken var *Debil. sen.* Dødsannonsene sto i *Aftenposten* "Morgennummer Tirsdag 28de November 1911", og "Morgennummer Fredag 1ste December 1911".

Omtalen av Ingeborg ble trykt i *Husmoderen*, årg. 22, 1908, side 115-116, som finnes på mikrofilm ved NBO og i papirutgave på Oslo museum. Det ser ut til å være en feilerindring fra den som har samlet sangene i sangheftet at jubileumsdiktet ble trykt i dette bladet.

Opplysninger om Ingeborgs slektsbakgrunn finnes i *Hole bygdebok* av Gudmund Bakke. Bind II (2002), Steinsfjordingen, tar for seg Bjørke-gårdene, se særlig sidene 161 og 169. Bind IV (2006), Bønsnesfjordingen, omhandler gården Søndre Gomnes, se spesielt side 888. Tilsvarende opplysninger finnes også i A. Lagesens *Ringerikske slekter*, bind I (1927), side 8 for Bjørke i Hole, og bind II (1930), side 144 for Krakstad i Haug. Opplysningene om auksjonsskjøtet 9. august 1845 over Gulbrand Olsen Onsagers bo er hentet fra Ringerike sorenskriveri, pantebok 24, side 83b-84b.

Folketellingene for 1900 og 1910 viser at Ingeborg fortsatt hadde slektninger på Ringerike. Søsteren Anne Jørgine og hennes mann Johan A. Dahl var kårfolk på Støa på Tyrstrand hos sønnen Andreas J. Dahl og hans familie. Nevøen Ole Kristian Bjerke hadde i 1899 overtatt slektsgården Søndre Gomnes, og bodde der i 1900 med sin kone Petra. En niese, Karoline Bjerke, bodde i 1910 på Enga i Norderhov.

Familien Sommerfelt

Slektsopplysninger om familiene Sommerfelt, Krohn og Gjerdrum finnes i Holst (1931), upaginert, og Holst (1923), side 17-20. Biografiske opplysninger om Søren Christian Sommerfelt, Ole Eliesen Gjerdrum og Johan Jørgen Krohn er hentet fra Store Norske Leksikon og Wikipedia. Opplysninger om slekten Krohn på Ringerike finnes ellers i A. Lagesens *Ringerikske slekter*: se bind II (1930) for gården Klekken i Haug, spesielt side 127-128, bind III (1935) for gårdene Rå og Sjørvoll i Norderhov, spesielt side 307 og 327-328, og bind I (1927), side 201 for gården Stein i Hole.

Opplysninger om Halfdan Sommerfelts liv og virke er hentet fra datteren Ruth Sommerfelt Holsts slektsoversikter. I tillegg har jeg funnet en nekrolog i *Aftenposten* 19.12.1901, omtale i *Norsk Forfatter-Lexikon* (1901), side 364-365, samt på [http://www.werelate.org/wiki/Person:Halfdan_Sommerfelt_\(1\)](http://www.werelate.org/wiki/Person:Halfdan_Sommerfelt_(1)).

Fra hans virke som kapellan og prest har jeg hentet opplysninger fra by- og bygdehistorier: Edvard Bulls bind 2 i Eidsvoll bygds historie (1961), side 493, Birger Dannevig's bygdehistorie om Froland (1979), side 294, G. Graaruds *Holmestrand's kirke og prester* (1907), side 267, og Schaanning (2007) for Botsfengslet, se særlig sidene 172 og 407-408 for sitatene som viser Sommerfelts synspunkter på fangebehandlingen. Opplysningene om at han søkte og fikk avskjed i nåde er hentet fra en notis i *Aftenposten* 7. september 1886.

I *Stamtavle over Slægten Sommerfeldt* har Ruth Sommerfelt Holst i sitt tillegg (side 17-20) tatt inn utførlige biografiske opplysninger om sine foreldre og søsken: fødsels- og dødsår, opplysninger om ektefeller og barn og om yrke. Hun har oppgitt hvilken utdannelse brødrene fikk, når de forlot hjemmet og hvor de studerte. Det finnes færre opplysninger om hennes søstre. Hun nevner at Alette fra 1917 ble priorinne ved Thomas Angells stiftelse i Trondheim, men ikke at hun i mange år virket som håndarbeidslærerinne eller at Dagmar var kontordame. I sangheftet nevnes at den eldste søsteren Jørgine før hun giftet seg var elev ved *Den kvindelige industri-skole* i Kristiania. Det er ikke utenkelig at samtlige søstre Sommerfelt gikk på denne skolen.

Tjenestejenter

De generelle opplysningene om tjenestejenter og husjomfruer, deres opplæring, arbeidsoppgaver og plass i tjenerhierarkiet bygger på Sogner & Telste (2005) - for gamle tjenestejenter, se spesielt kapit-

tel 5. Prestefruenes betydning for å lære opp unge jenter er også omhandlet her. For prestegårder og gjestfrihet, se også Olafsen (1927), side 144-152.

Ringerike realskole og Marcus Thranes skole

Ringerike realskole, dens lærere og lønnsforhold, se Sætrang (1907), sidene 18-20, 60, 66, og Steinhamar (1914), side 263-280.

Opplysningene om Marcus Thranes skole bygger på Bjørklund (1951), side 28-36, og Sommerfelts erindringer fra sin oppvekst på Lillehammer (1930), sidene 10-13, 19, 24.

Litteratur

- Bakke, Gudmund 2002. *Hole bygdebok*. Bind II. Steinsfjordingen. Utgitt av Hole kommune
- Bakke, Gudmund 2006. *Hole bygdebok*. Bind IV. Bønsnesfjordingen. Utgitt av Hole kommune
- Bjørklund, Oddvar 1951. *Marcus Thrane. En stridsmann for menneskerett og fri tanke*. Tiden Norsk Forlag. Oslo
- Bull, Edvard 1961. *Eidsvoll bygds historie*. Bind 2. Eidsvoll bygdebokkomité. Lokalhistorisk forlag
- Dannevig, Birger 1979. *Froland. Bind I. Bygd og samfunn*. Utgitt av Froland kommune
- Graarud, G. 1907. *Holmestrand's kirke og prester*. Kristiania
- Halvorsen, J.B. 1901. *Norsk Forfatter-Lexikon 1814-1880. Paa Grundlag af J.E. Krafts og Chr. Langes "Norsk Forfatter-Lexikon 1814-1856"*. Bind 5: S-T. Den Norske Forlagsforening. Kristiania
- Holst, Ruth Sommerfelt 1923. *Stamtavle over Slægten Sommerfeldt henholdsvis Sommerfelt*. Tillæg av 1922 ved Ruth Sommerfelt Holst. A.W. Brøggers Bogtrykkeri A/S 1923. Kristiania
- Holst, Ruth Sommerfelt 1931. *Slekten Krohn fra Kronborg og Ringerike*. Morten Johansens boktrykkeri. Oslo
- Lagesen, A. 1927. *Ringerikske slekter. Slekter fra Hole og Tyristrand*. Bind I. Grøndahl & Søn's Forlag. Oslo
- Lagesen, A. 1930. *Ringerikske slekter. Slekter fra Haug, anneks til Norderhov*. Bind II. Grøndahl & Søn's Forlag. Oslo
- Lagesen, A. 1935. *Ringerikske slekter. Slekter fra Norderhov hovedsogn*. Bind III. Grøndahl & Søn's Forlag. Oslo
- Olafsen, O. 1927. *Norsk Prestegårdsliv. Kulturhistoriske Skildringer fra våre Prestegårde*. A/S Lunde & Co's Forlag. Bergen
- Schaanning, Espen 2007. *Menneskelaboratoriet. Botsfengslets historie*. Scandinavian Academic Press. Oslo
- Sogner, Sølvi og Kari Telste 2005. *Ut og søkje teneste. Historia om tenestejentene*. Det Norske Samlaget. Oslo
- Sommerfelt, Halfdan E. 1865. *Den norske Zulumission. Et Tilbageblik paa de første 20 Aar af det Norske Missionsselskabs Virksomhed*. Grams Forlag. Christiania
- Sommerfelt, Halfdan E. 1892. *Til kjærlig ihukommelse af fru Constance Sommerfelt*. Christiania. (Utgitt anonymt. Skrevet av Halfdan E. Sommerfelt)
- Sommerfelt, Provst Halfdan E. (u.å.) *Sange og komposisjoner, trykt for barnebarn og barnebarns barn*. Morten Johansens boktr. Kristiania
- Sommerfelt, Halfdan E. 1930. *Det gamle Lillehammer / av prost Halfdan Einar Sommerfelts erindringer*. Lillehammer (Avtrykk av Lillehammer Tilskuer)
- Steinhamar, August 1914 (red.). *Norderhov. En fremstilling av herredets utvikling til 1914. Utgit av Norderhavs kommune ved en komite*. Hønefoss
- Sætrang, Ivar 1907. *Ringerikes skole. Et mindeskrift*. Aschehoug. Kristiania

Reiseveske som har tilhørt Halfdan Sommerfelt. Foto: Norsk Folkemuseum.

Ringerikinger i den amerikanske borgerkrigen

Den amerikanske borgerkrigen startet ved at 11 sørlige slavestater erklærte sin løsrivelse fra USA og dannet Amerikas konfødererte stater (konføderasjonen). De ble ledet av Jefferson Davis og kjempet mot den amerikanske føderale regjeringen, nordstatene. Disse ble støttet av alle fristatene og de fem grensestatene i nord.

Av Nils Elsrud

Krigen startet 12. april 1861 da kommanderende general **P.G.T. Beauregard** for sørstatsstyrkene åpnet ild mot nordstatsgarnisonen som holdt Fort Sumter i Sør-Carolina. Major **Robert Anderson**, kommandør for fortet, måtte dagen etter gi dette opp og trekke styrkene tilbake.

General P.G.T. Beauregard (1818-1893)

Major Robert Anderson (1805-1871)

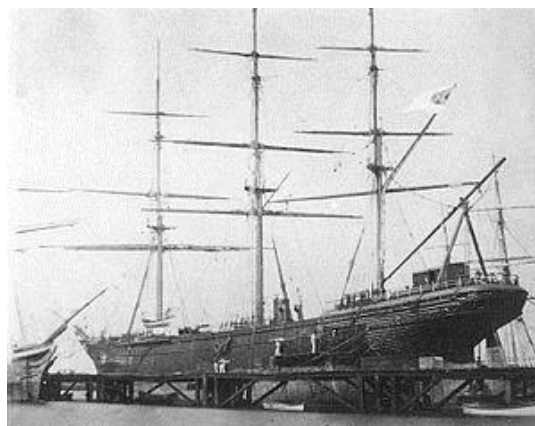

General Robert E. Lee (1807-1870)

General og president Ulysses E. Grant (1822-1885)

Krigen ble avsluttet 9. april 1865 da sørstatsgeneralen **Robert E. Lee** overga seg til general **Ulysses E. Grant** etter kampene ved Appomattox Court House i Virginia. Grant ble senere president fra 1869 og fram til 1877.

Fullriggeren *CSS Shenandoah* seilte i den amerikanske flåten. Den hadde tidligere hatt navnet *Sea King*, og ble senere kalt *El Majidi*.

Etter vel fire år ble siste skudd avfyrt 22. juni 1865 av skipet *CSS Shenandoah* mot et handelsskip utenfor Aleutene. Skipet hadde deltatt i krigen det siste året og senket eller tatt 38 handelsskip fra sørstatene.

Ved krigens slutt hadde 620 000 soldater og et ukjent antall sivile mistet livet, mange av norsk herkomst. Nærmere en femtedel av alle soldater som kjempet i krigen døde.

Krigens gang

Det republikanske partiet, ledet av **Abraham Lincoln**, førte en kampanje i presidentvalget 1860 mot ekspansjon av slaveriet. Den republikanske valgseieren førte til at syv sørlige stater erklærte sin løsrivelse fra unionen før Lincoln inntok presidentembetet 4. mars 1861. Både den avtroppende og påtroppende administrasjonen forkastet løsrivelsen og regnet det som et opprør.

Fiendtlighetene begynte 12. april 1861 da konfødererte styrker angrep en militær installasjon ved Fort Sumter i Sør-Carolina. Lincoln svarte med å be om en frivillig hær fra hver stat, noe som førte til at ytterligere fire sørlige slavestater brøt ut. Tidlig i krigen samlet begge sider arméer, mens unionen tok kontroll over grensestatene og etablerte en marineblokade.

I september 1862 ble Lincolns erklæring om avskaffelse av slaveriet i sør oppfattet som en krigserklæring, noe som gjorde det vanskelig for Storbritannia å intervensjonere på konføderasjonens side.

Lincolns proklamasjon av slavenes frigjøring.

Den konfødererte kommandanten Robert E. Lee vant slag i øst, men i 1863 ble hans nordlige fremrykning slått tilbake i Gettysburg, og i slaget ved Vicksburg i vest skaffet unionen seg kontroll over Mississippi. Dermed var konføderasjonen delt i to.

Langtidsvirkende fordeler for unionen med tanke på mannskap og materiell ble utnyttet i 1864 da Ulysses S. Grant utkjempet utmattelsesslagene mot Lee, mens nordstatsgeneralen **William Tecumseh Sherman** erobret Atlanta i Georgia og marsjerte til havet. Konføderasjonens motstand kollapset etter at Lee 9. april 1865 overgav seg til Grant i Appomattox Courthouse.

Borgerkrigen var den dødeligste krigen i amerikansk historie med 620 000 døde soldater og et ukjent antall sivile tapstall. Til sammenligning døde ca. 400 000 amerikanere under annen verdenskrig. Totalt deltok det ca. 2,2 mill soldater for nordstatene og ca. 1,1 mill soldater på sørstatenes side. Borgerkrigen gjorde slutt på slaveriet i USA, gjeninnførte unionen og styrket rollen til den føderale regjeringen. De sosiale, politiske, økonomiske og rasemessige

stridsspørsmål i krigen formet i sterk grad rekonstruksjonen som varte til 1877 og førte til endringer som gjorde landet til en supermakt.

Jeg har satt opp en oversikt over de til nå kjente soldater fra Ringerike som kjempet i borgerkrigen. Her har jeg også tatt med soldater fra den spansk-amerikanske krigen, som varte fra 25. april til 10. desember 1898. Den utspant seg på Cuba, Puerto Rico, Filippinene og Guam, og resulterte i at USA fikk kontrollen over Spanias tidligere kolonier i Karibien og Stillehavet.

Over 6 000 norske immigranter deltok i den amerikanske borgerkrigen. Mange av disse deltok i 15th Wisconsin Volunteer Infantry, et regiment satt opp med frivillige skandinaviske, vesentlig norske soldater. Dette var omkring en femtedel av alle utvandrede nordmenn på den tiden. En har ikke helt sikre tall på hvor mange av disse som døde under krigen, men antagelsene ligger på rundt tusen personer.

Vi kjenner navnene på vel 40 soldater fra Ringerike, men må anta at tallet er mye høyere. For å finne frem til flere av de omtalte personer i denne artikkelen, har jeg brukt informa-

sjonen som Martin Ulvestad samlet blant norsk-amerikanerne. Om Martin Ulvestad kan leses mer under kilder bak i artikkelen.

Jeg hadde litt problemer med å finne ut sikre data om en del av disse personene. Jeg har hatt god hjelp av *Ringerike-Drammen District Lag* ved president Narv Somdahl, som har formidlet min forespørsel til lagets mange medlemmer, og dette har gjort at jeg har fått informasjon om mange av soldatene. Jeg la også ut en etterlysning på DIS slektsforum, og fikk mange svar på meget kort tid. Så en stor takk til alle som har hjulpet til (se i kildelisten bak i artikkelen).

Herman Anderson var soldat i 15th Wisconsin Infantry Company I under borgerkrigen. Han vervet seg og deltok fra 4. november 1861 til 10. februar 1865.

Brev skrevet hjem av Gulbrand Gulbrandson fra krigen

Vi vil senere få møte Gulbrand Gulbrandson som ble født i 1841 på Øymoen i Ådal.

En av familiens etterkommere, John Jewett Henry, har skrevet av mer enn 70 brev som ble skrevet av Gulbrand under krigen. Gulbrand eller Gilbert, som var hans amerikanske navn, ble såret i 1863 og lå på sykehus i omtrent ett år etter at han ble skutt. Jeg gjengir her brevet han skrev hjem til sine foreldre og søsken dagen han var blitt skutt og de påfølgende

dager, en måned før han fylte 22 år. Brevene er en blanding av gammel norsk, dansk og amerikansk. Språket ble nok veldig blandet idet de brukte mange engelske ord inn i det norske språket, mye likt det som vi ser i dag her i Norge. Et eksempel er at Gulbrand bruker Rail Road i sine brev. Det var jo ikke så mye jernbane på Ringerike da de emigrerte til USA i 1852!

I Hospital in Mississippi Near Vicksburg
May 19th 1863

Jeg maa nu tage en liden tid til at skrive nogle linjer til eder. Jeg er nu atter i Hospital, men ikke for den samme aarsag som forrige gang. Denne gang har seceshen (*økenavn på konfødererte soldater*) faaet sigte paa mig og skudt mig igjennem begge Laarene, men dog ikke farligt. Vi chargede paa deres Earth Works og det var et Guds under at vi ikke bleve alle Dræbte, Det var 2 Regimenter af os som chargede og de havde deres Earth Works i en saadan vei at de kunde skyde paa os fra 3 sider. Det 23de Iowa var paa den Høyere og vi paa den venstre side. Det var 70 saarede og 6 Dræbte i vort regiment i ikke over 3 minutter. Kuglerne regnede omkring os som en Hagel Storm. I kan troe det var noget at see. Thi de faldt paa alle sider af mig til det ikke var mer end 8 a 10 af vort Company tilbage, men da vi kom til at finde du det rette saa var det ikke mere end 7 rammet i vort Company. De andre falt fordi de troede at de var sikrere paa at frelse sit Liv med at kaste sig ned. Jeg fulgte med kompanyet 50 yards efter at jeg var skudt og jeg troede at jeg kunde følge længere, men stansede en liden tid og da blev mine Laar saa stive at jeg ikke kunde følge længere. Dette var en meget vigtig plads, og de havde meget stærke fortificacions her ogsaa.

Jeg har nu vaeret i 3 Slag, den 1ste May ved Port Gibson og den 16de omtrent 3 Mile ovenfor her, og den 17de paa dette steed. Vi har jaget dem paa alle steder. Vi har taget Tusinder til Fanger, og vi har taget fra dem det meste af ders Cannoner som de har brugt imod os paa disse steder.

May 20^{de}

Jeg er nu meget bedre, jeg kan nu ligge roligt og i Nat sov jeg meget godt, jeg troer at det ikke vil blive længe førend jeg blive saa god at jeg kan gaae med Regimentet igjen, Hvis ikke saa kommer jeg til at blive taget op til Iowa til det nærmeste Home Hospital efter rygte men jeg ved ikke om det er noget i det eller ei. Hvis det er sandt saa kommer vi til Kaekouk eller Dobuque; da ville det ikke blive langt hjem men det er for besverlig vei, naar jeg blev stærk nok til at gaae op igjaennem Landet til Albert Lea saa vilde jeg ogsaa være stærk nok til at gaa og hevne mig paa disse dumme Secesh; thi hvis jeg en gang blir frisk igjen saa skal jeg Huske paa at de en gang har skudt mig i begge Laarene, og jeg skal hvisseligen Hevne mig paa dem ogsaa. Colonel Merrill er skudt i begge Laarene paa samme maade som jeg er, han er en brav mand, han hadde sin hest skudt fra under sig i Port Gibson Slaget. Vor Adjutant Howard var skudt i Livet og han dødde dagen efter, han var en god Mand, og vi sørger meget paa ham. Colonel Hinsman af det 23de er ogsaa død af sine saar som han fik i det slaget. Jag haaber at de faar Vicksburg nu vi venter News derifra til hver tid. Vi er nu bare 12 Mile fra Vicksburg. Vi er nu næsten sikre paa at tage det steed, men jeg troer det vil blive er hardt slag. Vi kommer til at faa høre Cannonerne derifra. Ikke videre denne gang andet end en flittig (hjærtlig) hilsen til eder alle at jeg haaber at see eder ennu en gang lige saa frisk som førend Seceshen ramte mig.

Eders Hengivene Gilbert Gulbrandson

May 23

Jeg er nu omtrent det samme jeg ved ikke hvor længe det vil tage førend jeg bliver god igjen.

Det hører med til historien at Gulbrand var så hardt såret at han ble værende på forskjellige sykhuis i mer enn ett år. Foreldrene ønsket at han skulle søke seg fritatt for tjeneste på grunn av skaden, men Gulbrand mente at det var bare feiging som ga opp, og fortsatte i tjeneste frem til krigen ble avsluttet. Foreldrene fikk likevel Gulbrand til å søke seg over i Invalidekorpsen, så han tjenestegjorde der den siste delen av borgerkrigen. Invalidekorpsen ble brukt til vakttjeneste utenfor offentlige bygninger, og var dermed ikke i regulær kamp.

Kampene Gulbrand deltok i

Slaget 1. mai 1863 ved Port Gibson, Mississippi, ble vunnet av unionen, som kjempet med to korps under ledelse av Ulysses S. Grant. De føderale hadde fire brigader under ledelse av John S. Bowen. På unionens side var det 861 døde og skadde mot 787 for de føderale.

Mer om slaget:

http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Port_Gibson

Slaget 16. mai 1863 ved Champion Hill, Hinds County, Mississippi ble også vunnet av unionen, som kjempet med 32 000 mann under ledelse av Grant. De føderale hadde 22 000 mann under John C. Pemberton. På unionens side var det 410 døde, 1844 skadde og 187 savnede, mens de føderale hadde 381 døde, 1018 skadde og 2441 savnede og kapitulerte.

Mer om slaget:

http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Champion_Hill

Også slaget 17. mai 1863 ved Big Black River Bridge, Hinds County, Mississippi ble vunnet av unionen. Antall soldater som deltok for unionen er ukjent, men de var under ledelse av John A. McClelland. De føderale hadde 5000 mann under ledelse av John S. Bowen og John C. Vaughn. På unionens side var det 276 døde og skadde, mens de føderale hadde 1751 døde og skadde. I dette slaget ble Gulbrand skutt gjennom lårene.

Mer om slaget:

http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Big_Black_River_Bridge

Vi tar med enda ett av Gudbrands brev, skrevet noen uker etter det forrige brevet i 1863:

Jackson Hospital Memphis
June 16

Jeg maa nu prøve at lade eder vide noget om hvorledes det staar til med mig nu. Det er nu meget lang tid siden jeg faaet noget Brev fra eder. Jeg har skrevet mange, men maaske i ikke har faaet dem thi det siges General Grant har stoppet alle Brevene her i Memphis som har vært sent fra Vicksburg. De siste Breve jeg har faaet fra eder var de to som lod mig vide at mine 37 Dollar havde kommet riktig frem. De maa troe at jeg har havt mange slags tider siden jeg fik de Brevene - jeg saa Bombardementet af Grand Gulf den 29de April; og siden jagede vi efter Rebellerne hver dag. Jeg var i slaget ved Magnolia Hills (Eller Port Gibson) og vi marcherede da imod Jackson Mississippi men vi kom ikke nærmere en 6 Mile og da fant vi ud at vor advance hadde taget Byen. Vi campede da den Nat, og næste morgen vendte om. Vi marcherede den dag saa langt vi kunde og Campede. Næste morgen gik vi fremad, og det var ikke længe førend vi kom til Champion Hills og der møtte vi en stor Styrke af rebeller men førend Solen gik ned havde vi jaget dem paa flugt. Vi forfulgte dem den Aften til vi kom til en Station paa Rail roaden fra Jackson til Vicksburg, som kaldes Eduard Depot. Næste morgen det var den 17de May men vi hadde ikke saadan Jubelering som jeg haaber de havde i Norge den dag. Vi gik 4 mile ned rail Roaden og til big Black River Bridge; der havde Fienden stærke Brest Works, og klokken 10 f.m. fik vort regiment og ligesaa 23de Iowa orders til at Storme Fiendens Earts Works, hvilket vi gjorde, men i saadan storm af Kugler havde jeg aldrig tænkt at komme. Det var haardt at see mine Kamerater falde, saa fort som en kunde sige 1.2.3 og under tiden 3 a 4 ad gangen, men til al lykke de var ikke alle Skadte som faldt; nogle var udmattede, thi vi hadde ikke havd noget at æde for 2 dage, og nogle var bange og søgte paa den Maade at Skjule sig. Jeg kom omtrent to trediedele af veien over, hvorpaa jeg blev rammet af en Minie ball igjænnom Laarene. Jeg faldt ikke men fulgte med indtil vi fik jaget rebellerne, skjønt Blodet Strømmede udaf mine saar som udaf en Creek (*elv*), jeg blev nu liggende der og 2 mand var med mig og fik blodet til at stanse (den ene av disse var Lawrence) og de fik strax en Ambulance og tog mig til Hospitalet, der maatte vi blive til den 4de Juni, da blev vi taget i Ambulacer igjen til Yazzo river ovenfor Vicksburg omtrent 30 Mile fra Black River. Vi blev da taget paa en Baad som kaldes January og efter nogle dage paa en anden Baad The City of Memphis og den 13de D. M. kom vi til dette sted. Baade på January og The City of Memphis hadde vi god Mad men her I dette Hospital haver vi ikke meget god Mad. Jeg skulde ønske at komme hjem men general grant har givet ordrer at ingen af skal faa furlough (*permisjon*). Mine saar ere nu noget bedre men jeg kan ikke staae paa mine ben endnu. Jeg og alle de andre saarede Soldater som jeg har talet med ønsker ikke General grant meget godt. Jeg haaber at det vil lage sig saa jeg kan faa komme hjem en tid naar jeg bliver bedre, jeg kan ikke troe andet end at General grant vil lade os gaae Hjem efter en tid. Hvis ikke saa er han haardere end alle de andre Generaler har været.

Jeg maa nu slutte med det haab at jeg kan endnu en gang faa tale med eder Muntligen. Hermed hilses til alle Venner og bekjente at jeg befinder mig saa vel som kan ventes.

Gilbert Gulbrandson

Jeg troer ikke at det er værd at skrive til mig til dette steed thi jeg kom ikke til at blive her naar brevet kommer.

Dette Hospital kaldes, Jackson Hospital, War Dean, dette er og adressen.

G. Gulbrandson
Co. G. 21st
Iowa Vol

[2 linjer i margen på dette brevet]
Camp of the 21st Iowa Volunteer Infantry
Millikens bend Louisiana April 10th 1863

Notatet over er i et annet blekk, og er dratt utover med det samme blekket som er brukt i dette brevet. Dette brevpapiret hadde nok vært i hans eie i mer enn to måneder, og gjennom kampene han hadde deltatt i.

Soldatene fra Ringerike og Hole

Vi skal møte noen personer fra vårt distrikt som deltok i borgerkrigen. Det har helt sikkert vært mange flere som deltok i krigshandlingene, men de som her er nevnt er de som vi i skrivende stund kjenner til. Flere av disse soldatene sies i en eller annen kilde å være fra Ringerike, men dette har ikke latt seg verifisere. Om noen sitter på informasjon om disse personene, vil artikkelforfatteren gjerne bli kontaktet på n@elsrud.com

Gilbert Anderson¹

Gilbert var fra Norderhov, og ble født 24. januar 1835 på Rakkestad i Vegårdsfjerdingsgen. Han var sønn av **Harald Andersen og Inger Gudbrandsdatter**. Gilbert var korporal under borgerkrigen, og ble såret i krigshandlinger.

Han var døpt Gudbrand, men tok sitt amerikanske navn da han kom over i 1853 sammen med sine foreldre og søsken. De meldte utflytting 31. mars.

Han giftet seg med **Oliva** i 1857. Oliva var født i Norge i september 1836, og hadde kommet til Amerika året etter Gilbert. De fikk ti barn, hvorav seks var i live ved folketellingen i 1900, og bodde da i Orleans, Spirit Lake & Superior Towns, Dickinson, Iowa.

I april 1878 bodde det en veteran med dette navnet i Petersburg, Jackson County, Minnesota. Han var innvilget krigspensjon på \$ 2 i måneden på grunn av skade på venstre skulder. I 1907 bodde Gilbert i Superior, Iowa.

I en alder av 91 år dør enkemann Gilbert H. Anderson i Superior 10. april 1926, og gravlegges 13. april.

Theodor Anderson²

Theodor var ifølge Ulvestad bosatt i Henning, Otter Tail, Minnesota. Han var ifølge samme kilde født i Ådal og veteran fra borgerkrigen. Han var nok født på Høneneie 1. april 1831 av foreldrene **Anders Petersen og Lisbeth Trulsdatter**. Anders og Lisbeth giftet seg i Hole kirke 13. mars 1824.

Theodor giftet seg 16. mars 1859 i Haug kirke med **Inger Maria Christophersdatter**, født 2. februar 1831 i Hoff. De meldte utflytting til Amerika 16. mars 1861.

Ved folketellingen i 1870 bor Theodor og Inger i St. Olaf, Otter Tail sammen med tre barn. Ved folketellingen i 1885 bor de i Girard, Otter Tail, også nå sammen med tre barn.

Theodor har nok giftet seg igjen, for ved folketellingen i 1910 er han farmer i Everts, Otter Tail, Minnesota, og gift med Florence, 65 år gammel og født i Norge. Hun hadde kommet til Amerika i 1880. Det er Theodors andre ekteskap og hennes første. De har vært gift i 23 år, og har ikke fått barn sammen. De snakker norsk og engelsk i hjemmet.

Theodor dør 2. mars 1912 i Everts.

Christian Christiansen³

Ifølge Ulvestad var Christian Christiansen veteran fra borgerkrigen, bosatt i Winneconne, Wisconsin og født i Ådal. Han ble født i 1846 og emigrerte i 1850 sammen med sin familie. Han giftet seg 2. januar 1881 i Navarino, Shawano, Wisconsin med **Julia Christensen**. Ved giftermålet får vi vite at hans foreldre er **Peter Christiansen og Dorothea Christiansen**.

Ved folketellingen i 1880 oppgis at Christian er født i 1847. Ved hans død i 1916 oppgis alderen til 75 år. På gravsteinen står det at han er født 1846. Julias foreldre var **Hans Christensen og Bertha Christensen**. Ifølge folketellingen ved giftermålet bor Christian i Navarino, Shawano, Wisconsin, og er født i Norge.

Ved hans død står et minneord i *Oshkosh Daily Northwestern* 17. juli 1916:

Borgerkrigsveteranen Chris Christenson døde lørdag kveld klokken 11:00 i sitt hjem. Han har vært bosatt mange år her i byen. Etter at Mr. Christenson dimitterte fra det militære har han vært plaget av reumatisme og vært ufør. Han døde 75 år gammel. Enken og ei halvsøster, Mrs. Henry Helvorsen bosatt her i Winneconne, er i live. Han hadde også to brødre, men deres bosted er ukjent. Begravelsen vil bli avholdt i morgen 1:30 i deres hjem og 2:30 i den Norsk-Lutheranske kirke. Prest Mr. Larson fra Winchester vil holde preken. Han vil bli gravlagt på Winneconne kirkegård.

Christian vervet seg 31. august 1864 til 1st Wisconsin Regiment, Heavy Artilleri Co. H. Han dimitterte 26. juni 1865.

¹ Ulvestad, s. 262. Vesterheim Norwegian-American Museum oppgir følgende kilder: *Pensioners on the Roll as of January 1, 1883*, publ. 1994, Park Genealogical Books, Brooklyn Park, Minnesota.

² Ulvestad, s. 507.

³ Ulvestad, s. 274; *Ringerike-Drammen District Lag*, Narv Somdahl, Cathe Ziείς. [www.rootsweb.ancestry.com/~wishawa4/CW_Index/all%20soldiers of the civil war.htm](http://www.rootsweb.ancestry.com/~wishawa4/CW_Index/all%20soldiers%20of%20the%20civil%20war.htm)

Foto av gravsteinen er tatt av Laura Hoglund og finnes på www.findagrave.com

Ved Julias død står det å lese i *Winneconne News* 10. oktober 1929:

Mrs. Julia Christenson funnet død mandag ettermiddag i sin seng hjemme på Oak Street. Man tror at hun døde fredag kveld 27. september siden det var siste dag naboene hadde sett henne. Det var ingen som hadde slått alarm fordi de var vant til at hun besøkte ganske ofte sin niese, Mrs. Anton Larsen i Neenah. Mrs. Lena Halvorsen gikk på besøk til henne dagen etter, men fant døren låst, hun hadde også prøvd å rope inn til henne gjennom baderomsvinduet uten å få svar. Hun konkluderte da med at Julia hadde reist på besøk til Neenah. Da Julia ikke hentet pensjonen sin på postkontoret ble naboer og venner mistenksomme og ringte Mrs. Larsen. Da fikk de beskjed om at hun ikke hadde vært i Neenah, de kom seg så inn i huset og fant Julia liggende på tvers av sengen i sitt soverom. Man tror dødsårsaken er at hun fikk en lammelse av hjerneblødning.

Den avdøde var født 31. januar 1860 i Norge og kom til dette landet sammen med sine foreldre som lita jente. De bosatte seg i Navarino, Wisconsin. Hun ble gift med Christian Christensen i 1880 og flyttet med sin mann til Winneconne for mer enn 30 år siden. Han døde for ca. 14 år siden. Hennes nieser Mrs. H. T. Kittelson, Mrs. Norman Hanson, Mrs. Ruben Mork alle bosatt i Navarino samt Mrs. Anton Larson bosatt i Neenah er i live. Hennes nevø Paul Peterson fra Navarino og hennes svigerinne Mrs. Lena Halvorsen fra Winneconne og en svigerbror Henry Christianson fra Oshkosh er også i live. Begravelsen ble holdt på onsdag ettermiddag klokken 2 i deres hjem. Prest Madland fra Winchester holdt preken. Hun ble gravlagt på Winneconne kirkegård.

Jeg har ikke klart å lokalisere hvor Christian kom fra her på Ringerike.

Christian Christopherson Danstua⁴

Christian deltok under borgerkrigen i IA 12th Infantry Company G. Han var bosatt i Decorah, Winneshiek County, Iowa og født på Ringerike 25. april 1834. Foreldrene var snekker **Christopher Hansen Damstua** og **Kirsti Engebretsdatter Benterud**, gift 11. desember 1829. Familien bodde i Damstua på sydsiden av Hønefoss.

Christian meldte 30. april 1860 utflytting til USA, og vervet seg 9. oktober 1861. Han var ved Mustered 5. november 1861, og 15. februar 1862 i Fort Donelson, Tennessee, der han ble såret. Han ble 6. april tatt til fange i Shiloh, Tennessee.

Han ble i mai 1862 prøveløslatt i Montgomery, Alabama fordi han var såret, og mot at han ikke skulle være med i krigen videre. Han ble dimittert fra tjenesten 23. april 1863 på grunn av uførhet.

Christian giftet seg 3. januar 1864 i Clayton County, Iowa med **Joren Olson Valle**. De bosatte seg i Freeborn County, Minnesota. Et brev fra formynderskapet av 26. oktober 1886 viser at han bor på Insane sykehus i Rochester, Minnesota. Christian dør 26. oktober 1886 i Rochester, kun 52 år gammel, og gravlegges på Springwater kirkegård i Canoe Township, Winneshiek County, Iowa. På gravsteinen har han etternavnet "Danstua".

E. J. Dale⁵

Ifølge Ulvestad var Dale fra Ringerike. Han var kanonskytter i den spansk-amerikanske krig, og deltok også i borgerkrigen.

I etterkrigstiden bodde han i San Francisco, California. En teori er at han flyttet til Australia, da han før krigen hadde vært i Sydney et par ganger. Han ankom dit 12. november 1891 med skipet *Monowai* fra San Francisco. Ellers kjenner vi ikke opphavet til denne mannen.

Martin Ellingson⁶

Martin ble født 21. september 1837 i Norderhov av foreldre **Elling Olsen** og **Inger Engebretsdatter**, gift 23. september 1825. Han er bror til Ole Ellingson som er nevnt under her.

Martin meldte 2. april 1861 utflytting fra Garhammereie for å emigrere til Amerika. Et snaut år etter ankomsten, 3. mars 1862, vervet han seg i 5th Minnesota Regiment, og var blant

⁴ Norman Hjelmeland, Iowa.

⁵ Ulvestad, s. 276.

⁶ Ulvestad, s. 277; E-post fra Joanne Johnsrud.

annet med i kamper mot siouxene ved Fort Ridgely. Han døde 21. juli 1863 i kamper ved Vicksburg.

Ole Ellingson⁷

Ifølge Ulvestad kom Ole fra Soknedalen. Han var løytnant i borgerkrigen, og bror til ovenfor nevnte Martin Ellingson. Han ble født 26. juni 1825 i Bjørneplassen under Fonkalsrud av foreldre **Elling Olsen** og **Inger Engebretsdatter**.

Elling var *gevorben Jæger af 3de kompani* da det ble lyst til bryllup i Aker med **Engel Kristine Martinsdatter**, født 5. oktober 1831 i Aker sogn av foreldrene **Martin Eriksen** og **Dorthe Christensdatter**. De giftet seg 17. oktober 1852 i Aker. Hun brukte navnet Christine i USA.

Elling og Christine emigrerte med barna en gang mellom 1854 og 1856. De dro først til Allamakee County i Iowa. I 1857 kom de til Bancroft Township, Freeborn County, Minnesota som en av de første familiene i dette distriktet. Under et møte 11. mai 1858 for å organisere det nye samfunnet ble Ole valgt til kasserer. I 1859 ble han valgt som fylkeskasserer i Freeborn County, og dette viser også folketellingen i 1860.

Ole vervet seg 10. november 1861 til 4th Minnesota Infantry, og dimitterte 22. desember 1864. Han er oppført i de militære rullene for syke og skadde personer, og er 22. april 1864 på et sykehus i Keokuk, Iowa.

Familien fikk ni barn mellom 1853 og 1875: Josephine Dorthea i 1853, Inger Marie i 1855, Edward i 1857, Martin i 1859, Olaves i 1861, Charles i 1865, Wilhelm Torvald i 1867, John Emil i 1869 og Elleda i 1875. Ved 1880-tellingen finner vi familien boende i Albert Lea, Freeborn County.

Christine døde 1. desember 1892 i sitt hjem i Albert Lea. I følge et minneord i *Albert Lea Enterprise* 8. desember 1892 hadde hun hatt dårlig helse i mange år, men dødsfallet kom allikevel plutselig på familien. Ved hennes dødsfall levde fem av deres barn og åtte barnebarn.

Ole døde i Albert Lea året etter, 31. juli 1893. I avisen *Freeborn County Standard* står 2. august 1893 et minneord hvor Oles deltagelse i borgerkrigen er nevnt. Det står også at han

⁷ Ulvestad, s. 257 og 764. Joanne Johnsrud har funnet de fleste opplysninger vi har om Ole Ellingsen. Også Anne Tonby og Grethe Aud Grøndahl Ovesen har bidratt via DIS slektsforum.

var medlem av *Robson Post GAR*⁸ og nøy stor respekt som borger av byen.

Begge ble begravd fra Norwegian Lutheran Church og gravlagt i Lot 387, Lakewood kirkegård i Albert Lea.

Helge Ericson⁹

Helge var ifølge Ulvestad født på Ringerike og tjenestegjorde i Wisconsin 15th Infantry Company K.

Han var ugift og bosatt i Fillmore County, Minnesota. Han var 24 år da han 22. januar 1862 vervet seg for tre år i Fillmore County. Han startet sin tjeneste 11. februar 1862 ved Paroled ved Madison, Wisconsin.

Kompaniet var kommet til Mississippi River Island No. 10 da han ble syk og måtte forlate dem. I august var han kommet til Iuka, Mississippi. Han døde 26. september 1862 på et sykehus i Jackson, Mississippi, og ble gravlagt på den nasjonale kirkegården i Corinth, Mississippi. Vi har ikke klart å finne hans opphav fra Ringerike.

Andrew Evanson¹⁰

Andrew vervet seg i Minnesota 1st Battalion Infantry Company A. Ifølge Ulvestad var han født i Soknedalen. Han var 36 år da han vervet seg, og begynte sin tjeneste i borgerkrigen 29. februar 1864. Han ble såret 22. juni 1864 like ved Petersburg, og dimitterte 14. juli 1865.

Dette må være Anders Evensen som 2. oktober 1827 ble født på Lundegårdseie, og 22. oktober 1847 giftet seg med **Gunhild Sindresdatter**, født 9. februar 1827 på Oppegårdseie. Foreldrene til Anders var **Even Henriksen** og **Turi Nilsdatter**. Anders og Gunhild meldte 16. mai 1857 sammen med sine tre barn utflytting til Amerika.

Etter krigen bodde Anders i Highland, Fillmore County, Minnesota, og hadde en pensjon på \$ 18 pr. måned fordi hans høyre ben var skadet i krigshandlinger. I 1890 bodde han i Amherst, Fillmore County.

⁸ GAR, *Grand Army of the Republic*, er en organisasjon for borgerkrigsveteranene.

⁹ Vesterheim Norwegian-American Museum oppgir følgende kilder: (WHS Series 1200 boxes 76-12, 77-8, 259-8; red book vol 20 p142) (Buslett p622) (Ager p317) (Ulvestad p279 og 722).

¹⁰ Ulvestad, s. 280; Vesterheim.

Erik T. Foss¹¹

Ifølge Ulvestad var Erik fra Nes i Ådal. Han deltok i den spansk-amerikanske krigen og bodde etter det i Moscow, Idaho.

Den eneste Erik T. som emigrerte fra Ådal til Amerika på den tiden var Erik Torgrimsen, født på Haugerud 6. april 1857 av foreldrene **Torgrim Olsen Rustand** og **Ingeborg Eriksdatter Holte**.

Slektsforskeren Lloyd Peterson sier i sine slektsnotater at siste gang man hørte fra Erik Torgrimsen var i 1890-åra. Vi kan verken bekrefte eller avkrefte at vi har funnet rett mann her.

Endre Gulbrandsen¹²

Ifølge Ulvestad var Endre fra Ådal og deltok i borgerkrigen. Han er ikke nevnt på Vesterheims sider.

Endre ble født 4. desember 1812 i Guttebråten under Lunde, døpt 23. januar 1813. Han deltok nok ikke i borgerkrigen, og det er ingen dokumenter som kan bekrefte at han var med.

Kari Northup forteller følgende om Endres befatning med borgerkrigen:

Min mamma Atlanta Dye hørte at da borgerkrigen brøt ut, gikk Peder Lunde og Endre Gulbrandson de 100 miles fra Hayward opp til Fort Snelling i Minneapolis, Minnesota for å verve seg. Da de kom dit, ble de begge nektet å gå i krigen: Peder var kortpusset, og Endre var plattfot. Så de snudde og gikk de 100 miles hjem igjen.

Endre er far til Gulbrand Gulbrandsen som er neste soldat i fortellingen.

Gulbrand Gulbrandsen¹³

Gulbrand var ifølge Ulvestad fra Ådal og deltok i borgerkrigen 1861-65. Han brukte navnet Gilbert Gilbertsen i USA.

Gulbrand (Endresen) Gulbrandsen ble født 17. juli 1841 på Øymoen under Hæl, Granum i Ådal, og døpt 15. august i Viker kirke. Han meldte utflytting sammen med foreldre og søsken i 1852. Da han kom til Amerika skiftet han fornavn til Gilbert, som var veldig vanlig blant norske emigranter.

Under borgerkrigen var Gilbert soldat i 21st Iowa frivillige korps, og ble alvorlig såret i et slag ved Black River Bridge. Han fikk et skudd som gikk gjennom begge beina rett under hof-

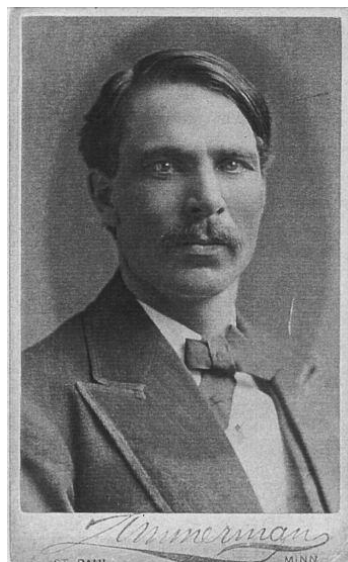
ta, og hadde en lang rekonvalesensperiode, men fortsatte som frivillig frem til 1865. Etter krigen bosatte han seg i Albert Lea, Freeborn County, Minnesota, og kjøpte seg litt land der. Brevet han sendte hjem etter at han ble skutt står i innledningen av artikkelen.

Han startet da på et 2½-årig jusstudium, og ble innsatt som dommer i skifteretten, et verv han hadde i åtte år.

Brødrene Hans, Gilbert og Wegger startet i 1872 en agenturforretning for landbruksmaskiner i Albert Lea. I 1878 utvider de med isenkram og maskinforretning i tillegg. Broren Hans løser ut brødrene og blir eneieier av forretningen.

Gilbert gifter seg 19. juli 1875 i Minnesota med **Christina Matiasdatter Lunde**. Hun var født 6. januar 1855 i Boone County, Illinois, av utvandrede foreldre fra Voss: **Matias Anderson Lunde** (f. 1824) og **Boel Helgesdatter** (1831-1906)

Ved siden av dommergjerningen startet Gilbert i 1878 en privat bankforretning, som etter hvert ble endret til en National Bank med en kapital på \$ 50 000. Han gikk aldri inn på usikre spekulasjoner, og ved hans død oppgis formuen til omtrent \$ 200 000, hvorav en god del var satt i landeiendom i Freeborn County. Han døde 18. februar 1900 i Albert Lea, og blir omtalt 31. mai 1900 i Ringerikes Blad.

Ifølge testamentet etterlot han seg så mye som 125 000 dollars, herav personlig eiendom med \$ 35 000. Kona fikk hjem og gård, \$ 5000 i kontanter samt \$ 30 000 i annen eiendom. Det lutheranske akademiet fikk \$ 975, og det luthe-

¹¹ Ulvestad, s. 282.

¹² Ulvestad, s. 642.

¹³ Ulvestad, s. 284 og 507.

ranske colleget \$ 500. Resten av verdiene ble delt mellom de fem barna.

Christina giftet seg igjen 1902 i Albert Lea med en annen ådøling, **Wegger Weggersen Gravli**, født 27. november 1861. Hans foreldre var **Wegger Olsen Gravli** (1808-1894) og **Kari Ellefsdatter Granum** (1824-1909). De hadde ikke barn sammen, og bodde nok litt både i Norge og Amerika. Wegger drev god forretning, og var blant annet med på å starte forløperen til det som skulle bli Braathen Safe.

Christina døde 21. februar 1918 av lungebetennelse på Paulsodden i Ådal, og ble gravlagt 6. mars i Nes kirke. Wegger døde i Amerika i 1949.

I *The Evening Tribune*, Albert Lea står en notis fra skifteretten 2. mars 1918 om at Christina Gravli (tidligere Gulbrandson) døde i Nes Village i Ådal. Det skrives at hun ved sin død hadde eiendom i Amerika, og at krav i boet måtte meldes til retten.

Hans Gulbrandson¹⁴

Hans tjenestegjorde ved borgerkrigen i Wisconsin 18th Infantry Company E. Han var født 22. september 1830 på Sørum i Sør-Aurdal. Foreldrene var **Gudbrand Hansen Sørum** og **Anne Ellensdatter Tronhus**. Jeg tar ham med fordi han var gift med **Mari Paulsdatter Enger**, født 28. september 1816 på Enger i Ådal.

Hans kom til Amerika i 1850 og giftet seg 28. desember 1852 med Mari i Maple Grove Township, Manitowoc County, Wisconsin. Hun var født 28. september 1816 på Enger i Ådal av foreldrene **Paul Ellingsen Enger** og **Berit Fingalsdatter Enger**.

De bosatte seg i Eaton, Manitowoc County og fikk tre barn. Han jobbet som farmer. I militærrullene er han beskrevet med blå øyne, brunt hår, rødlig hudfarge og 5' 5" høy. Han ble 30. september 1864 innrullert for ett år i Liberty, Wisconsin, og mønstret på samme dag ved Green Bay, Wisconsin.

Hans deltok i fremmarsjen til general Sherman fra Raleigh til Washington, D.C. Under marsjen fikk han en alvorlig skade i høyre ben og hofte. Skaden var så alvorlig at da de var ved Fredericksburg 17. mai, måtte han stå av marsjen. Han ble dimittert 2. juni 1865.

¹⁴ Ulvestad, s. 333; WHS Series 1200 box 92-11. Vesterheim Norwegian-American Museum oppgir følgende kilder: red book vol 23; Erickson, Rolf H.: Biografi om *Hans Gulbrandsen Sorum*, Evanston, Illinois, privat publisert 1992.

Han døde 18. august 1897 av kreft i Martell, Wisconsin.

Ole Gundersen¹⁵

Ole tjenestegjorde under borgerkrigen i Minnesota 3rd Infantry Company C. Ifølge Ulvestad var Ole født i Ådal. Hans dødsattest viser at han var sønn av **Gunder Olson** og **Anna Nelson**. Folketellingen for 1900 sier at han født i desember 1832, og emigrerte til Amerika våren 1854. Ole giftet seg i 1863 med **Emma Joel** og fikk to barn. Han vervet seg 3. september 1864 og dimitterte 28. juli 1865. Han ble meldt savnet etter et slag Virginia.

Ved folketellingen i 1870 bor Ole sammen med **Sarah Gunderson**, 16 år gammel, født i Norge, **Julia Gunderson**, fire måneder, og **John Gunderson**, to år, begge født i Minnesota. Ole ble tidlig enkemann første gang, Emma er antagelig død før 1870.

Ole gifter seg igjen i 1873 med **Ellen Roholt**, født mai 1848 i Norge. De fikk fem barn, hvorav fire lever i 1900. Ved folketellingen 1900 bor Ole og Ellen i ED 148 Lucas & Stanley Townships Cottonwood Village, Lyon, Minnesota.

Ole dør 13. september 1904 i Hanley Falls, Yellow Medicine, Minnesota og blir gravlagt på Hanley Falls Cemetery. Han var medlem av *Hanley Falls GAR*.¹⁶

Vi har ikke klart å finne bevis for at Ole Gundersen er fra Ådal eller Ringerike, slik Ulvestad skriver i sine notater.

Hans Gunvaldsen¹⁷

Hans var født 26. januar 1830 på Smerud i Ådal, og foreldrene var **Gunvald Christophersen Ramberget** og **Karen Hansdatter Sørum**.

Hans var søskenbarn til forannevnte Hans Gulbrandson, og meldte 7. april 1852 utflytting til Minnesota. Han meldte seg 29. februar 1864 til tjeneste, og var med i Minnesota 1st Infantry Company A. Han deltok i flere slag, blant annet i Petersburg hvor han kjempet under general Grant da general Lee overga seg ved Appomattox. Etter krigen fortalte han stolt om denne

¹⁵ Ulvestad, s. 285 og 507. Vesterheim Norwegian-American Museum oppgir følgende kilder: MINN s. 134, MCIW s. 183.

¹⁶ GAR (*Grand Army of the Republic*) er en organisasjon for borgerkrigsveteranene.

¹⁷ Ulvestad, s. 285 og 507. Vesterheim Norwegian-American Museum oppgir følgende kilder: *1890 Veterans and Widows Census, Minnesota*, No. 123, rull 22, Deb Nelson Gourley, Waukon, Iowa.

hendelsen. Han hadde tatt en sølvgaffel fra Lee's middagsbord samme dag han overga seg.

Hans dimitterte 15. juni 1865. I 1890 bodde han i Amherst, Fillmore County, Minnesota. Han bodde også en tid i Lanesboro, Minnesota, og var medlem av Minnesota Senate. Han var gift med **Ingeborg Andersdatter**, født 30. november 1838 på Holteeie i Ådal av foreldrene **Anders Størksen** og **Kari Christoffersdatter**. Ingeborg hadde meldt utflytting 29. april 1863 sammen med familien. Om broren Andrew Starkson kan leses lenger ut i artikkelen.

Guttorm Halvorsen¹⁸

Ulvestad skriver at noen sier Guttorm er fra Valdres og andre sier Ringerike, men han var født 24. juli 1813 i Storrustehuset i Hedalen. Foreldrene var **Halvor Olsen Storrustehuset** og **Olea Olsdatter Fekjar**. Guttorm giftet seg i 1846 med **Kirsti Knutsdatter Gravlihaugen** fra Ådal, og de var bosatt på Gravlihaugen fra 1847 til 1852. Kirsti var født der 2. juli 1816 av foreldrene **Knut Olsen Gravli** og **Jøran Andersdatter Gravlihaugen**.

De meldte 27. april 1852 utflytting til Amerika sammen med sine to barn, kom til Wisconsin og fikk der tre barn fra 1854 til 1858.

Guttorm deltok i borgerkrigen. Ved folketellingen 1880 bodde familien i Aurdal, Otter Tail, Minnesota, hvor også Guttorm døde.

Hans Hansen¹⁹

Ifølge Ulvestad var Hans fra Ringerike og soldat i borgerkrigen. Etter krigen var han bosatt i Lakefield, Minnesota.

Det er vel denne Hans Hansen, 28 år gammel, som ankommer New York med ektefelle **Aase Pedersdatter**, 34 år, og sønnen Peder Hansen, 11 år (feil angivelse, han var fire år gammel!) De ankom 16. juli 1850 med skipet *Christiane* som 30. mai hadde seilt fra Drammen. De hadde meldt utflytting 13. mai 1850 fra Heieren.

Hans Hansen og Aase Mathea Pedersdatter giftet seg 22. desember 1843. Hans foreldre var **Hans Hansen Heieren** og **Mari Gudbrandsdatter Røsseng**, som giftet seg 11. april 1822. Hans var født 28. september 1822, mens Aase Mathea ble født 7. mars 1816 i Norderhov av foreldrene **Peder Pedersen** og **Christi Clemmetsdatter**. Hun kalles Aase ved

dåpen, men både ved vielsen og når hun fem år gammel blir vaksinert kalles hun Aase Mathea.

Ved folketellingen i 1880 bor familien i Clinton, Vernon, Wisconsin og de har datteren Ida, 17 år gammel, hjemme.

Peder Hansen²⁰

Peder var ifølge Ulvestad fra Ringerike og soldat i borgerkrigen. Han var etter krigen bosatt i Bloomingdale, Wisconsin.

Dette er nok sønnen til forannevnte Hans Hansen som 16. juli 1850 kom med sine foreldre med skipet *Christiane* til New York, fire år gammel. Han var født 15. mars 1846, og var svært ung da krigen begynte. Han må vel ha gått inn i krigen i løpet av de siste to årene. Vi vet ikke mer om ham.

Arne Helgesen²¹

Ifølge Ulvestad var Arne fra Ringerike og soldat i borgerkrigen. Dette er antagelig Arne Helgesen som meldte utflytting 4. april 1857. Han var født 23. mars 1835 på Fossholm i Ådal, og foreldrene var **Helge Helgesen Fossholm** og **Anne Jonsdatter Haugerud**. Han giftet seg 4. januar 1870 i Dodgeville i Wisconsin med **Berthe Karine Hansdatter**. Berthe Karine var datter av **Hans Larson** og **Johanne Olsdatter**. Arne døde i Wisconsin.

Henry Helgersen (Henry Helgesen)²²

Henry var ifølge Ulvestad fra Ringerike og var med i borgerkrigen. Han var født 7. oktober 1844 på Fossholm i Ådal og døpt Henrik av foreldrene **John Helgesen Fossholm**, f. 1819 og **Else Gudbrandsdatter Heen**, f. 1818. Ovennevnte Arne Helgesen var bror til John.

Foreldrene meldte 22. april 1852 utflytting til Amerika sammen med tre barn: Henrik, og hans søsken Ragnhild og Gudbrand. Ved folketellingen 1860 finner vi familien i Town of Highland, Iowa County, Wisconsin. Da har de tatt sine amerikanske navn. Henrik heter nå Henry, Ragnhild heter Rognella og Gudbrand heter Gilbert. Det er også tre barn til som nok er født i Amerika: Mary, Caroline og John.

Henry var bosatt i Highland da han 18. august 1862 vervet seg for tre år til Wisconsin 27th Infantry Company G. Han gikk 25. oktober inn i krigen ved Milwaukee, Wisconsin. Han har nok vært ute i kamp med et annet kompani,

¹⁸ Ulvestad, s. 286.

¹⁹ Ulvestad, s. 288.

²⁰ Ulvestad, s. 289 og 722.

²¹ Ulvestad, s. 290 og 722.

²² Ulvestad, s. 290 og 722.

ettersom han 12. februar 1863 kom tilbake til sitt eget kompani. Henry døde 24. januar 1864 av tyfoidfeber i Little Rock, Pulaski County, Arkansas, og ble gravlagt på samme sted.

John Isaacson²³

Også John var ifølge Ulvestad fra Ringerike og med i borgerkrigen. Han er bosatt i Albert Lea, Minnesota. Dette er antagelig Johannes Isaksen, født 3. september 1832 på Røsby i Soknedalen. Hans foreldre var **Isak Helgesen Røsby** og **Marte Helgesdatter Støveren**.

Johannes meldte 2. mai 1861 utflytting til Amerika. Ved folketellingen 1875 bor han sammen med sin kone Kari og seks barn i Freeman Township, Freeborn, Minnesota, og kalles da Johannes. I 1900 finner vi John Isaacson i Freeman Township som enkemann og med tre av barna boende hjemme. Der bekrefte det at han er født i september 1832. Også i 1905 kalles han John, da han bor i Albert Lea, Ward No. 01, Freeborn. I 1920 kalles han Johannes Isaacson og bor i Freeborn sammen med datteren Minni, som også bodde hjemme ved alle de fire folketellingene.

Sever Johnson Haugerud²⁴

Sever tjenestegjorde under borgerkrigen i IA 15th Infantry Company H. Sever, eller Syver som han var døpt, kom til verden 22. mars 1825 i Haugerudeie i Ådal. Hans foreldre var **John Syversen** og **Ingeborg Olsdatter**.

Han gifter seg 5. november 1850 med **Inger Olsdatter Hareviken** fra Sør-Aurdal, datter av **Ole Olsen Bymoen** og **Tora Olsdatter Åsli**. De melder utflytting 10. mai 1852 og reiser sammen med sønnen John, ett år gammel.

Syver vervet seg 15. oktober 1864 og dimiterte 24. juli 1865 i Louisville, Kentucky. De bosatte seg i Silver Lake Township i Worth County, Iowa. Datteren Isabel brukte navnet Johnson. Sever døde 26. desember 1920, og ble gravlagt på Silver Lake kirkegård.

Carl (Chas) G. Johnsrud²⁵

Carl deltok både i krigen mot indianerne samt i borgerkrigen. Han var født 14. juli 1844 på Strandeie i Ådal. Foreldrene var **Gudbrand Torkildsen Johnsrud** og **Gjertrud Gudbrandsdatter Elsrud**, som sammen med barna

meldte utflytting 21. mars 1857 til Amerika. Carl giftet seg 15. mai 1870 i Bancroft, Freeborn, Minnesota med **Ingeborg Egilsdatter Bosbøen** fra Telemark, og de bosatte seg i Alberta Township i Albert Lea. Om Carl og familien kan leses i *Hringariki* nr. 2/2010.

Gunvald Johnsrud²⁶

Gunvald tjenestegjorde under borgerkrigen i Minnesota 16th Infantry Company H. Han var født 30. mars 1841 på Strandeie i Ådal, og var bror til forannevnte Carl.

Gunvald vervet seg 19. februar 1862 for tre år, men ble syk med kronisk diaré og lungebetennelse under tjenesten i Tullahoma og Nashville, Tennessee og Stevenson, Alabama. Han ble 19. februar 1865 dimittert i Lookout Mountain. Etter krigen ble han farmer i Bancroft Township, Freeborn, Minnesota. Han giftet seg 24. mai 1866 i Bancroft med **Anne Egilsdatter Bosbøen** fra Telemark. To brødre var dermed gift med to søstre.

Gunvald og Anne bosatte seg i Springfield, Clayton County, Iowa, men flyttet etter hvert til Albert Lea, Minnesota, hvor Gunvald jobbet som postmester. Han var også medlem av Minnesota Senate. Han døde 3. november 1923, og ble gravlagt på East Freeborn Lutheran kirkegård. Om Gunvald og hans familie kan leses mer i *Hringariki* nr. 2/2010.

Knut Knutson²⁷

Knut var født 21. november 1840 i Gilderdalen av foreldre **Asle Knutsen** (1798-1860) og **Astrid Engebretsdatter** (1802-1893), som hadde giftet seg i Krødsherad i 1835. Knut hadde minst tre søsken: Guri, f. 1835, Christi, f. 1837, og Ole, f. 1843.

Familien emigrerte fra Drammen med seilskipet *Drafna*, og ankom New York 25. juli 1849. Ole er ikke nevnt i skipslisten, og døde antagelig som liten. Familien var i 1850 bosatt i Clinton, Rock, Wisconsin. Astrid tar navnet Esther i Amerika, og er gravlagt på Fox Lake kirkegård.

Knut var ugift og bosatt i Jordan, Green County, Wisconsin da han 2. september 1862 vervet seg til krigen for tre år i i Wisconsin 22th Infantry Company i Camp Utley, Racine, Wisconsin. Han ble 1. mai 1863 utnevnt til korpo-

²³ Ulvestad, s. 293 og 723.

²⁴ Vesterheim Norwegian-American Museum oppgir følgende kilde: ISW-II, s. 967.

²⁵ Ulvestad, s. 299; Elsrud, Nils: Familien Gudbrand Torkildsen Johnsrud på Strande, *Hringariki* nr. 2-2010, s. 52.

²⁶ Ulvestad, s. 299 og 507; Elsrud (2010), s. 51.

²⁷ Opplysningene er kommet fra oldebarnet Kenneth Hokeness.

ral, og dimitterte 6. juli 1863 i Louisville, Kentucky på grunn av uførhet. Etter dette ble han farmer i Green County.

Knut Knutson.

Knut giftet seg 1867 i Fox Lake Rice, Minnesota med **Helene Ellingsdatter Strand**, født 1844 i Norge, og kjøpte en 160 acres stor farm av sin venn Hans Hansen i Fox Lake. En annen god venn var Ole Ellingson - begge bodde i Minnesota og deltok i borgerkrigen. Knuts oldebarn Kenneth Hokeness antar at han reiste etter kameratene til Minnesota.

Helene døde allerede 1870 i Fox Lake, og de hadde da fått sønnen Alfred i 1868. Ved folketellingen i 1880 bor Knut i Forest, Rice, Minnesota. Han dør 12. juni 1920 i Faribault, Rice, og er gravlagt på Maple Lawn kirkegård.

Anders Larsen²⁸

Anders tjenestegjorde under borgerkrigen, og var ifølge Ulvestad fra Ringerike. Dette er muligens Anders Larsen som 5. oktober 1829 ble født av foreldre **Lars Pedersen Semmenie** og **Rønnaug Andersdatter Nøklebyeie**.

Anders bodde på Kittelsby da han 6. mai 1851 meldte utflytting. Ulvestad skriver at han døde i Barron County, Wisconsin.

Martin Larsen²⁹

Martin deltok i borgerkrigen, og var ifølge Ulvestad fra Ringerike. Dette kan muligens være Martin Larsen som ble født på Tandbergie 23. juni 1829 og meldte utflytting 9. april 1853. Hans foreldre var **Lars Olsen** og **Anne Gudbrandsdatter**.

Ulvestad skriver at han døde i Bloomer, Wisconsin før 1907. I Bloomer bor det ved folketellingen i 1880 en person ved navn Mar-

tin Larson, født 1829 i Norge og gift med Anna. De har seks barn.

Ole Loe³⁰

Ole var med både i indianer- og borgerkrigen, og er ifølge Ulvestad fra Ringerike. Dette kan være Ole Hansen som 2. april 1856 meldte utflytting fra Loe, og muligens han som 20. mars 1814 ble født på Gjermundbo av foreldrene **Hans Olsen** og **Rangdi Christophersdatter**.

Han døde før 1890 i Grafton, Walsh County, North Dakota.

Ole O. Mannerud (Manderud)³¹

Ole tjenestegjorde som sersjant under den spansk-amerikanske krigen og var ifølge Ulvestad fra Ådal, Ringerike. Han bodde i Grafton, North Dakota.

Her har nok Ulvestad bommet på Romerike og Ringerike. Ole var født 1844 på Nord-Manderud, Nes på Romerike. Han giftet seg 3. juni 1882 med **Caroline Olsdatter Christoffersen** og fikk med henne ni barn. De brukte navnet Manderud i Amerika. De bodde først i Grafton Nord-Dakota men bosatte seg 1890 i Fertile Township der Ole døde i 1916.

Jacob Nilsen (Nelson)³²

Jacob tjenestegjorde under borgerkrigen, og ifølge Ulvestad var han fra Ringerike. Han brukte Nelson som etternavn da han kom til Amerika. Folketellingen for 1900 viser at han var født i november 1823 i Norge, og emigrerte i 1851.

Jacob vervet seg i november 1861 til kompani D i 15th Wisconsin Regiment, og var med i fire slag under krigen. Han ble såret under tjenesten, og dimitterte derfor i februar 1863. Han led av ødelagte lunger, og mottok etter krigen en uførepensjon på \$ 8 i måneden.

Folketellingen for 1900 viser at Jacob hadde vært gift i 51 år med **Carroline**, født i Norge 7. april 1823. Hun brukte navnet Carrie. I 1879 kom familien til Sør-Dakota, og 10. oktober 1882 kjøpte de en 160 acre stor farm nær Colman, Moody County. I 1900 bodde de på samme sted. Carrie døde 22. mars 1911. De er begge begravd på Colman kirkegård.

²⁸ Ulvestad, s. 304 og 723.

²⁹ Ulvestad, s. 305 og 723.

³⁰ Ulvestad, s. 307 og 723.

³¹ Ulvestad, s. 260.

³² Ulvestad, s. 313 og 723.

Gilbert Olsen (Olson)³³

Gilbert tjenestegjorde som korporal under borgerkrigen, og ifølge Ulvestad var han fra Ringerike.

No.	Name	Rank	Company	State of Residence	Date of Discharge	Date of Birth	Length of Service
1	Amos J. ...	Private	10th Regt. Ill. Inf.	Ill.	1862	1836	26
2	William ...	Private	15th Regt. Ill. Inf.	Ill.	1862	1836	26
3	Henry ...	Private	15th Regt. Ill. Inf.	Ill.	1862	1836	26
4	John ...	Private	15th Regt. Ill. Inf.	Ill.	1862	1836	26

Surviving soldiers, sailors, and marines, and widows, etc.
Her er skjemaet til korporal Gilbert Olson fra Erdahl County of Grant.

Gilbert, eller Gulbrand som han ble døpt, ble født 28. august 1836 på Nærstadeie av foreldre **Ole Monsen** og **Guri Gulbrandsdatter**. Begge var født i Ådal og gift 27. februar 1834. Gulbrand forlot skolen som 15-åring, og begynte som skomakerlærling.

Han meldte 23. mars 1857 utflytting fra Nærstadeie, og gikk i land i Quebec etter syv uker på havet. Han hadde blitt syk på overfarten, og måtte bli i Quebec en tid før han dro videre, et sted mellom Waupon og Fond du Lack i Wisconsin. Etter to år dro han videre til Madison, Wisconsin hvor han ble i seks måneder. Han var i Whitewater, Walworth County, Wisconsin da borgerkrigen brøt ut.

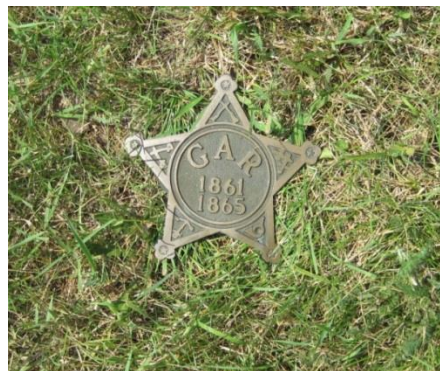
Gilbert vervet seg 13. august 1862 til 28th Wisconsin Regiment, Infantry Company D. Han deltok i flere slag som korporal under kaptein E.S. Redington, og var i kamper ved Helena, Arkansas, Vicksburg, Little Rock, Spanish Fort, Mobile og Pine Bluff. Han dimitterte 23. august 1865, og etter krigen led han av kronisk diaré.

Han ble gift 18. april 1871 med **Anne Johnson**, også født i Norge. De bor på seksjon 22 i

³³ Ulvestad, s. 265 og 723.

Erdahl Township, Grant, Minnesota ved folketellingene 1880 og 1885. I 1885 har de syv barn fra ett til 13 år gamle. De får i alt ni barn. I Erdahl driver familien en farm på 320 acres.

Gilbert brukte både Olson og Monson som etternavn. Ved flere kirkelige handlinger var det Monson, men i borgerkrigen og ved andre handlinger bruker han Olson.

GAR (*Grand Army of the Republic*). Dette er et merke i bronse som er plassert på mange av krigsveteranenes graver. GAR var en organisasjon som ble stiftet i 1866 for veteraner som hadde deltatt i borgerkrigen. Organisasjonen ble oppløst i 1956 da det siste medlemmet døde.

Gilbert døde 8. september 1916 i Amor Township, og ble gravlagt i Erdahl Lutheran gravlund, begge steder i Grant County. Man vet ikke hvor familien hans har tatt veien. Han ligger i en grav med plass til åtte personer, men er den eneste som er gravlagt i Erdahl. Gravsteinen er også av nyere tid, og er reist lenge etter at Gilbert døde.

Gravsteinen til Gilbert på Erdahl Lutheran gravlund.

Knud Olsen

Knud tjenestegjorde i borgerkrigen ved Wisconsin 28th Infantry Company B. Han var født 2. juni 1844 på Blikrudeie i Norderhov, sønn av **Ole Knudsen Blikrud** og **Anne Olsdatter**.

Han kom til Amerika sammen med foreldrene og broren på den svenske briggen *Bull*, som seilte fra Göteborg. Familien kom 24. august 1848 til Ottawa Township, Waukesha County, Wisconsin.

Knud giftet seg 21. januar 1868 med **Martha Jones** (1844-1913), og annen gang 16. november 1916 med **Mathilda Hanson Erickson** (1862-1928). Han døde 17. desember 1928.

Niels Paulson³⁴

Niels tjenestegjorde ved Illinois 82nd Infantry Company I. Han var født 29. mai 1840 på Heenseie, og foreldrene var **Paul Andersen** og **Inger Sophie Nilsdatter**. Faren hadde nok vært en tur over til Amerika i 1854, siden moren og flere av barna meldte utreise 22. april 1855. Han var bosatt i Chicago, Cook County, Illinois.

Niels hadde følgende signalement da han 12. juli 1862 vervet seg for tre år: Mørke øyne, mørkt hår og mørk hudfarge. Høyden var 5' 10". Han startet 29. oktober 1862 tjenesten i Camp Butler, Illinois, var musiker i hæren, og dimitterte 9. juni 1865 i Washington DC.

Hans Pedersen³⁵

Hans var ifølge Ulvestad fra Ådal og bosatt i Minneapolis, Wisconsin. Han var offiser i borgerkrigen. Vi vet ikke mer om ham.

Anders E. Solberg³⁶

Anders var ifølge Ulvestad fra Ringerike og bosatt i Houston County, Minnesota. Han døde i borgerkrigen. Han var født 3. april 1840, sønn av **Elling Henriksen Solberg** og **Guri Olsdatter**, og hele familien meldte i mai 1848 utflytting fra Soknedalen. Familien bosatte seg først i Wisconsin, og var der i noen år før de i 1855 flyttet til Spring Grove, Minnesota. Der kjøpte de land nordøst for byen.

Elling Henriksen var født i januar 1808, og døde 3. september 1886 i Spring Grove. Guri Olsdatter, som han 1. januar 1833 giftet seg med, var fra Lundesgården, født i 1809, og døde i 1891. Deres barn ved utflyttingen i 1848 var Helge (15 år), Ole (11), Martha (9), Anders (8), Erik (2) og Inger Marie (to måneder). Familien hadde datteren Inger Marie i 1844 og

sønnen Erik i 1842, men begge disse må ha dødd som små. Navnet Solberg har de nok tatt etter husmannsplassen Solberg under gården Hovland i Soknedalen.

Anders var gift med **Anna Helgesdatter Bjøre**, født 1841 i Eggedal av foreldre **Helge Olsen Bjøre** og **Anne Engebretsdatter Grønhovd**. De bosatte seg i Houston County, Minnesota, og fikk der 16. april 1862 datteren **Gunhild Solberg**. Hun ble født bare noen måneder før faren døde. Hun ble senere gift med **Christian Pedersen Lommen**, født 30. januar 1865.

Anders lot seg verve 7. desember 1861. Det er lite opplysninger om ham fra krigen, men vi kjenner til at han 10. oktober 1862 døde av sykdom i Springfield, Missouri. Han er gravlagt i seksjon 15, Springfield National Cemetery.

Enken Anne giftet seg igjen med **Bjørn Ellingsbråten**, også fra Soknedalen.³⁷ Anne døde 14. oktober 1887 i Spring Grove.

Det har vært litt av en gåte å få bekreftet at Anders var sønn til Elling og Guri, for ved dåpen i 1840 er det både i klokkeboka for Lunder og ministerialboka for Norderhov innført Anne som dåpsnavn isteden for Anders. Jeg har ikke funnet noen av barna konfirmert i Norge. Ved utflyttingen i 1848 står det innført i ministerialboka Anders med Anne i parentes. Det er mulig at Anne da er ført i parentes fordi det står Anne ved dåpen. Jeg har via forskjellige papirer fra USA fått bekreftet at det er rett mann, blant annet ved giftermålet.

Det kan også se ut til at han brukte navnet Andrew Solberg Allen i USA. Andrew var jo et vanlig navn nordmenn tok når de het Anders eller Andreas, men hvor Allen-navnet kommer fra vites ikke. I Ulvestads bok fra 1913 (s. 923) står at Anders er broren til Elling Henriksen Solberg. Vi har imidlertid nå så mye informasjon om ham at vi med stor sannsynlighet kan si at det er rett mann, og at han er sønn av Elling Henriksen. Dette bekreftes også i Johnsens utvandringshistorie (s. 159).

Christian Olsen Somdahl³⁸

Christian Olsen Sundalen, som Ulvestad kaller ham, er ifølge samme kilde født i Ådal. Han var offiser i Norge før han emigrerte til Minneapolis, Minnesota. Christian bosatte seg i Milton, Nord-Dakota, og deltok i den spansk-amerikanske krigen da han blant annet var på

³⁴ Vesterheim Norwegian-American Museum oppgir følgende kilder: ILSA reel 7, s. 73.

³⁵ Ulvestad, s. 508.

³⁶ Ulvestad, s. 329 og 723; Opplysninger fra Else Marie Abelgård, Narv Somdahl, Georgia Rosendahl og Thomas Carlson (de tre siste fra Amerika).

³⁷ Johnsen, O. S.: *Utvandringshistorie fra Ringeriksbygdene* (1919), s. 159.

³⁸ Ulvestad, s. 253 og 508.

Filippinene som offiser. Etter krigen ble han en kort tid boende på Filippinene.

Dette må være Chris Somdall som ble døpt **Ole Kristian Olsen Somdalen**, født 12. september 1865 på Midtre Somdalen av foreldrene **Ole Trulsen Somdalen** og **Marte Olsdatter Finsand**. Ifølge de militære protokollene kom han til USA og Nord-Dakota i 1889. Han meldte seg til tjeneste allerede 30. mai 1891. I 1900 var han innrullert i 20th Infantry, Philippines, Armed Forces, Foreign Countries.

I registret fra 1906 over innrullerte soldater bekreftes at Chris Somdahl er født i Ådal, Norge, og at han er på Manila, Filippinene. Han har blå øyne, er lys i håret, og hans høyde er 5' 10½". Det står at han skal overflyttes til Fort Leavenworth i Kansas, hvor vi også finner ham i 1909. I 1910 er han fremdeles soldat i Fort Leavenworth Military Reservation.

I 1930 er Chris Somdahl 65 år gammel og ugift. Han leier husvære i Galvestone, Texas og er uten arbeid.

Ingebrigt Sorensen³⁹

Ingebrigt tjenestegjorde i borgerkrigen ved Wisconsin 36th Infantry Company K, og var født 7. mai 1830 på Hverveneie. Foreldrene til Ingebrigt eller Engebret som han er døpt er **Søren Nilsen** og **Gunhild Pedersdatter**. Han meldte utflytting 6. april 1854 til Fond du Lac County, Wisconsin. I enkelte kilder er han kalt Egebert.

Han giftet seg 2. september 1856 i Waupun, Wisconsin med **Anna Larsdatter**, født på Hesselbergeie 5. november 1827 av foreldre **Lars Larsen** og **Maria Larsdatter**. De bosatte seg i Spring Brook, Dunn County, Wisconsin. Ingebrigt og Anna flyttet i 1859 til Elk Mound, Dunn County, hvor han drev som farmer.

Da han 29. februar 1864 vervet seg for tre år i Eau Claire, Wisconsin var hans signalement: Blå øyne, lyst hår, lys i huden. Hans høyde var 5' 8½". Tjenesten startet 23. mars 1864 i Camp Randall, Madison, Wisconsin, og han ble betegnet som en meget dyktig soldat. Han var tilstede da general Lee overga seg, og dimitterte 12. juli 1865 ved Jefferson, Indiana.

Våren 1871 skjedde det en ulykke hjemme hos dem i Elk Mound. Ingebrigt holdt på å

laste tømmer på en slede da hesten plutselig begynte å gå, og han fikk tømmerleden over seg og knuste beina. Han ble sengeliggende, pådro seg lungebetennelse og døde 26. mars 1871. Han ble gravlagt ved Barum Lutheran Church, Dunn County.

Andrew Starkson⁴⁰

Andrew ble født 17. februar 1844 på Hvalseie i Ådal av foreldrene **Anders Størksen** og **Kari Christoffersdatter**. Han meldte utflytting til Amerika 29. april 1853 sammen med foreldre og syv søsken. De bodde da i Tvetie i Norderhov. Andrew var døpt Andreas Andersen, men tok Andrew som fornavn og Starkson som familienavn. Søsteren Ingeborg var gift med Hans Gunvaldsen, omtalt tidligere i artikkelen.

Ifølge Vesterheim var Andrew i marinen før de reiste til Amerika, men det var nok faren som muligens hadde vært i marinen. Faren var soldat da han i 1837 giftet seg.

Andrew var bosatt i Fargo, North Dakota. Han døde i 1922 som krigsveteran fra borgerkrigen og ble gravlagt på Ringsaker kirkegård, Pelican Rapids, Otter Tail County, Minnesota.

John og Ole Steen⁴¹

John og Ole var ifølge Ulvestad født på Ringelike, og begge deltok i borgerkrigen. Ulvestad skriver videre at de begge døde før 1907 i Steen, Rock County, Minnesota. Foreldrene var **Peder Olsen** og **Inger Trondsdatter**. De var først bosatt på Froksødegård i Norderhov før de flyttet til Hole og ble gårdsfolk på Stein.

Johan Anthon var født 6. mars 1842 på Stein. Johan, eller John som han nå kalte seg, tjenestegjorde i Wisconsin 50th Company K. Han gikk i tjeneste 1. mai 1861, og dimitterte 5. oktober 1865. Ved folketellingen i 1870 bodde han på Louis Rivers hotell i landsbyen Necedah, Wisconsin, og var da smed. Han hadde personlig eie av \$ 600, men ikke i eiendom.

John ble 23. mars 1871 gift med **Lena Marie Clemetsen** i Lisbon Township. Lena var født på Kongsberg og datter av **Nils Clemetsen** og **Rise Dorthea Johnsen**. Ved giftermålet var både John og Lena bosatt i Necedah, og de flyttet til Clinton Township i Rock County,

⁴⁰ Ulvestad, s. 330; Vesterheim Norwegian-American Museum oppgir følgende kilder: Otter Tail County Historical Society "Anderson, Andrew"

⁴¹ Ulvestad, s. 330 og 723; DIS slektsforum; Rose, A.: *An Illustrated History of Rock and Pipestone Counties, Minnesota*, c1911, s. 206; Opplysninger fra Margit Nysetvold Bakke og Hanne Line Osberg Eide.

³⁹ Ulvestad, s. 333 og 723; Brev fra Evelyn Kringsvold, Eau Claire, Wisconsin til Vesterheim, og info fra oldebarnet Andreas Jordahl Rhude, Minneapolis, Minnesota til Vesterheim.

Minnesota. Johns bror, Ole, hadde allerede i 1870 flyttet dit.

Ole ble født 14. januar 1832 på Froksødegård i Norderhov. Han emigrerte i 1854. I 1860 bodde han som arbeider i Necedah, Wisconsin, og bodde i et pensjonat som het *Benson Peck*.

Ole ble gift 10. mai 1864 med **Birgit Christoffersdatter Berg**, kalt Betsy, i Township 18, Adams County. Hun ble født 23. november 1843 i Norge, datter av **Christoffer Christoffersen** og **Ragnhild Olsdatter**. Ole og Betsy flyttet i 1870 til Steen, Rock County.

Begge ekteparene Steen bosatte seg i umiddelbar nærhet til hverandre, og bodde i hvert sitt hus i Seksjon 32 i Clinton Township. Ved folketellingen i 1880 bor de på samme sted, bare to hus fra hverandre. Den lille landsbyen ble kalt Steen for å hedre John og Ole.

John døde 31. oktober 1897, og Ole 3. februar 1904. Begge var fremdeles bosatt i Clinton Rock.

Andrew Thompson⁴² (Andreas Wangen)⁴³

Andrew var ifølge Ulvestad fra Ringerike, og deltok i borgerkrigen. Han bodde i Lanesboro, Minnesota. Han er nevnt to ganger i Ulvestads notater: Andrew Thompson og Andreas Wangen er samme person.

Han var født 3. mai 1838 på Ask som Andreas Thomassen av foreldre **Thomas Andersen Ask** og **Else Trulsdatter Bjerke**. Han meldte utflytting 16. april 1859, og kom da til Highland eller Lanesboro i Minnesota.

⁴² Ulvestad, s. 334; E-post fra Thomas Carlson, USA.

⁴³ Ulvestad, s. 339; Brev til Vesterheim fra Cliff Thompson, Edina, Minnesota.

Andrew vervet seg 11. februar 1862 i Fillmore County, og tjenestegjorde ved Wisconsin 15th Infantry Company. Han ble 22. april 1863 erklært ufør på et sykehus i Farmington, Mississippi, og dimitterte da. Før dette hadde han vært på sykehus i Nashville, Tennessee.

Andrew giftet seg med **Caroline Mathea**. De var bosatt ved Lanesboro, Fillmore County, Minnesota, og Andrew døde der 22. november 1911. Han er gravlagt i Elstad Lutheran Church Cemetery.

Herman Thoreson⁴⁴

Herman tjenestegjorde under borgerkrigen i Wisconsin 15th Infantry Company B. Han var ifølge Ulvestad født ca. 1826 på Ringerike.

Han vervet seg 28. oktober i Madison, Wisconsin, for tre år, og begynte tjenesten 16. november 1861. I de militære protokollene står han med bosted Pleasant Spring, Wisconsin da han vervet seg. Han ble 2. desember 1862 tatt til fange i et slag ved Stones' River,⁴⁵ men returnerte til regimentet 1. mai 1863. Han dimitterte 2. desember 1864 ved Chattanooga, Tennessee.

Ved folketellingen i 1880 var det anatelig ham vi finner som ugift farmer i Nunda, Freeborn, Minnesota.⁴⁶ Vi kjenner ikke til hvilket opphav han har fra Ringerike.

Iver N. Viker

Han var ifølge Ulvestad fra Ådal og bosatt i Freeborn County, Minnesota. Ifølge Ulvestad skal han ha dødd under en krig. Dette er **Iver**

⁴⁴ Ulvestad, s. 355: Vesterheim.

⁴⁵ Kilde: Margit Nysetvold Bakke.

⁴⁶ Kilde: Margit Nysetvold Bakke.

Nilsen Viker, født 10. mai 1837 på Viker gård og døpt 24. juni. Foreldrene var **Nils Hansen Viker** (1792-1873) og **Kari Thorsdatter Viker** (1796-1859). Nils Hansen var født på Rustand. Iver var yngstemann av 11 søsken, hvorav mange hadde emigrert til Amerika. Vi har ikke datoen for hans utvandring.

Iver giftet seg 12. februar 1862 i Amerika med **Guri Paulsdatter Norstebo**, født 30. november 1832 i Rollag, hennes foreldre er **Paul Reiersen Ramberg** og **Guro Halvorsdatter Norstebo**. Dagen før Iver giftet seg hadde han meldt seg til krigen. Han «mønstrer» i Company K av 15th Wisconsin Volunteer Infantry Regiment. Kompaniet besto nesten bare av norske immigranter. Etter et slag 31. desember 1862 ved Island 10 og Perrsville ble Iver tatt til fange av «rebellene» (sørstatshæren) ved Mufreesboro (Stones River) i Tennessee.

I O. S. Johnsons utvandrerbøker står det at Iver ble torturert i det beryktede Andersonville Prison. Dette er nok feil, idet dette fengslet ikke eksisterte i 1862 - det kom ikke før i de 14 siste månedene av krigen. Iver ble 26. januar 1863 løslatt på æresord ved City Point, Virginia, og kom så til Annapolis i Maryland, senere til «Parole Camp» ved Benton Barracks i St. Louis. Han døde 16. september 1863 av tæring og diaré, noe han hadde pådratt seg under krig og fangenskap. Han ble gravlagt på Highland Prairie Church, Peterson, Fillmore County.

Kilder

Jeg vil først og fremst takke lederen av *Ringerike-Drammen District Lag* i USA, Narv Somdahl, for all den hjelp han har gitt meg med å spore opp mange av personene i denne artikkelen. Uten hans hjelp er det mye informasjon som hadde manglet.

Martin Ulvestad

Ole Johannes Martinus Ulvestad (1865-1924) brukte kun Martin som fornavn. Han var født i Volda på Sunnmøre, og var boktrykker da han i 1888 emigrerte til Minnesota.

Tidlig på 1900-tallet reiste Martin Ulvestad rundt i Midtvesten og Canada for å besøke norske kolonier. Han skal også ha sendt ut mer enn 450 000 spørreskjemaer til personer og institusjoner. Det resulterte i boken *Nordmændene i Amerika* som kom ut i 1907 og 1913. Boken er digitalisert og finnes på digitalbiblioteket.

Nettadresse: <http://da2.uib.no/cgi-win/WebBok.exe?slag=lesbok&bokid=ulvestad>

Vesterheim Norwegian-American Museum

Vesterheim har en mengde informasjon om nordmenn som emigrerte til Amerika, og har blant annet en database på nettet med oversikt over nordmenn som deltok i borgerkrigen.

Nettadresse: <http://www.vesterheim.org>

Harper's Weekly var den mest leste avisen i USA under borgerkrigen. Her ser vi utgavens forside fra 6. mai 1865 med president Abraham Lincoln og sønnen Tad.

En finner alle utgaver fra 1861-65 på <http://www.sonofthesouth.net/>

Harper's Weekly

Harper's Weekly var en ukeavis som navnet sier. Interesserer du deg for Amerika under borgerkrigen, bør du besøke nettsiden *The Civil War* med alle utgaver av Harper's Weekly fra 1861-65. Avisen ble utgitt en gang i uken fra New York. Det er en mengde med illustrasjoner og artikler om viktige personer og krigshandlinger under borgerkrigen.

Nettadresse: <http://www.sonofthesouth.net>

Andre kilder

På DIS slektsforum har vi fått innspill fra Hanne Line Osberg Eide, Brønnøysund, Margit Nysetvold Bakke, USA, Anne Tonby, Kongsberg, og Grethe Aud Grøndahl Ovesen, Tolvsrød.

Mottatte E-poster fra Else Marie Abelgård, Ringerike, Narv and Marilyn Somdahl, USA, Joanne Johnsrud, USA, Kenneth Hokeness, USA, Cathe Zierys, USA, Thomas Carlson, USA, Georgia Rosendahl, USA, Allard Stevens, USA, Norman Hjelmeland, Iowa, *Ringerike-Drammen District Lag*.

Internettsteder: Familysearch, Ancestry, Rootsweb, kirkebøker, norske og amerikanske folketellinger, Wikipedia.

Fra Gillberga i Värmland til Ringerike

I annen halvdel av 1800-tallet kom et stort antall svensker til det norske østlandsområdet, og mange slo seg ned på Ringerike. De fleste var naturlig nok fra den vestlige delen av Värmland, men ett sogn skiller seg markant ut. Fra slutten av 1850-årene og ti-tolv år framover kom det mange menn og kvinner fra Gillberga, åtte mil øst for grensen, og et flertall av disse tok tjeneste i Hole.

---

av Sten Høyendahl

Mange av de svenske innflytterne var beslektet, og har åpenbart gitt signaler til andre i hjembygda om at det var gode muligheter for å få arbeid på Ringerike. Det daværende Gillberga socken utgjør i dag den nordlige delen av Säffle kommun. Gillberga hadde i 1890 rundt 3000 innbyggere, men området har vært sterkt preget av fraflytting, og i dag bor bare rundt 800 mennesker her.

Värmland - Gillberga i sørvest

Norge praktiserte passtvang før 1860, og i 1840-årenes utflyttingslister fra Gillberga er det bare et fåtall som reiser hit. Sent i 1850-årene blir utflytting til Norge vanlig, og vi ser av husforhørslengdene at de som melder flytting ofte har fått attester for tidligere arbeidsopphold her. Mange värmlänningar hadde sommerstider vært på arbeidsvandring i Norge, og kjente godt til forholdene i de bygdene der de ønsket å slå seg ned. Forholdene var karrige i den vestre delen av Värmland, en landsdel som snart skulle bli utsatt for en menneskeflukt.

Sommeren 1853 møtte *lösdrivaren* Johannes Jonsson opp på prestekontoret i Gillberga og meldte som første mann utflytting til Ringerike. Om han noen gang kom så langt, er tvilsomt. Det har ikke vært mulig å finne noe om ham i våre ringerikske protokoller. Han meldte i hvert fall aldri innflytting hit.

Søsken til Vegårdsfjerdingen

Jonas Persson og Britta Jonsdotter i Skäggebol i Gillberga hadde fire barn. Sønnen Nils og datteren Anna kom til Hole i november 1857, og Nils Jonasson tok tjeneste på Averøya, som den gangen lå i Hole. Bare en måned senere giftet han seg med den langt yngre Karen Pedersdatter fra en plass under Helgeland. I 1861 kjøpte han småbruket Akerløkka i Vegårdsfjerdingen i Norderhov for 200 daler. Plassen var skilt ut fra gården Gunnarenga.

Kajsa Jonasdatter, den eldste søsteren til Nils og Anna, var hjemme i Sverige blitt gift med Olof Olsson fra Sillerud. De var begge født i 1824. Kajsa og Olof kom fra Mølnerud i Gillberga da de vinteren 1863 meldte flytting på prestekontoret i Norderhov. Bare et halvt år senere kjøpte de småbruket Rugbråten i Vegårdsfjerdingen for 190 daler. Også Rugbråten var utskilt fra Gunnarenga. I folketellingen 1865 finner vi dermed to søsken fra Gillberga som selveiere på utskilte bruk fra Gunnarenga. Vi ser at deres mor, enken Britta Jonsdotter, holdt til hos datteren Kajsa, 73 år gammel og blind. Også den syvårige pleiedatteren Anna Andersdatter bodde sammen med dem. Britta og pleiedatteren reiste snart tilbake til Gillberga. Av husforhørslengden 1866-70 framgår at de hadde bodd seks år i Norge, og nå holdt til i Mølnerud. Pleiedatterens fulle navn oppgis her til Anna Charlotta Andersdatter.

I 1869 solgte Nils Jonasson Akerløkka til sin svoger Olof Olsson, og emigrerte med kone og fem barn til USA. Søsteren Anna fulgte med. De slo seg ned i Rushford, Fillmore County i Minnesota, og tok navnet Vigard etter Vegårdsfjerdingen.

Olof og Kajsa ble på Rugbråten all sin tid, men bruket kalles mest Svarverud, og av og til Støa. I pantebøkene heter bruket langt inn på 1900-tallet Rugbråten og Akerløkka, men det navnet fungerte nok bare på papiret.

De tre søsknene fra Skäggebol hadde også en yngre søster, Maria Jonasdatter, som var født i 1831. I 1858 fikk Maria datteren Anna Charlotta utenfor ekteskap i Mølnerud, og faren var den ugifte Anders Svensson i Speke som hadde lovt å gifte seg med henne. Maria døde i 1862, og datteren ble tatt hånd om av moren, Britta Jonsdotter. Som vi har sett bodde begge seks år hos Kajsa Jonasdatter i Vegårdsfjerdingen. Anna Charlotta kom i 1872 tilbake

til Svarverud, og ble konfirmert i Norderhov med karakteren meget godt i kristendoms-kunn-skap og flid. I 1884 giftet hun seg med Otto Johannessen Hagen, og i folketellingen 1900 finner vi dem med to barn på samme bruket som Kajsa og ektemannen. Det ble da opplyst at Anna Charlotta var metodist.

I 1905 kjøpte Otto Hagen bruket for 1000 kroner av Olof, som for anledningen skrev seg Ole Olsen Svarverud. Kajsa og Olof hadde ikke barn, men på denne måten gikk bruket likevel ikke ut av slekten. Otto forpliktet seg til å gi svigerforeldrene et anstendig og forsvarlig levebrød med eget oppvarmet værelse, seng og sengeklær, gang og gangklær, og i sykdoms-tilfelle forsvarlig pleie med legehjelp og medi-siner. Kajsa døde her i 1908 og Olof i 1913, begge på Svarverud ifølge kirkeboken.

Otto Hagen drev bruket til han i 1922 solgte det til dattersønnen Artur Johansen Thorsrud, som tre år senere lot det gå ut av slekten.

Også barnefaren kom til Ringerike

Anders Svensson, Anna Charlottas far, var født i 1835 i Gillberga, sønn av torparen Sven Pers-son og hustru Maria Nilsson i Speke. Påfal-lende nok flyttet også han til Ringerike. Det skjedde i 1864, og året etter giftet han seg med den langt yngre Karen Randine Gulbrandsdatter fra Dal under Fjelstad i Hole. De reiste ikke langt da de i 1875 kjøpte et bruk som var ut-skilt fra Frøyshov, en gård der de i noen år hadde vært husmannsfolk. Karen Randine døde i 1899, og Anders solgte bruket seks år senere. Han livnærte seg som skomaker, og døde i Frøyshovåsen i 1913.

Anders Svensson levde det meste av sitt liv på Røyse, bare en drøy mils vei unna sin datter i Åsa. Om det var noen kontakt mellom dem, er ukjent. Anna Charlotta ble ikke ført opp blant Anders' arvinger da han døde.

Flere gillberginger kommer

Nils Jonasson var den første fra Gillberga som meldte innflytting til Ringerike, men ikke alle la veien om prestekontoret. I juni 1858 kom to kvinner i tyveårene fra Gillberga, Maja Greta Jansdotter og Anna Lisa Persdotter, i følge til Hole. Begge fikk tjeneste på Mo, vel i Steins-fjerdingen. Våren 1859 kom nittenåringen Jo-hannes Nilsson og tyveåringen Olof Daniels-son sammen til Hole, der Johannes hadde tatt tjeneste på Fjell og Olof på Storøya. Selv om de hadde meldt utflytting fra Gillberga, mente de neppe å slå seg til for godt - eller kanskje de

rett og slett mistrivdes. Begge reiste 25. juni året etter tilbake til Gillberga.

Maja Greta Jansdotter var datter av en tor-pare på Mobråten. Allerede i desember 1858 giftet hun seg med den bare 21 år gamle Ole Borgersen, sønn av en husmann under nabo-gården Midtre Sørsum. De ble da også hus-mannsfolk på Kleiva under Midtre Sørsum. Maja Greta fikk fem barn, men døde i barsel-seng allerede i 1872.

Fem søsken fra Byn til Hole

I årene rundt 1860 kom tre søsken fra Gill-berga til Hole, barn av nämndemannen Anders Andersson og Kajsa Andersdotter i Byn. Den eldste, Anders Andersson (født 1830), finner vi i 1865 som agronom på Borgen. Anna Anders-dotter (født 1835) var i 1862 tjenestejente på Gjesval, mens Erik (født 1841) i 1866 hadde tatt tjeneste på Frøyshov.

Anders giftet seg i 1873 med Anne Johan-nesdatter Svarstad. Samme år kjøpte han Aver-øya sammen med broren Erik, som kort etter løste ham ut, og han forpaktet selv Utøya i mange år. Begge brødrene tok navnet Haglund. Anders kjøpte i 1889 Bråten på Utstranda, som fortsatt er i slektens eie. Denne slekten er om-fattende beskrevet i det siste bindet av gårds-historien for Hole.

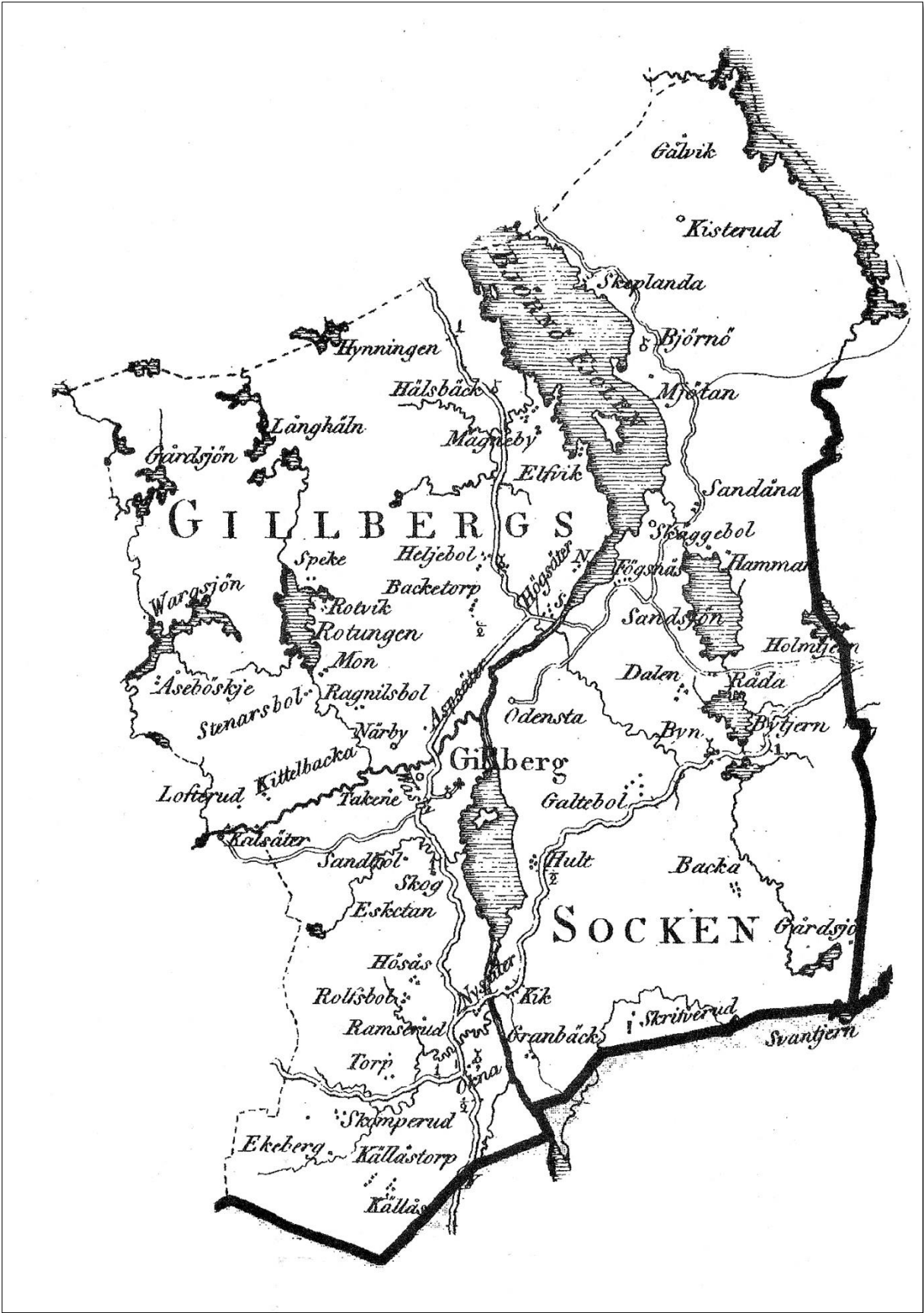
Erik, som i likhet med broren Anders ble titulert agronom, eide fra 1874 hele Averøya. I 1878 giftet han seg med Hanna Mathea Svendsdatter fra Frøyshov, som døde året etter. Senere flyttet han til Fjell, der han døde i 1913.

Søsteren Anna hadde i 1873 inngått ekteskap med Halvor Jensen, som på denne tiden var dagarbeider og tømmerfløter. Etter hvert flyttet de til småbruket Hønekilen i Norderhov.

Deres bror, Johannes Andersson (født 1832), skal i 1883 ha flyttet til Hole, men vi vet lite om ham, og han hadde trolig bare kortere opp-hold her. Av husforhørslengdene for Gillberga sees at han tidligere hadde arbeidet i Norge. Trolig er han identisk med Johannes Anders-son Haglund på Averøya, som i 1878 står som forlover for Erik Andersson Haglund.

Broren Gustav Andersson (født 1838) var mer bofast. Han kom til Averøya i 1888, der han tok tjeneste hos broren Erik. Også han tok navnet Haglund. Han giftet seg aldri, og døde som fattiglem i 1927 på Fjell.

Eldstebroren Anders er den eneste som kan sees å ha brukt navnet Haglund mens han fort-satt bodde i Gillberga. Hans brødre tok navnet etter å ha kommet til Norge.

Kart fra 1846.

Fire søstre fra Speke

Anna Lisa Persdotter fra Speke er allerede omtalt som en av de første gillbergingene i Hole, men i 1862 flyttet hun over sognegrensen til Klekken i Haug. Hun var da ugift, men i folketellingen 1865 finner vi henne med ektemann og ettårig datter på Smedløkka i Ullerål. Mannen, Christian Svendsen, arbeidet som steinbryter. Rundt 1868 dro de til Kristiania, men tok ikke bryet med å melde utflytting. I 1875 finner vi familien i Lakkegaten 63, og de har nå to sønner og tre døtre. Christian er politikonstabel, og Anna Lisa oppgis født i Arvika! Slikt viser bare det mange smertelig har erfart: at personopplysninger i folketellinger skal man være varsom med å ta for god fisk.

Anna Lisa var datter av hemmansägaren Per Andersson og Maria Nilsdotter i Speke, og de hadde flere døtre: Kristina (født 1841) kom hit i 1868, og Märta (født 1843) i 1871. Märta giftet seg med Abraham Gulbrandsen og slo seg ned på plassen Åserudbråten i Haug, og den ugifte Kristina bodde hos dem i 1875. Det ble flere plasser i Haug for Märta etter hvert. Hun døde første nyttårsdag i Tostua ved Bølgen.

En fjerde søster, Emma Sofia, kom til Norge i 1868 sammen med Kristina, men dro videre til Hadelands glassverk på Jevnaker.

Flere søskenpar

Emma Sofia Persdotter fra Speke hadde i 1868 en reisekamerat med seg til Hadelands glassverk: Maria Andersdotter, en søster av Anders Andersson fra Rotvik som et par år tidligere var blitt husmann under Aslaksrud i Haug. Om Maria slo seg ned på Hadeland, skulle hun ikke reise langt for å besøke sin bror.

Enda et søskenpar fra Gillberga finner vi på Ringerike. Märta Göransdotter i Lofterud og Anders Andersson i Kättebacka hadde to barn

utenfor ekteskap: Anders Gustav (født 1838) og Johannes (født 1840). Begge sto på listene over "lösdrifvare" da de i 1865 meldte utflytting til Vaker i Norderhov. Johannes giftet seg i 1866, og ble husmann under Dæli. Nå meldte ikke eldstebroren innflytting til Ringerike, og det er mulig han bare var her i kort tid.

Mot strømmen

Det norske ekteparet Nils Amundsen Kollerud og Marie Paalsdatter flyttet i 1871 til Byn i Gillberga, der de var inhyses på gården til Johannes Andersson (Hagelund). Nils skrives inn som født 1805 i Nyhus, hvor det nå måtte være, og Marie i 1808 i Norderhov. Ifølge folketellingen 1865 bodde de i Hønefoss, der Nils var dagarbeider og tok forefallende arbeid. Han oppga da å være født 1804 i Modum.

Hvorfor skulle et norsk ektepar i sekstiårene bosette seg i et sogn i vestre Värmland, der en stor del av den arbeidsføre befolkningen hadde flyttet ut? De må ha truffet Johannes Andersson under ett av hans arbeidsopphold i Hole. Kanskje besatt Nils en særkompetanse som Johannes trengte hjemme i Gillberga - dette kan nødvendigvis ikke bli annet enn spekulasjoner.

Marie døde i 1878 i Byn, og Nils flyttet tilbake til Hønefoss. Der ble han forsørget av sin sønn, som var maler, til han døde i 1880.

Oppsummering

Utflyttingen fra Gillberga til Ringerike, som tok til i slutten av 1850-årene, varte i snau femten år. Utover i 1870-årene var det stadig færre gillberginger som kom. Det som går igjen er at så mange av innflytterne var i slekt - hele søskenflokker slo seg ned her.

Nedenfor følger en oversikt over alle innflyttede fra Gillberga i 1850-årene og framover:

Anders Andersson, født 1836 12/9 i Gillberga, foreldre: *backstugusittare* Anders Andersson og Stina Persdotter, Rotvik.

Oppholder seg hjemme i Rotvik da han 1866 16/7 melder utflytting til Ringerike.

Meldt innflytting 1866 16/7 til Norderhov, ungar, arbeidsmann. Hans søster Maria Andersdotter, født 1841 23/2 i Gillberga, melder 1868 5/11 utflytting fra Rotvik til Hadelands glassverk, Jevnaker. Gift 1866 20/11 i Norderhov med Maren Olsdatter, oppgitt født ca 1844, far: Ole Olsen, husmann på Aslaksrud.

Husmann under Aslaksrud i Haug, Norderhov, senere selveier på Bånttjern i Haug.

Barn:

1. Johanne Christine Andersdatter, født 1866 27/6, Aslaksrud i Haug, Norderhov
2. Anne Maria Andersdatter, født 1867 14/12, Aslaksrudeie
3. Olava Andersdatter, født 1870 20/9, Aslaksrudeie
4. Kristian Andersen, angitt født 1875 3/12, død 1883 23/5, Aslaksrudeie
4. Mathilde Andersdatter, født 1877 22/8, Bånttjern i Haug, Norderhov
6. Annette Andersdatter, født 1880 7/7, Bånttjern

Anders Andersson, født 1840 3/8 i Gillberga, foreldre: Anders Bryngelsson og Kajsa Olsdotter, Blixbol.

Oppholder seg hos sin far, som er *inhyses* i Blixbol, da han 1870 17/6 melder utflytting til Norge.

Innflyttet allerede 1868/69 til Hole, ungkar, tatt tjeneste på Gomnes.

Gift 1875 2/4 i Norderhov med Karen Olsdatter Færdenhagen, født 1854 26/3 i Norderhov, foreldre Ole Andersen og Kari Olsdatter, husmannsfolk under Hønen.

Bor 1875 på Averøya i Hole, senere ikke registrert.

Anders Andersson Haglund, født 1830 17/9 i Gillberga, foreldre: *hemmansägare* Anders Andersson og Kajsa Andersdotter, Byn.

Oppholder seg i Hällsbäck som *rättare* da han 1857 19/10 melder utflytting til Norge.

Opprinnelig innflytting synes ikke registrert, innfl. på nytt 1873.

Bor 1865 på Borgen i Hole, agronom (tjener), ugift.

Gift 1873 20/9 i Hole med Anne Johannesdatter Svarstad, født 1848 28/5 i Hole, foreldre Johannes Davidsen og h. Marte Andersdatter, husmannsfolk på Svarstad - død 1900 1/9 i Hole, Øverbybråten.

Forpakter på Utøya, senere gårdbruker og selveier på Nordre Bråten, Utstranda i Hole.

Død 1907 30/4 på Bråten, selveier og livøremann.

Barn:

1. Gudmund Haglund, født 1873 25/10, Averøya i Hole, død 1933, Bråten i Hole
g. Gustava Andersdatter Kløvvigen, født 1875 10/3 i Hole, død 1966 26/6 i Hole
2. Johan August Haglund, født 1875 29/12, Utøya i Hole, død 1963 16/1 i Oslo, sløydlerer i Oslo
3. Carl Haglund, født 1878 26/8, Utøya, død 1898 30/4 av tæring på Bråten i Hole
4. Martin Haglund, født 1880 28/9, Utøya, død 1916 i USA
5. Harald Haglund, født 1883 29/11, Utøya, død 1914 11/3 i Kristiania (Fagerborg), kjørekar i Kristiania
6. Edvard Haglund, født 1886 9/7, Utøya, død 1971 28/3 i Oslo, møbelfabrikant på Tyrstrand/Oslo
g. Olava, født 1886 22/5, død 1980 7/10 i Oslo

Anders Svensson, født 1835 18/8 i Gillberga, foreldre: *torpare* Sven Persson og Maria Nilsdotter i Speke (Östra Speketorpet).

Får 1858 2/12 datteren Anna Charlotta Andersdotter utenfor ekteskap med piken Maria Jonasdotter i Mølnerud, av husforhørslengden framgår at han *uppgifves hafva lofvet pigan äktenskap*.

Oppholder seg som dreng i Speke da han 1864 14/7 melder utflytting til Ringerike.

Innflytting til Hole ikke registrert.

Gift 1865 27/3 i Hole med Karen Randine Gulbrandsdatter Dal, født 1845 13/8 i Hole, foreldre Gulbrand Pedersen og h. Berte Torkildsdatter, innerster på Fjelstad - død 1899 27/11 i Hole, Frøyshovåsen.

Gårdbruker og selveier på et bruk utskilt fra Nordre Frøyshov i Hole.

Død 1913 1/3 på Frøyshovåsen i Hole, skomaker og enkemann.

Barn:

1. Martin Andersen, angitt født 1868, død 1882 19/1, Frøyshov i Hole
2. Gustav Andersen, født 1874 12/12, Frøyshov
3. Mathilde Andersdatter, født 1886 13/10, Frøyshov, død 1958
g. Bernhard Johannessen Lehne, født 1871 16/1 i Hole, død 1936, 1910: tresliperarbeider, Øvre Fosshaug, Norderhov

Anna Andersdotter, født 1835 29/6 i Gillberga, foreldre: *hemmansägare* Anders Andersson og Kajsa Andersdotter, Byn.

Oppholder seg i Byn da hun 1868 28/11 melder utflytting til Kristiania. Hatt arbeidsattest til Norge 1859 19/4.

Meldt innflytting 1862 16/2 til Hole, pike, tatt tjeneste på Gjesval, innflyttet på nytt 1870 etter å ha oppholdt seg en tid i Kristiania, er husholderske for sin bror på Averøya.

Gift 1873 15/4 i Hole med Halvor Jensen, født 1845 13/6 i Hole, foreldre Jens Halvorsen og h. Kari Olsdatter, husmannsfolk på Averøya - i 1870-årene dagarbeider og tømmerfløter.

Død 1897 13/2, Hønekilen i Norderhov, gårdmannskone.

Barn:

1. Karl Johan Halvorsen Kilen, født 1873 25/7, Averøya i Hole, til Vikersund, styrer ved elektrisk kraftstasjon
g. Karoline Bjølgerud, født 1864 25/1 på Modum
2. Anders Halvorsen Kilen, født 1876 3/4, Hengsle i Hole, 1900-10: i Hønekilen, ugift, driver jordbruk og fiskeri
3. Karine Halvorsdatter Kilen, født 1876 3/4, Hengsle i Hole, 1910: i Hønekilen, ugift

Anna Charlotta Andersdotter, født 1858 2/12 utenfor ekteskap i Gillberga, mor: piken Maria Jonasdotter i Mölnarud (død 1862), far: ungkar Anders Svensson, Speke (Östra Speketorpet).

Bor i 1860-årene hos morens søster Kajsa Jonasdotter på Svarverud i Norderhov.

Oppholder seg i Mölnarud da hun 1872 22/10 melder utflytting til Norge.

Meldt innflytting 1872 22/10 til Norderhov, konfirmert der 1872 15/6.

Gift 1884 17/10 i Norderhov med Otto Johannessen Hagen, født 1858 11/12 i Norderhov, foreldre Johannes Andersen og h. Karen Randine Hansdatter, husmannsfolk på Steinsetra under Vaker - skomaker på Svarverud

Barn:

1. Klara Mariane Ottosdatter Hagen, født 1885 7/10, Svarverud i Norderhov, død 1972 1/12 i Norderhov
g. Johan Gabriel Hansen Thorsrud, født 1871 26/1 i Norderhov, bruker av Torsrud i Norderhov
2. Ole Johannes Ottosen Hagen, født 1888 3/10, Hagen, Svarverud i Norderhov
g. Martha Alida Hurum, født 1889 7/3 i Norderhov

Anna Jonasdotter Vigard, født 1826 7/1 i Gillberga, foreldre: Jonas Persson og Britta Jonsdotter, Skäggebol - søster til Nils Jonasson Vigard.

Ugift. Oppholder seg i Mölnarud da hun 1860 13/4 melder utflytting til Hole, som ifølge husforhørslengden fant sted allerede i november 1857.

Emigrerer 1869 til USA. Død 1905 15/6 i Rushford, Fillmore County, Minnesota.

Anna Lisa Persdotter, født 1835 21/8 i Gillberga, foreldre: *hemmansägare* Per Andersson og Maria Nilsson, Speke.

Meldt innflytting 1858 27/6 til Hole, pike, tatt tjeneste på Mo. Arbeidsattest 1856 17/10.

Utflyttet 1862 9/5 fra Hole til Klekken i Norderhov, pike.

Gift 1862 19/6 på Modum med Christian Svendsen, f. 1836 9/9 på Modum.

Bor noen år på Smedløkka i Ullerål, Norderhov, mannen arbeider som steinbryter.

Bor 1875 i Lakkegaten 67, Kristiania, mannen er politikonstabel.

Bor 1900 i Tomtegaten 2, Kristiania, mannen er restauratør, og i 1910 i Holbergsgt. 19 - mannen er nå lagermann i vin- og brennevinsbransjen..

Barn:

1. Petra Sofie Svendsen, født 1865 2/1, Nordre Hønefoss i Norderhov, 1910: bor i Wdm. Thranesgt. 2, Kristiania
g. Axel Nygaard, født 1850 i Fredrikstad, død før 1910, malermester i Kristiania
2. Anton Svendsen, født 1867 24/2, Nordre Hønefoss
3. Emma Mathilde Svendsen, født 1869 5/4 på Hønefoss
g. Karl Magnus Nielsen, født 1871 5/12 på Lørenskog, murmester, 1910: Kanslergt. 8, Kristiania
4. Hilda Amalie Svendsen, angitt født 1871 i Kristiania
5. Oskar Svendsen, angitt født 1873 i Kristiania
6. Gerda Louise Svendsen, født 1876 8/6 i Kristiania (Grønland)
g. Oskar Torelius Torgersen, født 1873 15/6 i Skedsmo, musiker
7. Anne Christine Svendsen, født 1878 26/12 i Kristiania

Erik Andersson Haglund, født 1841 17/2 i Gillberga, foreldre: *hemmansägare* Anders Andersson og Kajsa Andersdotter, Byn.

Oppholder seg som dreng i Byn da han 1866 4/4 melder utflytting til Ringerike.

Meldt innflytting 1866 14/11 til Hole, dreng, tatt tjeneste på Frøyshov, senere gårdbruker og selveier, Averøya i Hole.

Gift 1878 28/3 i Hole med Hanna Mathea Svendsdatter Frøyshov, født 1840 2/7 i Hole, foreldre Svend Hansen og h. Marte Hansdatter, gårdmannsfolk på Frøyshov - død 1879 15/3, Averøya i Hole. Ingen barn.

Død 1913 22/7, Fjell i Hole, enkemann og fhv. gårdbruker, død av hjertelammelse.

Gustav Andersson, født 1832 1/8 i Gillberga, foreldre: Anders Jansson og Kersti Andersdotter, Odenstad.

Oppholder seg som dreng på Stenarsbol da han 1859 18/3 melder utflytting til *Storön i Hole*.

Hatt arbeidsattest til Norge 1855 27/12 og 1857 14/10.

Meldt innflytting 1861 6/6 til Hole, tatt tjeneste, Storøya.

Gift 1862 17/4 i Hole med Kari Christoffersdatter Fekjær, født 1828 12/1 i Hole av foreldre Christoffer Andersen og h. Kari Eriksdatter på Rudsødegården.

Bor i 1865 på Sjølyst under Storøya, innerst og dagarbeider. 1870: Husmann under Rytteraker. Senere kullhandler i Kristiania. Ektefellene forsørgeres 1900 av datteren Karen Sofie i Wdm. Thranes-gt. 5, Kristiania. Død 1901 27/4 i Kristiania, kullhandler.

Barn:

1. Karen Sofie Andersen, født 1865 15/2, Storøya i Hole. 1900-10: Syetablisement og kullhandel, Kristiania, ugift
2. Annette Andersen, født 1870 25/12, Rytterakereie i Hole. 1900: Wdm Thranes gt 5, Kristiania, ugift

Gustav Andersson, født 1853 29/8 i Gillberga, foreldre: *hemmansägare* Anders Olsson og Maria Jansdotter, Backetorp.

Utflyttingsattest 1876 18/4. Innflytting til Norderhov ikke registrert.

Gift 1876 26/8 i Norderhov med Anne Olsdatter, f. 1852 12/12 i Norderhov, foreldre Ole Olsen og Kristi Olsdatter, innerster på Bliksrud i Soknedalen.

Kalles 1888-90 husmannsfolk. Bor 1910 på Skollerud verk i Ådal, skogsarbeider og veivokter.

Barn:

1. Anders Gustavsen Verket, født 1876 7/8, Rud i Soknedalen, død 1904 9/10, Skollerud verk i Ådalen, skogsarbeider
g. Julie Thorsdatter, født 1875 22/3 i Ådalen, død 1905 23/7, Somdalseie i Ådalen
2. Kristine Olava Gustavsdatter, født 1879 18/9, Nordbyeie i Jevnaker
g. Ole Gustavsen, født 1874 14/8 i Ådalen, arbeider
3. Johanne Gustavsdatter, født 1881 2/9 på Jevnaker
4. Marie Gustavsdatter, født 1888 14/2, Skollerud
g. Ole Ruud, født 1885 16/9 på Modum, tømmermann
5. Karoline Gustavsdatter, født 1890 9/8, Skollerud verk

Gustav Andersson Haglund, født 1838 28/1 i Gillberga, foreldre: Anders Andersson og Kajsa Andersdotter, Byn.

Oppholder seg som dreng i Byn da han 1886 1/10 melder utflytting til Ringerike.

Meldt innflytting 1888 nov. til Hole, tatt tjeneste på Averøya.

Tjenestekar på Averøya hos broren Erik Andersson Haglund.

Død 1927 28/8 på Fjell i Hole, ugift gårdsarbeider, fattiglem.

Johannes Andersson, skal være født 1840 10/5 i Gillberga (står ikke i kirkeboken), mor: piken Märta Göransdotter i Lofterud, far: Anders Andersson.

Er på listen over *lösdrivvare* da han 1865 7/4 melder utflytting til *Vager* i Norderhov.

Meldt innflytting 1865 20/11 til Norderhov, ungkar, tatt tjeneste på Vaker.

Gift 1866 5/1 i Norderhov med Maren Andersdatter, født 1842 5/8 i Norderhov, foreldre Anders Johannessen og h. Johanne Jonsdatter, husmannsfolk under Vaker - død 1880 28/11, Dælieie.

Husmann under Dæli i Norderhov.

Barn:

1. Anna Mathea Johannesdotter, født 1866 28/3, Vakereie i Norderhov
g. Thorvald Olsen (f. 1859), stallkar ved Follum tresliperi, 1910: Hen tresliperi
2. Anders Johannesson, født 1868 20/8, Dælieie i Norderhov, konf. der 1883
3. Edvard Johannesson, født 1871 2/3, Dælieie, konf. 1886, bor på Slora
4. Johanne Johannesdatter, født 1880 27/11, død 1880 28/11, Dælieie

Kajsa Jonasdatter, født 1824 21/1 i Gillberga, foreldre: Jonas Persson og Britta Jonsdotter, Odenstad (Saka), senere Skäggebøl.

Oppholder seg som inhyses i Mølnerud da hun og ektemannen Olof Olsson 1863 30/1 melder utflytting til Ringerike. Meldt innflytting 1863 12/1 til Norderhov. Skal bruke Svarverud.

Gårdbrukere og selveiere på Rugbråten og Akerløkka (også kalt Svarverud) i Norderhov. Ingen barn.

Hennes mor, Britta Jonsdotter, og søsterdatteren Anna Charlotte losjerer hos dem i 1860-årene.

Død 1908 31/10 på Svarverud, gårdmannskone på "Svarverud, Støa", død av hjertesykdom.

Kristina Persdotter, født 1841 2/2 i Gillberga, foreldre: *hemmansägare* Per Andersson og Maria Nilsdatter, Speke. Søster til Anna Lisa Persdotter og Märta Persdotter.

Ugift. Oppholder seg på Häljebol da hun 1868 5/11 melder utflytting til Ringerike.

Innerst 1875 på Åserudbakken i Haug, ernærer seg ved ulikt arbeid.

Maja Greta Jansdotter, født 1829 19/10 i Gillberga, foreldre: *torpare* Jan Samuelsson og Maria Jansdotter, Mon (Mobråten).

Oppholder seg i Hasslerud da hun 1858 20/5 melder utflytting til Ringerike. Hatt arbeidsattest til Norge 1856 19/4. Meldt innflytting 1858 27/6 til Hole, pike, tatt tjeneste, Mo.

Gift 1858 13/12 i Hole med Ole Borgersen Sørumseie, født 1837 28/9 i Hole, foreldre Borger Borgersen og h. Ingeborg Olsdatter, husmannsfolk på Sørum - død 1912 1/10 i Hole, Kleiva.

1859: innerster Sørumseie, 1861: husmannsfolk Sørumseie, 1863: husmannsfolk Bjørnstadeie, fra 1865 husmannsfolk Sørumseie. Ft 1865: Kleiva under Midtre Sørum.

Død 1872 16/3 i barselseng, Sørumseie. Fikk et dødfødt guttebarn samme dag.

Barn:

1. Inger Olsdatter, født 1859 27/9, Sørumseie i Hole
2. Janna Olsdatter, født 1861 16/6, Sørumseie, tjenestepike 1910 i Skovvn. 50, Kristiania, ugift
3. Olava Olsdatter, født 1863 8/8, Bjørnstadeie i Hole
4. Borger Olsen, født 1866 10/3, Sørumseie
5. Jørgine Olsdatter, født 1869 15/1, Sørumseie

Märta Persdotter, født 1843 12/4 i Gillberga, foreldre: *hemmansägare* Per Andersson og Maria Nilsdotter, Speke.

Oppholder seg i Rotvik da hun 1871 30/3 melder utflytting til Norge. Innflytting ikke registrert.

Gift 1871 15/10 i Norderhov med Abraham Gulbrandsen, født 1846 21/1 i Norderhov, foreldre Gulbrand Tomassen og h. Anne Maria Nilsdatter, husmannsfolk på Knestang i Haug.

Husmannsfolk i Haug (1875: Åserudbråten, 1900: Kverndalen, husmann med jord, tømmerhogger, 1910: Tostua, selveier)

Død 1919 1/1 av kreft i Norderhov, Tostua ved Bølgen i Haug.

Barn:

1. Petra Abrahamsdatter, født 1873 4/5 på Åserudseter i Haug, Norderhov
g. Johan Hansen Bølgen, født 1876 17/5 i Norderhov, landhandler i Hokksund
2. Gunhild Abrahamsdatter, født 1875 15/1 på Åserudseter i Haug, Norderhov, hjemme hos foreldrene i 1910, syerske
3. Martin Abrahamsen, født 1876 21/10 på Skogstadeie i Haug, Norderhov

Nils Amundsen Kollerud, angitt født 1805 i Modum.

Gift 1831 18/3 i Norderhov. Bor 1865 i Hønefoss, nordre del, Karl Tanbergs gård, dagarbeider med forefallende arbeid.

Melder 1871 18/10 innflytting fra Norge til Byn i Gillberga sammen med hustruen Maria Paalsdatter, angitt født 1808 i Norderhov. Maria dør 1878 6/8 i Byn.

Melder 1878 21/8 utflytting til Hønefoss. Død 1880 5/6 i Hønefoss.

Nils Jonasson Vigard, født 1828 23/2 i Gillberga, foreldre: Jonas Persson og Britta Jonsdotter, Skäggebol.

Oppholder seg i Åsen da han 1857 27/11 melder utflytting til Hole. Arbeidsatt. til Norge 1855 27/12. Meldt innflytting 1858 15/4 til Hole, dreng, tatt tjeneste på Averøya.

Gift 1858 21/5 i Hole med Karen Pedersdatter, født 1839 7/1 i Hole, foreldre Peder Jensen og h.

Marie Christiansdatter, husmannsfolk på Helgeland - død 1901 16/6 i Rochester, Olmstead County, Minnesota. Hennes foreldre emigrerte 1867 1/6 til Quebec, Canada, og bosatte seg 1871 i Rushford, Fillmore County, Minnesota.

Gårdbruker og selveier 1861-69, Akerløkka i Norderhov.

Emigrerer 1869 25/4 til USA, bosetter seg i Rushford, Minnesota. Tar navnet Vigard etter Vegårds fjerdingen i Norderhov. Død 1897 22/2 i Rushford.⁴⁷

Barn:

1. Johan Nilsson Vigard, født 1859 11/3 på Averøya i Hole, død 1873 27/10, Rushford, Minnesota
2. Marie Pauline Nilsdatter Vigard, født 1861 16/12, Akerløkka i Norderhov, død 1943 26/7 i Winona, Minnesota
g. Martin Gilbertson, født 1859 16/3 Kristiania, død 1941 20/11, Winona, møllarbeider
3. Karen Nilsdatter Vigard, født 1865 7/1, Akerløkka i Norderhov, død 1958 22/9, Marion, Minnesota
g. John Hans Peterson, født 1860 26/10 i Danmark, død 1940 jan., Rochester, Minnesota
4. Anne Nilsdatter Vigard, født 1867 27/1, Akerløkka i Norderhov, død 1918 8/5, Barnes County, North Dakota
g. Knut Thompson, født 1861 16/5, Highland Prairie, Minnesota, død 1931 18/6, Barnes County, farmer

⁴⁷ Janet R. Klein har på nettstedet "Find a Grave Memorial" lagt ut detaljerte opplysninger om Nils Jonasson Vigard og hans etterslekt i USA. Her finnes også mange fotografier.

5. Anders (Andrew) Nilsson Wigaard, født 1869 4/2 i Norderhov, død 1949 28/5, Rochester, Minnesota
g. Edith Miller
6. Oscar Nilsson Wigard, født 1871 11/11 i Rushford, død 1894 16/12 i Kingston, Ontario, Canada
g. Elsie Schell
7. Edward Nilsson Vigard, født 1873 1/8 i Rushford, død 1958 23/2 i Rochester, kjøpmann
g. Amelia C. Anderson, født 1875 8/7 i Fillmore County, Minnesota, død 1949 9/9 i Rushford
8. Josephine Nilsdatter Vigard, født 1875 13/3 i Rushford, død 1954 27/4 i Saint Paul, Ramsey County, Minnesota
g. John Francis Gordon, født 1862 18/12 Ohio, død 1943 12/12 i Saint Paul
9. Clara Nilsdatter Vigard, født 1877 11/11 og død 1878 11/10 i Rushford
10. Clara Nilsdatter Vigard, født 1879 30/9 i Rushford, død 1964
g. Carl Olson Alm, født 1877 2/9 på Jevnaker, død 1941 4/8 i Cass County, North Dakota, trykker
11. John Alvin Wygaard, født 1883 1/10 i Rushford, død 1945 5/10 i Winona, selger
g. Jessie E. Whistler, født 1885 17/7 i Watertown, South Dakota, død 1983 8/9 Minneapolis, Minnesota

Familien Vigard i Rushford, Minnesota (ca 1895). Nils Jonasson sitter på verandaen.

Olof Olsson, født 1824 15/9 i Sillerud, foreldre: Olof Zachrisson og Annika Andersdotter, Sanda. Oppholder seg som *inhyses* i Mölnarud da han og hustruen Kajsa Jonasdatter 1863 30/1 melder utflytting til Ringerike. Hatt arbeidsattest til Norge 1860 13/4. Meldt innflytting 1863 12/1 til Norderhov. Skal bruke jord, Svarverud i Vegårdsfjordingen. Gårdbruker og selveier på Rugbråten og Akerløkka (også kalt Svarverud) i Norderhov. Ingen barn. Død 1913 8/3 på Svarverud, fhv. gårdbruker.

Olof Olsson, født 1842 27/12 i Gillberga, foreldre: Olof Andersson og Maria Olsdotter, Stenarsbol. Utflyttingsattest 1875 15/11. Innflytting (1875) til Norderhov ikke registrert. Gift 1875 15/12 i Norderhov med Andrine Hansdatter Østby, født 1846 16/11 i Norderhov, foreldre Hans Henriksen og h. Karen Pedersdatter, husmannsfolk på Østby. Husmann, senere gårdbruker og selveier, Valbekken i Åsa. Død 1900 7/3, Valbekken. Ved vielsen hevdes han å være født 1875 17/2 og at farens navn er Olof Johansson, men dette må være feilskrift ettersom det ved dødsfallet er det notert at han er født 1842 27/12.

Barn:

1. Karen Marie Olafsdatter, født 1876 5/1, Enga under Østby
g1 Johan Svendsen Bakken, født 1876 20/4 i Norderhov, død 1911 5/3, Monsrud i Norderhov, tresliperarbeider
g2 Andreas Karsten Jansen, f. 1889 23/9 i Norderhov
2. Ovidia Olafsdatter, født 1878 19/4 i Norderhov, død 1878 23/5, Østbyeie i Norderhov
3. Anne Olava Olafsdatter, født 1881 14/11, Sjørvolleie i Norderhov, død 1884 21/3, Valbekken i Åsa
4. Hans Oskar Olafsen, født 1883 16/11, Sjørvolleie, gårdmann og tresliperarbeider, Valbekken
g. Elise Karlsdatter, født 1888 29/6 i Hole

Sven Andersson Lundberg, født 1823 26/3 i Gillberga, foreldre: Anders Svensson og Annika Svensdotter, Ekeberg.

Oppholder seg på Emilsdal bruk da han 1859 16/6 melder utflytting til *Uptvet* i Norderhov. Av hushøringslengden framgår at han har 2^{ne} *oäkta barn, hvoraf ett rotehjon*.

Meldt innflytting 1860 14/12 til Norderhov, ungkar, arbeider på Svarverud i Vegårdsfjordingen.

Gift 1860 28/12 i Norderhov med Elin Marie Christiansdatter, født 1836 16/9 i Norderhov, foreldre Christian Mikkelsen og h. Oline Hansdatter, husmannsfolk under Hesleberg.

Sven fikk en datter utenfor ekteskap med Elin Marie i 1859, bodde da på Larsbråten i Åsa.

1865: Mikkelerud under Hesleberg, husmann. 1900: Skogheim i Åsa, dagarbeider/skogsarbeider.

Død 1904 23/7, Skogheim i Åsa, kalles S. A. Mikkelerud. Elin Marie bor i 1910 på Skogheim.

Barn:

1. Antonette Mathilde Svendsdatter Lundberg, født 1859 14/7, Heslebergeie i Norderhov
g. Olaf Engebretsen, født 1867 18/6 på Hønefoss, død 1903 25/4 på Hønefoss, tømmermann
2. Karl August Svendsen, født 1861 22/2 på Svarverud i Norderhov, 1900: Nibiklo under Sjørvoll i Norderhov, husmann
g. Karen Mathea Svendsdatter, født 1862 9/3, Steinsetra i Hole
3. Edvard Svendsen, født 1863 15/8 på Svarverud, død 1879 17/9, Heslebergeie i Norderhov
4. Otto Svendsen, født 1865 28/12 på Mikkelerud u/Hesleberg, død 1914 31/1, Skogheim ved Pjåka, skogsarbeider
g. Maren Bolette Hansdatter, f. 1879 11/3 i Hole
5. Herman Svendsen, født 1877 6/4 på Heslebergeie, dagarbeider/skogsarbeider

Innflyttere fra Gillberga med korte og midlertidige opphold

Britta Jonsdotter, født 1792 23/1 i Borgvik, foreldre: Jon Olsson og Ingerd Andersdotter, Värmerud. Enke etter Jonas Persson i Skäggebol, Gillberga.

Midlertidig opphold i 1860-årene som losjerende hos datteren Kajsa Jonsdotter på Rugbråten i Norderhov, blind. Tilbake i Mølnerud, Gillberga før 1870.

Johannes Andersson, født 1832 20/7 i Gillberga, foreldre: *hemmansägare* Anders Andersson og Kajsa Andersdotter, Byn.

Ugift. Oppholder seg i Byn da han 1883 29/3 melder utflytting til Hole. Tidligere vært i Norge (arbeidsattester 1856 17/2 og 1859 19/4). *Vistas* i Norge 1877 17/8.

Ikke registrert i Hole. Trolig identisk med Johannes Andersson Haglund på Averøya i Hole som i 1878 var forlover for Erik Andersson Haglund.

Johannes Nilsson, født 1839 20/12 i Gillberga, foreldre: *torpare* Nils Eriksson og Stina Jonsdotter, Motorpet.

Ugift. Oppholder seg hos foreldrene på Ragnildsbol (Myrbacka) da han 1859 7/1 melder utflytting til Fjell i Hole.

Meldt innflytting 1859 23/4 til Hole, dreng, tjeneste på Fjell. Reiser 1860 25/6 tilbake til Gillberga.

Johannes Olsson, født 1838 2/7 i Torserud i Borgvik, far: Olof Jansson og Kajsa Olsdotter.

Foreldrene flyttet kort etter til Byn i Gillberga.

Oppholder seg i Byn da han 1868 26/10 melder utflytting til *Storön* på Ringerike.

Meldt innflytting 1868 24/9 til Hole, ungkar, tatt tjeneste på Storøya.

Nils Fredrik Andersson, født 1835 31/3 i Gillberga, foreldre: *hemmansägare* Anders Nilsson og Kajsa Persdotter, Ökne.

Ugift, dreng. Oppholder seg i Älvvik da han 1860 19/10 melder utflytting til Ringerike.

Hatt arbeidsattest til Norge 1859 5/5.

Meldt innflytting 1861 15/2 til Norderhov, oppholdssted Marigård i Ullerål.

Olof Danielsson, født 1838 24/12 i Gillberga, foreldre: *torpare* Daniel Månsson og Maria Larsdotter, Älvvik.

Ugift. Oppholder seg som dreng i Älvvik da han 1859 13/1 melder utflytting til Bjørke i Hole.

Meldt innflytting 1859 23/4 til Hole, dreng, tatt tjeneste på Storøya.

Reiser 1860 25/6 tilbake til Gillberga, flytter samme år til Stockholm.

Foreldrene i Haget i Älvvik kalles i mange år *utfattige*, men bor i 1865 i Skedsmo hos datteren Anna Danielsdotter, født 1832 24/9, gift med Jens Munthe, vaktmester ved Stav og Skjetten amtsfengsel.

Usikre innflyttere

Anders Gustav Andersson, født 1838 25/2 utenfor ekteskap i Gillberga, mor: piken Märta Göransdotter, Lofterud. Faren oppgis senere å være Anders Andersson i Kättebacka.

Er på listen over *lösdrivvare* da han 1865 7/4 melder utflytting til *Vager* i Norderhov.

Innfl. ikke registrert.

Anders Olsson, født 1830 9/8 i Gillberga, foreldre: Olof Larsson og Maria Nilsson, Skomperud. Foreldrene flytter senere til Torp.

Skredder, fått arbeidsattest til Norge 1852 19/4. *Vistas* i Norge 1853, -54 og -55.

Ugift. Oppholder seg i Torp som *lösdrivvare* da han 1857 5/3 melder utflytting til *Hammar i Lunne Sⁿ i Ringerike*. Kan ikke sees på Ringerike.

Anders Olsson, født 1838 1/5 i Gillberga, foreldre: torpare Olof Andersson og Maria Nilsson, Stenarsbol.

Ugift. Oppholder seg hos sine utfattige foreldre i Stenarsbol (Pettersburg) da han 1858 3/9 melder utflytting til Ringerike. Hatt arbeidsattest til Norge 1857 15/4. Kan ikke sees på Ringerike.

Anna Olsdotter Hofstedt, født 1832 1/3 i Gillberga, foreldre: kobberslager Olof Jansson Hofstedt og Lisa Göransdotter, Torp.

Ugift. Bor sammen med foreldrene i Torp da hun 1860 13/1 melder utflytting til *Hole S. och Ringerige*. Arbeidsattest til Norge 1854. Kan ikke sees på Ringerike.

Hennes bror Anders Olsson Hofstedt, født 1837 28/1 i Gillberga, flytter i 1857 til Ski i Norge.

Johannes Jon(a)sson, født 1817 22/11 i Gillberga, foreldre: Jonas Andersson og Ingeborg Olsdotter, Skomperud.

Ugift. Oppholder seg i Skomperud som *lösdrivvare* da han 1853 1/6 melder utflytting til *Ringerige i Norge*. Kan ikke sees på Ringerike.

Maja Lisa Larsdotter, angitt født 1845 i Gillberga.

Ugift, trolig bare tilfeldig opphold.

Får 1882 3/4 datteren Lise Marie i Hole utenfor ekteskap med Emil Dal, gårdbrukersønn fra Ski.

Død 1882 9/4 i barselseng, Frøyshov i Hole, fattiglem.

Svensk ordliste

backstugusittare - bor på annen manns mark, stort sett uten rett til å bruke jord

hemmansägare - selveierbonde

inhyses - innerst

lösdrivvare - løsgjenger

rättare - arbeidsformann på større jordbruk

torpare - husmann

Litteratur

Bakke, Gudmund: *Bygda og folket. Hole bygdebok*, bind V (2009). Utgitt av Hole kommune.

Kilder

Kirkebøker og folketellinger fra Norderhov, Hole og Kristiania.

Inn- og utflyttingsprotokoller, kirkebøker og husforhørslengder fra Gillberga.

Svenske kirkebøker og husforhørslengder ligger ute på nettet, men bruk av dette er i motsetning til i Norge en betalingstjeneste.

Øvre Halkinrud og Tangen i Lunder på 1800- og 1900-tallet

Tangen på Evjuasletta har gards- og bruksnummer 142/13. Plassen hørte til Øvre Halkinrud (142/1). Først på 1900-tallet ble eiendommen Tangen skilt fra Øvre Halkinrud. Artikkelen kan leses som en fortsettelse av slekts- og gardshistorien på 1700-tallet (Lien 2012).

---

av Ragnvald Lien

Slekta på Øvre Halkinrud

Elling Helgesen Halkinrud (1727-1797) overtok Øvre Halkinrud og hans hustru Rønnaug Ellingsdatter (1730-1802) var føderådskone på Øvre Halkinrud ved folketellingen i 1801. De hadde barna (Bjørke udat.):

- 1.a. Anne Ellingsdatter f. 1752, g.1.m. Isak Størksen Røsby (1743-1780), g.2.m. Gudbrand Larsen Lia, g.3.m. Erik Andersen Eidsgard (Solberg 1995)
- 1.b. Tora Ellingsdatter f. 1754, døde som barn?
- 1.c. Helge Ellingsen f. 1755, døde som barn?
- 1.d. Elling Ellingsen (1757-1824), g. m. enken Eli Iversdatter Modalen f. Andenrud (1752-1816). De var på Modalen i 1801.
- 1.e. Helge Ellingsen (1759-1785).
- 1.f. Ole Ellingsen f.1762, g. m. Marit Andersdatter Hovland f. 1772, var på Øvre Halkinrud i 1801.
- 1.g. Rønnaug Ellingsdatter f. 1765, død som barn?
- 1.h. Gunhild Ellingsdatter (1770-1790).
- 1.i. Gulbrand f. 1772, var ugift på Øvre Halkinrud i 1801.

Ole Ellingsen og Marit Andersdatter bodde på Øvre Halkinrud i 1801 med barna:

- 1.f.1. Rønnaug Olsdatter f. ca. 1792.
- 1.f.2. Kari Olsdatter f. ca. 1793.
- 1.f.3. Anders Olsen f. ca. 1794.
- 1.f.4. Ingri Olsdatter f. ca. 1797.
- 1.f.5. Elling Olsen f. ca. 1800.

Skjøte til Elling Ellingsen (1.d) på Øvre Halkinrud er tinglyst 25. november 1797. Elling Ellingsen og Eli Iversdatter bodde først på Modalen i Lunder, da Eli hadde vært gift med Anders Engebretsen Modalen (Bjørke udat.). Vi finner dem og barna på Modalen i 1801 sammen med Elis datter Ingrid Andersdatter (21 år). Elling Ellingsen døde som livøremann på Halkinrud 20.6.1824, 67 år gammel. Eli Iversdatter døde 3.8.1816 på Halkinrud, 64 år gammel. Elling og Eli fikk barna (Bjørke udat., folketelling 1801):

- 1.d.1. Anders Ellingsen (døpt 13.3.1785-1808). Fødested Modalen. Anders Ellingsen Halkinrud ble begravet i desember 1808.
- 1.d.2. Helge Ellingsen døpt 26.11.1786, Modalen, g. m. Elise Pedersdatter Wehme f. 1785.
- 1.d.3. Rønnaug Ellingsdatter (1789-1848), g. 7.11.1813 m. Jon Pettersen Halsteinrud (1788-1860).
- 1.d.4. Rønnaug Ellingsdatter d. y. f. 1792.
- 1.d.5. Elling Ellingsen (1796-1868?). Innerst Elling Helgesen (!) Bjørnerud, dør 8.2.1868, 74 år, på Halsteinrud. Se mer under 1.d.3.1.

Da Helge Ellingsens far Elling Ellingsen døde i 1824, overtok Helge (1.d.2) Øvre Halkinrud. Helge Ellingsen og Elise Pedersdatter ble viet 31.3.1814, bosted Halkinrud, og hadde følgende barn:

- 1.d.2.1. Rønnaug Helgesdatter f. 10.7.1815, bosted Halkinrud. Rønnaug ble gift 5.7.1834 med Tore Helgesen Sørsdal. Tore var født i 1816.
- 1.d.2.2. Eli Helgesdatter f. 25.9.1817, Halkinrud.
- 1.d.2.3. Elling Helgesen f. 1819, Halkinrud. Elling Helgesen Wehme døde i 1905 (Lagesen 1935: 450). Om slekta på Øst-Veme, se også Heggen (2001).
- 1.d.2.4. Peder Helgesen f. 11.5.1822, Halkinrud.
- 1.d.2.5. Inger Maria Helgesdatter f. 9.7.1825, Halkinrud.

Rønnaug Ellingsdatter (1.d.3) og Jon Pettersen bodde på Halsteinrud i Heradsbygda, og fikk to døtre:

- 1.d.3.1. Marthe Jonsdatter f. 1814. Marthe ble gift 1834 med Engebret Gulbrandsen Tandberg (1812-1889). Engebret Tandberg overtok Halsteinrud i 1840 etter sin svigerfar, og dessuten i 1839 nabogarden Bjørnerud av Marthes onkel Elling Ellingsen Halkinrud (1.d.5).
- 1.d.3.2. Eli Jonsdatter f. 1821. Eli ble gift med Truls Thorsen Bergsund (Lagesen 1935: 171).

Øvre Halkinrud ble solgt ut av den gamle Halkinrud-slekta

Helge Ellingsen (1.d.2) solgte garden til Ole Eriksen Lundesgarden og Elling Eriksen Røsby ved skjøte tinglyst 25. mai 1836.

I skjøte datert og tinglyst 9. september 1842 fra Ole og Elling Erikssønner Lundesgarden overtok Engebret Tandberg (se 1.d.3.1) Øvre Halkinrud. Engebrets virksomhet som skog- og tømmerhandler (Lagesen 1935:172) førte til at han ble dratt med i krisen som oppstod i midten av

1870-årene, og gikk konkurs. Familien flyttet fra Ringerike og eiendommene ble solgt. I den perioden Engebret Tandberg eide Øvre Halkinrud, bodde han på Halsteinrud.

Auksjonsskjøte på Øvre Halkinrud til Olaus Færden for kr 51 700 er datert 8. og tinglyst 15. august 1877. I 1885 blir Øvre Halkinrud (løpenummer 426, seinere 142/1), (en av flere) Evjua (løpenummer 427b, seinere 142/2) og (en del av) Søndre Røsby (løpenummer 428c, seinere 142/3) slått sammen til ett bruk. I 1890 overtok også Olaus Færden Evjua 142/6 med tidligere løpenummer 427d, og slo alt dette sammen til ett bruk.

Innerster, husmenn og forpaktere på Øvre Halkinrud

Husmann Ole Trondsen Sesserudeie og Inger Helgesdatter fikk en datter Anne i 1839. De fikk i 1843 sønnen Trond, og var da forpaktere på Halkinrud. Da sønnen Helge ble født i 1845 var de husmenn i Halkinrudeie.

I 1853 var Gulbrand Helgesen innerst på Halkinrud da han fikk sønnen Andreas. Dette kan være på Øvre Halkinrud. Gulbrand var bruker på Røsby i 1855 da han og hustru Kari Jakobsdatter fikk sønnen Kristian. Disse hører til Sindreslekta (Solberg 1985).

Ole Larsen (1795-1878) var husmannssønn under Sesserud i 1801, som voksen på Halsteinrudeie og enkemann på Øvre Halkinrud i 1875. I folketellingen er han oppført med litt vedhogst og *Fattigkassen*. Ole Larsen er legdslem på Øvre Halkinrud i 1878. Han var gift med Berit Jonsdatter, og i 1828 fikk de datteren Anne Olsdatter. Bosted ved fødsel var Halsteinrudeie.

Anne Olsdatter var gift med Ole Jansen, f. 1816 i Gunnarskog, Värmland i Sverige. Ole Jansen og Anne Olsdatter hadde barna:

1. Johan Olsen (1859-1863). Ole Jansen er bruker på Halkinrud ved dåpen. Johan druknet 31.1.1863.
2. Karen Olsdatter f. 1862. Faren var innerst på Halkinrud.
3. Berte Olsdatter f. 1864. Faren kalles igjen innerst på Halkinrud.
4. Maren Olsdatter f. 1867. Faren kalles innerst.

Ved folketellingen i 1875 er dessuten på Øvre Halkinrud:

Gunhild Olsdatter innerst og enke, *Fattigkassen*.

Gunhild var også innerst på Halkinrud i 1865. Gunhild Olsdatter Flaskerud ble døpt 27.7.1806. Johan Hansen Halkinrud (1846-1921) døde på Tranby og ble født av foreldre Hans Olsen,

Pukerudeie og Sissel Thomasdatter (1808-1875). Johan var gift 1. i 1872 med Anne Helgesdatter Røsbyeie (Tuftin) (1848-1894). Anne døde på Vestaker (skifteattest fra 25.7.1895). Hennes far er Helge Ellingsen Røsby.

Johan og Annes barn:

1. Hanna Signora født 1872 av foreldre Johan Hansen Røsbyeie, innerst og Anne Helgesdatter. Hanna Signora ble konfirmert 1886 og senere gift med Johannes Aasen.
2. Bolette f. 13.04.1877. Faren var forpakter på Halkinrud. Bolette ble gift med skomaker Ole Olsen Bråten.
3. Anne Johanne (1881-1881). Faren var forpakter på Halkinrud.
4. Hans Johan født 09.11.1883. Faren var forpakter på Halkinrud.
5. Anne Johanne født 09.11.1883. Faren var forpakter på Halkinrud.
6. Anders Halkinrud er født i 1886 ifølge folketellingen i 1900.
7. Karen Sofie født 24.03.1889. Faren var forpakter på Halkinrud.

Johan Hansens 2. gifte 17.08.1894 med Randine Andersdatter f. 04.12.1856 på Oppegårdseie, far Anders Mikkelsen. De fikk fire barn:

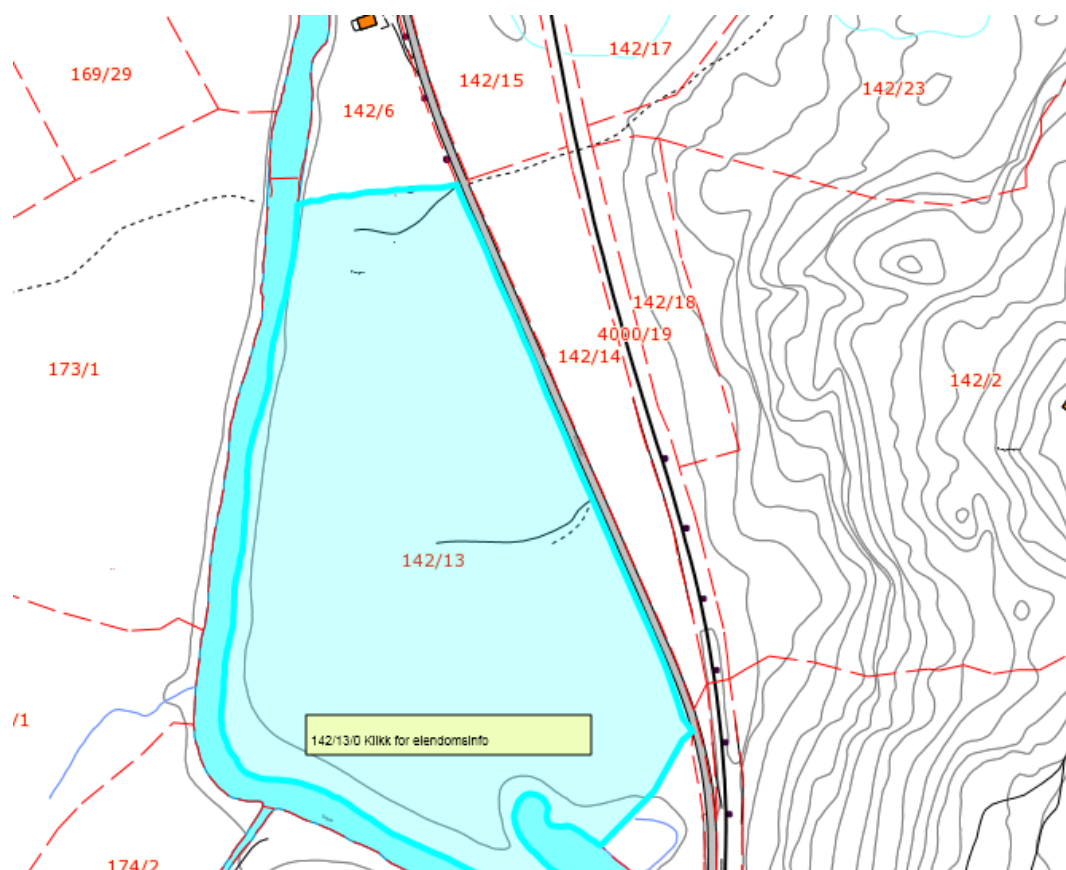
8. Anna Kristine født på Vestaker 28.9.1895.
9. Ragna Olava (1897-1985) gift med Artur Wilhelmssen (1898-1970), Hønefoss.
10. Helga født på Vestaker 12.9.1898.
11. Oluf Halkinrud født på Halkinrud 27.11.1902.

I 1900 er Johan Hansen Halkinrud forpakter, gårdbruker og murer, og Randine Halkinrud forpakterkone på Øvre Halkinrud. Sønnen Hans Johan Johansen Halkinrud (1883-1954) ble gift med Jenny Bertine Eriksdatter (1889-1939), født Råen. Barna er alle ugifte: John (1917-1961), Einar f. 1919 og Johan (1923-1994). Ved Johns fødsel var bosted Sørdsalshaugen, og faren var skogsarbeider. Ved Johans fødsel var bosted Bakken, Nedre Halkinrud, og faren var murer.

Oluf Halkinrud (1902-1987) ble 25.4.1925 gift med Inga Pettersdatter Meier fra Veme (1906-1988). Oluf var kjent gråsteinsmurer og lagde blant annet kirkegårdsmuren rundt Lunder kirke (1965-1971). Oluf og Inga hadde barna:

1. Ragnar f. 1925, bosted Sandli, Bårnås. Faren var murer. Ragnar flyttet til Jevnaker og fikk to barn med slektsnavn Halkinrud: Ole Arvid og Per Erik.
2. Agnes f. 1927, bosted Pukerud, faren var skogsarbeider.
3. Signe f. 1929, bosted Pukerud, faren var skogsarbeider.
4. Kåre f. 1931. Faren var murer.
5. Ingrid f. 1932 og 6. Else f. 1933.

Figur 1: Tangen 142/13 og Vangen 142/14. Kilde: Ringerike kommunes hjemmeside. Lastet ned 16.12.2012.

Tuftfamilien overtok Øvre Halkinrud

Skjøte fra Olaus Færden til Johan Andersen Tuft på Øvre Halkinrud og flere andre eiendommer for kr 182 500 er datert 28.11 og tinglyst 10.12. 1910.

Johan Andersen Tuft (1861-1941) var nok født på Hallom, da faren kalles Røsbyeie ved fødselen (Lien 2004). Johan var gift med Karen Bolette Roverud (1873-1921) fra Pukerud i Lunder. Johan og Karen bodde på Branddalen under Sørum i Heradsbygda i 1900, men kjøpte først Nedre Halkinrud (1901) og så Øvre Halkinrud. De hadde barna:

I.a. Gunhild (1896-1955). Pukerud er bosted ved fødsel. Hun ble først gift med skogsarbeider Peder Sverre fra Lier (1879-1957) og seinere skilt. Barna ble født i Sylling (Lien 2004). Da sønnen Kjell døde i 1927 var familiens bosted Øvre Halkinrud, men familien flyttet snart til Roa under Oppgarden på Sokna. Etter skilsmis- sen ble Gunhild gift med Sigurd Bagaasen.

I.b. Anders (1899-1977), med bosted Pukerud ved fødsel, ble gift 1930 med Ågot Wilhelmine Hauge (1897-1986), Hønefoss. De hadde Nedre Halkinrud fra 1925, men hadde ingen barn, og garden gikk over til Ellings sønn Helge Johan i 1987. Han hadde allerede Øvre Halkinrud.

I.c. Inger (1900-1900). Sørum var bosted da hun døde to uker gammel.

I.d. Inger (1902-1986). Foreldrenes bopel ved fødselen var Halkinrud. Inger ble gift med Olaf Hermansen (1911-1963), bryggeriarbeider fra Veme.

I.e. Elling (1903-1989). Foreldrenes bopel ved fødsel er Halkinrud. Skjøte fra Johan A. Tuft til sønnen Elling J. Tuft på denne eiendommen, bruk nummer 12 (Nedre Haldum) og gards- nummer 141, bruksnummer 12 (Høgliseter) for kr 100 000, datert 20. og tinglyst 24.2.1925.

I.f. Haakon Tuft (1908-1992). Ektefellen ble Margit Olava (Mosse) Amundsen fra Ullerål (1919-2008). Hun var bestyrer på Lunder gamlehjem. Haakon og Mosse har tre jenter.

I.g. Einar Tuft (1910-1983), gift 1948 med Karin Kullerud (1919-2010), har en sønn.

I.h. Astrid (1913-1914).

Elling hadde altså Øvre Halkinrud fra 1925 og ble gift i 1930 med Olga Helgesdatter Bråten (1904-1968). Deres barn:

I.e.1. Karen Anna født 1931, gift med Ole O. Strømsodd (1923-1994).

I.e.2. Helge Johan (1935-2006). Helge Johan over- tok Øvre Halkinrud i 1963 etter sin far.

I.e.3. Anders født 1946, er gift med Britt Bråthen. Bor på Sysle, men arbeidet på Felleskjøpet i Hønefoss, nå på Modum.

Helge Johan Tuft, gift 1962 med Astrid Thorleifsdatter Øveren, født 1941, har barna:

I.e.2.a. Inger Tuft født 1963, gift med Ole Tommy Myhren. Har barna Morten f. 1990 og Hanne Marthe f. 1991. Bor på Nedre Halkinrud.

I.e.2.b. Elling Helgesen Tuft født 1968, gift med Gunn Randi. De har to døtre sammen; Elin f. 1997 og Andrea f. 1999. Gunn Randi har ei datter, Cathrine, f. 1989. Elling overtok Øvre Halkinrud i 1991 og så Nedre Halkinrud midt på 1990-tallet.

Tangen

I 1900 og 1910 var Gudbrand Andreassen Flaskerud her med familie. Han er oppført som forpakter eller bygselmann, handverker, maler og tømmerhogger i folketellingene. Gudbrand A. Tangen (1855-1929) ble gift med Inger Marie Tronsdatter Lerfaldet (1856-1939). Gudbrand var sønn av selveier Andreas Olsen Flaskerud og hustru Marie Ellingsdatter, og var bror til maler Martin Flaskerud. Martins sønner Ole, Reidar, Kristian og Elling, ble kjente malere i Lunder (Halkinrud, Dalen og Abelgård, 2013). Gudbrand og Inger Marie, datter av selveier Tron Jensen Lerfaldet og hustru Berte Knutsdatter, hadde følgende barn:

1. Anton Gudbrandsen Tangen (1884-1954). Bosted ved fødsel var Lerfaldet, der faren var forpakter. Anton var tømmerhogger i 1900 og maler og handverker i 1910. Han døde i en sykkelulykke (Halkinrud, Dalen, Abelgård 2012). Ugift.
2. Berte Torine Gudbrandsdatter Tangen f. 4.10.1885. Foreldrenes bosted ved fødsel er fortsatt Lerfaldet, og faren er forpakter.
3. Martin Gudbrandsen Tangen f. 5.12.1888, gift med Anna Augusta. Hans fødested var Tangen. Anna og Martin hadde barna Gunvor, Alf, Agnes og Gunnar. Alle var ugifte unntatt Alf født 12.9.1918, gift med Astrid Fuglesang, som igjen har en datter Anne Marie Smith i Hallumsdalen, Heradsbygda. Ved Alfs (Alvs) fødsel var bostedet Loftus, og Martin var jernbanearbeider. Familien flyttet til Hønefoss på slutten av 1920-tallet.
4. Gunhild Marie Gudbrandsdatter f. 23.1.1891. Krøtterstell i 1910. Gunhild giftet seg i 1918 med Kristian Rudsødegård f. 1884 i Gran på Hadeland. Kristian var gardbruker på Rudsøgarden, Vestre Gran, og de fikk der barna: Inga Marie (1920-1991), gift med Birger Olav Slevikmoen (1917-

1995), Sokna, Gerda Helene (1921-1961), gift med Arthur Johansen, Eidsvold, og Hans (1925-2011) gift med Gudveig Marie Johnsen fra Norderhov. Hans, som var bosatt ved Loftus på Sokna, fortalte at selv om faren hadde gard og hest, var det vanskelig å få tømmerkjøring i allmenningen på Hadeland. Rudsødegård måtte derfor kjøre i Ådalen og Soknedalen. I 1928 bodde de på Tangen et snaut års tid. Etter hvert ga faren seg med kjøring. Han fortsatte med hogging i skogen og arbeidet på saga.

5. Anna Gudbrandsdatter f. 12.10.1893. Anna tjen-te på Hallinghaugen før hun ble gift 16.11.1940 med Andreas Bakke. De fikk ikke barn ifølge Johnsrud (2007).
6. Ole Kristian Gudbrandsen f. 28.8.1897 ifølge folketellingen av 1900. Gift rundt 1960 med Ragna, født 8.9.1904 som datter av dagarbeider Gudbrand Andersen Flaskerud og Maren Olsdatter.

Det ble utstedt forpaktningkontrakt fra Olaus Færden til Gudbrand A. Flaskerud på hans og konens livstid på plassen Tangen eller Halkinrudmyrene mot årlig avgift kr 150. Forpakteren har gjerdefang og vedfang i Tangen skog. Kontrakten er datert 14.2.1886 og 4.10.1897, og tinglyst 15.10.1910. Gudbrand og Inger Marie flyttet altså til Tangen i 1886. Da Gudbrand døde og Inger Marie ble liggende etter et lårhalsbrudd, flyttet familien til Ånestad under Lerfaldet i Lunder der Anton og Ola Tangen bygde hus (Halkinrud, Dalen og Abelgård 2012).

I 1928 skjedde det en deling av Tangen i Tangen (142/13) og Vangen (142/14). Gulbrand A. Flaskerud kjøpte Tangen av Johan A. Tuft for kr 5 000 ved skjøte datert 4.11. og tinglyst 16.11.28. Ved skjøte og skylddeling tinglyst 1.12.1928 er Vangen gitt havnerett. Anton Mælum på Nyborg ble eier av Vangen (Lien 2006).

Skjøte på 142/13 for kr 6 000 fra Gulbrand A. Flaskerud til Edvard Hanssen Stiksrud er datert 14.2 og tinglyst 1.3.1929. Edvard Stiksrud (1898-1999) bodde så på Tangen. Husene forfalt, hovedhuset brant til slutt ned og Edvard flyttet ut på tangen i en jordgamme. Seinere bodde han blant annet på Bjørnerud i Lunder før han døde på aldershemmet. Harald Martin Aamodt arvet Tangen etter Edvard Stiksrud. Harald Martin eier også Bjørnerud.

Litteratur

Bjørke, E., udat.: *Halkjenrud*. 4 s.

Lagesen, A., 1935: *Ringerikske slekter. Opplysninger om slekter og slektsgaarder. III. Slekter fra Norderhov hovedsogn*. I kommisjon hos Joh. E. Bye, Hønefoss. Thronsen & Co.'s Boktrykkeri, Oslo.

- Halkinrud, E., A. Dalen og E. M. Abelgård 2013: En tur i Tranby skolekrets del I. - *Dalen vår. Medlemsblad for Soknedalen lokalhistoriske forening* 64: 16-20.
- Heggen, M. I. F., 2001: Slekt på Øst-Veme. - *Hringariki. Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag* 11 (1): 49-63.
- Johnsrud, O., 2007: Andreas Bakke. *Dalen vår. Medlemsblad for Soknedalen lokalhistoriske forening* 46: 30-31.
- Lien, R., 2004: Anders Torstensen Tuftin (1829-1911) og Inger Nilsdatter født Tangen (1835-1915) - et par med mange etterkommere i Lunder. - *Hringariki. Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag* 14 (2): 22-38.
- Lien, R., 2006: Øvre Evjua, 143/2. - *Dalen vår. Medlemsblad for Soknedalen lokalhistoriske forening* 45: 14-21.
- Lien, R., 2012: Halkinrudslekta på Nedre Evjua og Tangen i Lunder.- *Hringariki. Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag* 22 (2): 40-43. På s. 41, 1. spalte er rett verdi i boet etter Helge Gulbrandsen netto 727-2-2 2/3.
- Solberg, T., 1985: Sindre-slekten i Soknedalen. - *Ringerike* 57: 59-64.
- Solberg, T., 1995: Størk-slekta i Soknedalen. - *Hringariki. Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag* 5 (1): 16-20.

Fra bokhylla: Et makabert 300-årsminne

Øverland, O. A.: *Kornet Ramus og Løytnant Bruse*.
Det Norske Aktieforslag (Kristiania 1902).

Året 2013 er dedikert til dikterpresten Jørgen Moe, men vi har også et annet lokalt "jubiläum", riktignok et atskillig mindre glamorøst sådan: Det er 300 år siden kornett Ole Ramus mistet livet under tragiske omstendigheter ved Dvergstein i Gran. Hendelsen vakte nok mest oppmerksomhet på Ringerike siden den døde var eldste sønn av Anna Colbjørnsdatter og hennes ektemann, sogneprest Jonas Ramus.

Historikeren Ole Andreas Øverland utga i 1902 et lite hefte som i detalj forteller om hva som skjedde, bygd på rettsreferatene. Øverland ønsket å bringe norsk historie ut i folkedypet, og hadde blant annet skrevet en norgeshistorie i tolv bind. Boken om Ole Ramus' skjebne var i denne sammenheng et venstrehandsarbeid.

Ole Ramus hadde vært i krigstjeneste i Brabant, og kom i 1711 til Hadeland. På kort tid opparbeidet han seg et dårlig rykte gjennom hemningsløs svir og brautende oppførsel. Sommeren 1713 hadde drengen hans stjålet karusser fra en husmann i Gran. Da Ole ble konfrontert med dette, reagerte han med sinne, som av en eller annen grunn mest rettet seg mot Christian Bruse, løytnant ved Hadelandske regiment.

Det endte med at Ole Ramus angrep løytnant Bruse med sin kårde ved Dvergstein. Bruse forsvarte seg ved å holde sin pistol i været, men et skudd gikk av, og kornetten falt av hesten og brakk nakken. Dødsårsaken var uklar, og løytnanten ble frifunnet.

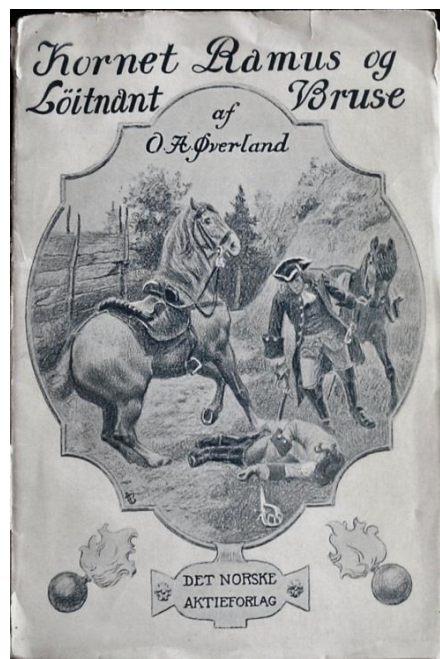

Foto: Sten Høyendahl.

Prestefamilien på Norderhov reagerte sterkt på det som hadde skjedd. Øverland antyder at Anna Colbjørnsdatter med slag og spytt skal ha overfalt løytnanten og skjelt ham ut som sin sønns morder.

Ole Ramus' levninger lå i lang tid i Grinaker kapell. Det rådet lenge mistanke om at han var blitt drept i duell, og han ville i så fall ikke være verdig til en kristen begravelse. Ifølge kirkeboken for Gran ble han gravlagt først 27. juli 1714.

Et brev fra 1340 om Hole prestegård og Helgeland

Enken etter Jacob Luth på Helgeland bragte 7. august 1710 sognepresten i Hole, herr Henrik Opdal, inn for retten for ulovlig hogst, og forlangte grenseoppgang i skogen mellom prestegården og Helgeland. Sognepresten viste til en dom av 29. juni 1652, der det var innført et brev fra kong Magnus Eirikssons 21. regjeringsår, altså fra 1340. Med dette ville han bevise at Helgeland og prestegården alltid hadde vært adskilte.

---

av Sten Høyendahl

Saken fra 1710 er som sedvanlig innført i tingboken for Ringerike, men ble også gjengitt i den lokale aktsprotokollen, der brevet fra 1340 er inntatt i sin helhet - riktignok i 1700-tallets språkdrakt. Avskriften av brevet har tidligere

ikke vært påaktet, og er da heller ikke inntatt i *Diplomatarium Norvegicum*.

Noen dom av 29. juni 1652 kan ikke sees avsagt på hjemtinget i Hole, men vi finner en rettssak med dom av 27. april samme år, der Mattias Sass på Helgeland hadde innstevnet herr Laurids Madssøn på Hole til delesgang mellom gårdene. Dommen av 29. juni 1652 er åpenbart en lagtingsdom, noe som tilsier at hjemtingsdommen er blitt anket. Bøkene fra Christiania lagting er dessverre ikke oppbevart.

Mattias Sass framla i hjemtingsretten i 1652 en fredlysningsseddel av 1. juni 1627 og en kopi av et brev om Hole prestegårds eiendeler under Gunder Stensens hånd, det siste utvilsomt en avskrift av brevet fra 1340.

Vi skal se på avskriften av 1340-brevet slik den framgår av aktsprotokollen fra 1710:

Alle Mandum dem som dette brev see eller hörer sender Torbiörn Uldgieldsen, qvide gud og sine, det skal alt vitterligt være at effter baade min verdige herre Halvor med Guds Miskund biscop i Hammer, fredagen nesteffter Sⁱ Andreas dag udj förste aar och tiugende Min Verdige herr Magnus med Guds Miskund Norges Sverrigs og Gothers Konning, vare ieg paa Rette dele imellem Hole og Moe paa Rösung og tog tvende Mænds vidnisbiurd som var Narve Steenersen og Torckel Svendsen som vidnede at de vare paa arvare ting effter Oudentz Krone paa Nördrehoug paa Ringerige Andramesse, aften nest tilforne da hr: Thore ~~Biörnson~~ Toresen Præst paa Hole stefnte alle dennem til deelisgang som ötter imod Huoller volden og da var deris Rette stefnedag, begyndte de da samme deelesgang fra gadehiörnet og alt effter Kiörsel vejen i öster Norden for öster broen, derifra i Lange broen og til gaden igien som för er melt, vidnede der og Torgier paa Berig og Joen Ellefsen at Huolle aatte alt norden Kiörsel veien frelst og hiemholt, begyndte vi da fra Langebroen mit effter Myrene Nord i Rösougs backs back, fra Rösougs backe alt nord i Sandbreden östen for Rönoung brogen, derfra og i Rönoung broen, og i gaards hiörnet imellem Helgelandz Eng og Hoele Eng, her og nu vidnede Amund Gardsen og Joen Ellefsen, Amund vidnede sin faders ord, at Joen paa Hoele hafde haft og fuldt det angerlöst meere end 40 vintre, til Sandheds vidnisbiurd Setter disse Mænd deris indsegle med min for dette brev, som giort var aar og time som foresiger, Thore paa Haugnor, Ranne paa Frösoug, Aasmund Fierrestad Joen Knudsen, og mange andre gode Mænd hosværendis -

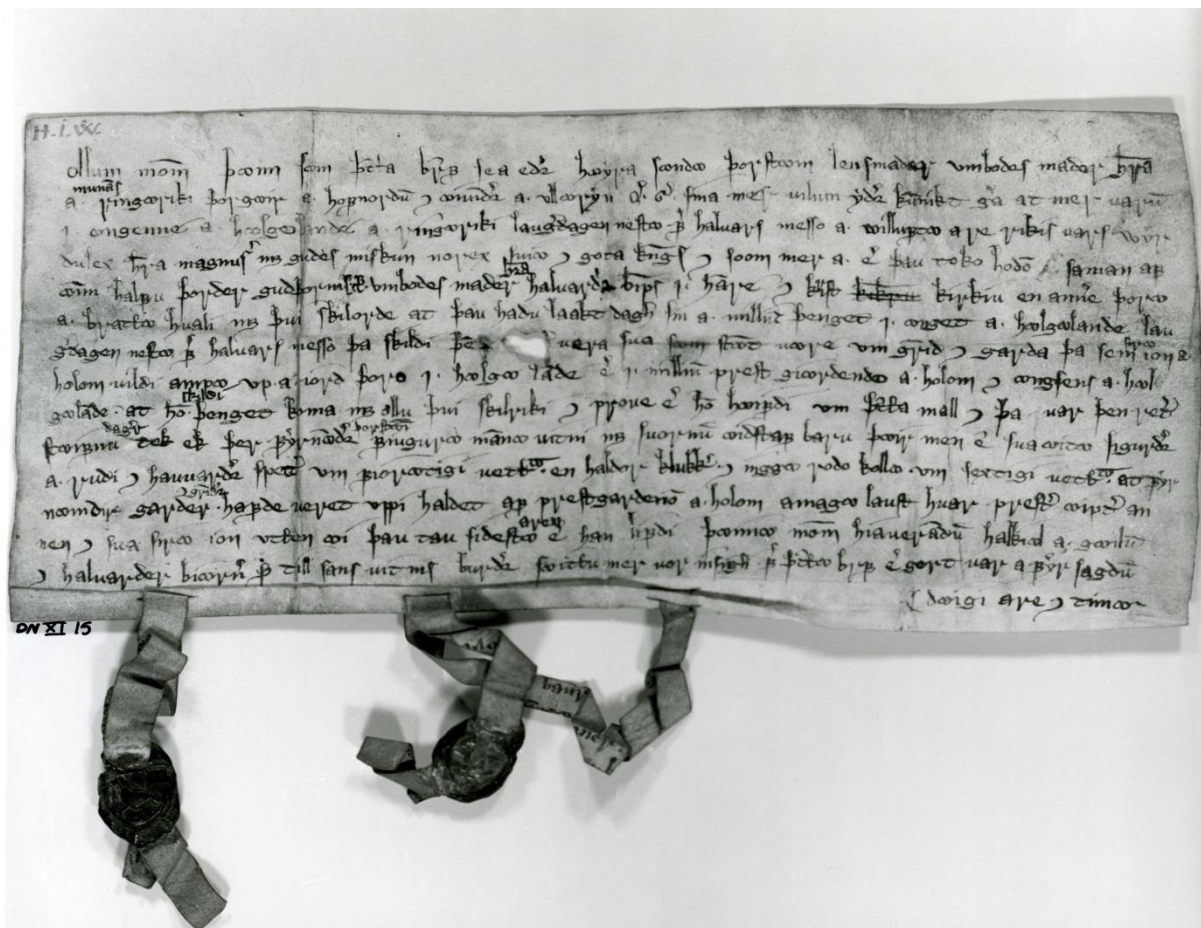
Kilde: Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, aktsprotokoll 10, fol. 122b-123a, avskrift fra 1710. Originalen er gått tapt.

Grenseoppgang

Det var presten Tore Toresson på Hole som hadde innstevnet flere menn til å gå opp prestegårdens grenser fredagen etter St. Andreasdag 1340, altså i begynnelsen av desember. Grense-

delet beskrives detaljert i brevet, men de fleste stedsnavnene er for lengst borte og glemt, og det er ikke alltid like lett å plassere dem i landskapet.

Diplom utstedt 12. mai 1330 på Helgeland. Foto: Riksarkivet.
Originalbrevet fra 1340 som omtales i artikkelen er gått tapt, men har trolig hatt tilsvarende utseende.

Selve grenseoppgangen, som ble foretatt på en uvanlig sen tid på året, begynte ved et gatehjørne og gikk langs kjøreveien i øst nord for den østre brua, derfra til Langebru og tilbake igjen. Torgeir på Berg og Jon Eilevsson ga her vitneprov om at prestegården eide alt nord for kjøreveien. Fra Langebru gikk de midt i myrene fram til Røysebakkebekken, fra Røysebakken nord til Sandbredden øst for Rønnebrua, og til gårdshjørnet som skilte Helgelands og prestegårdens enger. Amund Gardsson kunne her fortelle at presten Jon på Hole, Tore Toressons forgjenger, hadde holdt seg til disse grensene mer enn førti vintre.

Er 1340-brevet ekte?

Mange middelalderbrev som ble lagt fram i retten i 1600- og 1700-årene har i ettertid vist seg å være falske. Forfalskninger avsløres ofte fordi skriveren ikke har hatt tilstrekkelig kjennskap til middelalderens språk- og uttrykksformer, men denne avskriften fra 1710 er bevisst nedtegnet i sin samtids språk.

Presten Tore Toresson på Hole kjennes fra flere middelalderbrev mellom 1345 og 1348 (MR⁴⁸ 28 (med fullt navn), 26, 27, 30, 32, 33). Hans forgjenger Jon er nevnt i et bevart brev, utstedt 12. mai 1330 på Helgeland (MR 12). Dette brevet er i denne sammenhengen svært relevant, ettersom det omhandler gjerder og grunder mellom prestejordet og enga på Helgeland. I avskriften fra 1340 får vi vite at Jon hadde vært prest på Hole i minst førti år.

Det var Torbjørn "Uldgieldsen" som hadde utstedt 1340-brevet på vegne av biskop Hallvard Knivesson av Hamar. Kanskje er han identisk med lagrettemannen Torbjørn Ulvgjests-son (Ulvgjests-son?), som 4. november 1347 forseglede et dokument på Storøya (MR 32).⁴⁹ Av mennene som forseglede brevet fra 1340 er

⁴⁸ Middelalderbrev fra Ringerike 1263-1570 (MR).

⁴⁹ Brevet fra 1347 er ikke inntatt i *Diplomatarium Norvegicum*, men i *Regesta Norvegica* V (1996). Torbjørns farsnavn er her først angitt som Ulvgjests-son, men er strøket uten at noe nytt navn er påført. Neste lagrettemanns navn i den transkriberte teksten er Ulv Gjests-son. Kan det dreie seg om feillesning av farsnavnet Ulvgjests-son?

Tore på Hamnor nevnt i brev av 15. mai 1335, utstedt på Mo (MR 16) og 7. august 1342, utstedt på Leine (MR 24). Også Rane på Frøys-hov er nevnt i Leine-brevet.

Det som skurrer i denne avskriften er navneformen "Aasmund Fierrestad" (Fjelstad) om en av mennene som forseglede brevet. Nå er jo 1710-versjonen en avskrift av det tapte lagting-referatet fra 1652, som igjen baserte seg på en avskrift av det originale brevet. Under slike omstendigheter er det ikke utenkelig at det ett eller annet sted på veien er falt ut en preposisjon foran gårdsnavnet Fjelstad.

Ellers kan det av avskriften ikke sees noe som tyder på at brevet skulle være et falskneri. Noe slikt ble heller ikke i 1710 insinuert av motparten, selv om det ikke var uvanlig å prøve seg. I tingbøkene ser vi at flere falske midlalderdokumenter var blitt avslørt i retten, blant annet i en sak fra 1678 fra Ådalen der seglene på et angitt brev fra 1457 avga sverte på domsmennes fingre.

Tingreferatet av 27. april 1652 er noe upresist, men den opprinnelige avskriften av 1340-brevet synes bekreftet av Gunder Stensen Østre Hårum under hans egen signatur.

En fredlysningsyddel fra 1627

Herr Knud Madssøn hadde 1. juli 1627 sendt bondelensmannen Lars Hesleberg i Norderhov et kort brev om fredlysning av prestebolets skog. En kopi av denne seddelen, som mange år senere ble bekreftet av fogden Johan Schnell og sorenskriveren Jens Nielssøn, ble både i 1652 og 1710 lest opp i retten (se vedlegg 1). Her ser vi at den kortfattede beskrivelsen av grensedelet er direkte avskrift av passasjer i 1340-dokumentet, noe som indikerer at herr Knud hadde sittet med dette foran seg da han skrev sin seddel.

Presten uttrykte seg likevel noe mer presist: fra gatehjørnet mot Mo på Røyse østover etter kjøreveien, derfra til Langebru etter myrene nordover til Røysebakkebekken, så nordover til Sandbråten øst for Rønnebrua, og fra brua til gårdshjørnet mellom de to gårdenes enger.

Grenseoppgangen i 1652

Vitnene ved hjemtingsdommen våren 1652 var Sjur Stadum, Trond Stadum, Engebret Leine, Gunder Hamnor, Gunder Stensen maler på Hårum, Gunder Larsen Stadum, Per Engebretsen og Gudbrand Eivindsen snekker. Ingen av disse visste hvor det rette delet gikk mellom Helgeland og prestegården.

Retten gikk så opp delet etter 1340-brevet, men ingen av vitnene visste hvor Rønnebrua (*Rönigbroe*) befant seg. De gikk derfor fra delestene vest for veien, nord for Ambrosstien ved diket, og så rett mot gårdshjørnet ved Helgelandsenga og prestegårdsenga, langs myrene hvor kors ble hogd inn i tre furutrær mellom steinen og Helgelands gatehjørne. Skogen nord for dette delet og vestover til Kytta skulle heretter følge Helgeland.

Hva som skjedde ved lagtings-saken to måneder senere er ukjent, men hjemtingsdommen ble etter alt å dømme stadfestet.

Nye provsbrev

I hjemtings-saken i 1710 ble fem provsbrev fra 1650-årene framlagt i retten, og ett av disse var utstedt 20. mai 1652, altså drøyt en måneds tid før lagtingsdommen samme år. Det var Nils Olsen Rambekks vitneprov som her ble gjengitt, og dette brevet ble trolig lagt til grunn på lagtinget. Kort etter lagtingsdommen ble den aldrende Herman Hanssøn, opprinnelig prestesønn fra Hole, hentet fra Nes på Hedemarken av herr Laurids Madssøn for å vitne om prestegårdens skog. Herman var som sogneprest på Nes førti år tidligere blitt mistenkt for å ha katolske sympatier, og ble ett av flere ofre for Christian IV's utrenskninger i prestestanden.

I 1656 sørget herr Laurids for at flere vitneprov ble tatt opp om grensedelet. Trolig skjedde dette for å skaffe beviser i en senere retts-sak, og det var særlig Rønnebruas beliggenhet som var interessant. Disse vitneprovne gir mange tidligere ukjente slektsopplysninger om folk i Hole i begynnelsen av 1600-tallet. Ettersom provsbrevne bare finnes i avskrift i akts-protokollen fra 1710, gjengis de her i sin helhet som vedlegg.

En gammel mann i Vardal

Rett etter hjemtingsdommen var falt, 20. mai 1652, kom Lars og Anders Skinstad i Nes prestegjeld på Hedemarken med en skriftlig bevitnelse på hva de hadde hørt av gamle Nils Olsen Rambekk i Vardal. Nils hadde tjent på Ringerike, først i tre år hos Gudbrand Mo, og senere i ti år i Hole prestegård hos salige herr Hans Hermanssøn. Etter det var han i åtte år på Røsholmen, som da lå under prestegården.

Nils sa at prestegårdens eiendeler femti år tidligere gikk fra gårdsgrinda på Mo langs allmannveien til Langebrumyra, der en lang stor stein sto oppreist, deretter til Røysebakkmyra og så langs Sløga til Helgelandsenga, der det

var ei gammel tyrigrav. Da han tjente på Mo, hogg han tyriverk i moen nede ved gatemunnen, og uten herr Hans' samtykke torde han ikke gå over allmannveien fra gatemunnen som lå til Langebru. Da han tjente i prestegården, hogg han sagtømmer øst for Sløga og kjørte det ut i elva, og herr Hans solgte det til Christen Jensen i Skjærdalen. Ingen kom den gang med klager over grensedelet (se vedlegg 2).

Vi finner en Nils på Røsholmen i landskatten 1618, og det er sannsynligvis vår mann. I så fall har han nok tjent Gudbrand Nedre Mo på Røyse i tre års tid rundt 1605.

Gammelprestens landsforviste sønn

Herman Hanssøn, i sine yngre dager sogneprest i Nes på Hedemarken, nå boende på Mølstad i Nes, var sommeren 1652 blitt innstevnet til Hole prestegård for å vitne. Herman var født sytti år tidligere i Hole, og hans far var herr Hans Hermanssøn, sogneprest i Hole i femti år - helt til for 33 år siden.

Gamle Herman Hanssøn kom da også den lange veien fra Hedemarken til Hole, og i sitt provsbrev av 17. juli 1652 hevder han at tvisten mellom gårdene som følge av en tidligere feilaktig dom *henger udj Svang*. Han påviste nå grensedelet fra gårdshjørnet som skilte Helgeland og prestegårdens eng, der Helgelands engegård fra gammelt var utlagt over en bekk eller dal mellom ei gammel tjæregrav og Helgelands eng. Delet fortsatte opp Sløga til en bekk der det hadde ligget ei gammel bru, Rønnebrua, der noen store stokker fortsatt var synlige like ved Sløga. Derfra gikk delet til Hvitmyra, litt oppe på Sløga i skogen. Herman hadde aldri hørt klager over grensedelet, og de på Helgeland hadde bare fått hogge der med farens tilatelse.

Så gikk han østover skogen til allmannveien mellom Mo og Helgeland, til *Sandbröten* eller Sandbakken, som var rett dele mellom Mo og prestegården. Her anviste han mot øst et skogskille mellom gårdene fram til ei myr, der Røysebakkesteinen sto, og derfra ut i Langebrumyra der det midt på brua var reist en lang stein, som nå var slått i to deler. Derfra langs veien til Hole prestegård, og straks på venstre hånd fra Langebru gikk en vei inn mot grinda på Mo (se vedlegg 3).

Herman Hanssøn var født rundt 1582 i Hole. Hans far, herr Hans Hermanssøn, skal ifølge bygdeboka ha vært sogneprest i Hole fra

Christian IV, dansk-norsk konge 1588-1648, hadde lite til overs for kjetterske prester.

1575 til 1628.⁵⁰ Det stemmer ikke særlig godt med kirkeregnskapene, der det framgår at Knud Madssøn, kapellan fra 1617, var sogneprest allerede i 1619.⁵¹ Ifølge Herman Hanssøns opplysninger hadde faren avsluttet sin prestegjering 33 år tidligere, altså nettopp rundt 1619. Det var da også herr Knud som i 1627 hadde ført fredlysningsbrevet i pennen.

Blant sogneprester i Nes på Hedemarken finner vi Herman Hanssøn Ringius mellom 1608 og 1613. Han hadde studert ved det jesuittiske akademiet i Braunsberg, og falt derfor i unåde hos Christian IV. Han ble landsforvist, og satt senere fengslet i flere år i Danmark. Likevel ble han i 1629 sorenskriver på Hadeland, men ble avsatt få år senere, og bosatte seg da på Mølstad i Nes. Der drev han som prokurator, men ble grundig motarbeidet av den lokale øvrighet.⁵²

I prestemanntallet oktober 1664 for Nes står herr Herman Hanssøn som bruker av Mølstad, i en alder av 96 år! Han var der fortsatt i mars

⁵⁰ Bakke (2004), s. 528-29.

⁵¹ Ifølge *Prosjektet Norsk Prestehistorie*, basert på Bastian Svendsens arbeider, framgår det av kirkeregnskapene at Knud Madssøn i 1619 ble sogneprest i Hole. Dette bekreftes av professor Eyvind Fjeld Halvorsens optegnelser.

⁵² *Store Norske Leksikon*, nettutgaven, utdypning ved historikeren Øystein Rian. Rian skriver at Herman trolig var sønn av Hans Hermanssøn på Hole i dennes annet ekteskap med Ragnhild, som han kaller Kaaresdatter. Etter funnet i aktsprotokollen kan det nå fastslås med sikkerhet at Herman var sønn av Hole-presten.

1666, men nå bare oppført som 84 år gammel, noe som stemmer bra med alderen han oppga i 1652. Det er vel rimelig å anta at den forhen så hårdt plagede mann døde ikke lenge etter.

Lensmannen vitner

Gunvold Frøyshov og Sjur Mo i Hole ble fire år senere bedt av herr Laurids Madssøn om å ta Trond Stadums vitneprov. Trond Jonsen på Vestre Stadum var rundt femti år gammel, og hadde i mange år vært bondelensmann i Hole.

Provsbrevet er datert 6. oktober 1656. De to hadde spurt ham hva han visste om brua ved Ambrosdiket, vest for allfarveien ved Sløgebråten. De ville også høre om ei gammel tjæregrav som delesbekken for Hole hadde sitt løp ut av til Sløga og Sandbråten ved elva, der Rønnebrua lå ifølge brev og prov.

Det kom ikke så mye ut av det. Trond sa at han tidligere hadde vist herr Laurids det stedet han mente Rønnebrua hadde ligget. Han trodde ikke at brua kunne ha ligget annetsteds her i marka, i alle fall ikke i prestebolets skog (se vedlegg 4).

Et ektepar i Lårvika

To lagrettemenn i Hole, Sjur Iversen Gjesval og Ole Gjesval, oppsøkte 8. oktober 1656 det gamle ekteparet Anders og Guri i Lårvika øst for Steinsfjorden. De hadde mange år tidligere bodd på Helgeland, og ble nå spurt om Rønnebrua ved Sløgebråten i Ambrosdiket, mellom Sandbråten i elva og markskjellgjerdet ved Helgelands eng der det hadde ligget ei gammel tjæregrav. De ble også spurt om en risgard som tidligere sto i bekken mellom Helgelands eng og tjæregrava.

Anders sa at den tid han bodde på Helgeland, hogg han ikke annet enn brenneved der i marka. Skigarden mellom prestegårdsenga og Helgelands eng var delesgård, og gikk midt i bekken inntil tjæregrava. Siden gikk risgarden rundt prestegårdsenga, og gjerdene møttes nede i bekken som kom inn østfra og gikk sørover mot gårdshjørnet mellom prestegårdsenga og Helgelands eng.

Gårdshjørne var det også ved tjæregrava. På Helgeland hadde de ei ruse stående ved det ytterste gårdshjørnet, og noen ved Sløgebråten. Salige herr Knud hadde tatt opp disse rusene og kastet dem på land, og sagt at de fra Helgeland ikke skulle sette noe på hans grunn. Sto det til ham, skulle de ikke komme med fe her i marka, og heller ikke hogge et lass ved uten

hans tillatelse. Folket på Helgeland kunne altså ikke bruke marka uten å be presten om lov.

Guri Lårvika hadde bodd på Helgeland i ti år, der også hennes svigermor bodde all sin tid, men de hadde da ikke fått hogge eller ta ved uten herr Knuds tillatelse. Svigermoren hadde sagt at det lå ei remse av skogen til Helgeland som het Kytta, opp mot Sløgebråten vest for Rønnebrua, som igjen lå vest for Ambrosdiket i veien mot Sløga. Herr Knud hadde latt hogge tømmer vest for Maltemyra inntil Helgeland, og derfra østover Sløga. Guri visste imidlertid ikke hvor stort Kytta var og hvor markskjellet gikk, men mente det kunne sees ved Rønnebrua ettersom prestegårdens eiendom gikk dit (se vedlegg 5).

Guri hadde vært gift med en av brukerne på Helgeland, og etter hans død inngikk hun ekteskap med Anders. Jacob Luth vitnet i 1664 om at Anders Lårvika hadde bodd i to år på Helgeland *fören Maren kom der*, og Anders hadde aldri hørt at noe landskyld i gården hørte til Norderhov prestebol.⁵³ Anders og Guri var trolig døde da. Svigerfaren til Anders' kone, Knut Helgeland, hadde bodd tyve år på gården.⁵⁴

Guri hadde altså første gang vært gift med en sønn av Knut Helgeland, som døde rundt 1621. Flere brukere på Helgeland er navngitt i 1620-årene, og en av disse var nok hennes ektemann. Anders er allerede nevnt i 1632 som husmann, senere ødegårdsmann i Lårvika. Høsten 1657 ser vi at han heter Anders Andersen, da han *och Sinn Fattig Quinde* blir frastjålet klær på Lårvika av tyven Ole Persen fra Borgen.⁵⁵ Ole Persen fikk som mange andre æreløse mennesker en trist skjebne, og ble samme år hengt av mestermannen fra Christiania.

⁵³ Herr Knud Madssøn på Hole er i landskatten 1630 oppført med 2 skippund tunge i Helgeland. Bygdeboka har ham som sogneprest til 1633, men han døde nok allerede i 1630, ettersom Maren herr Knud Madssøns i landskatten fra 1631 til 1634 er oppført med 2 skippund i gården, og 2½ skippund i 1635, jf Riksarkivet (NRA), Rentekammeret (RK), lensregnskap Akershus (lensr. Akh.) len, Buskerud fogderi, legg 102.3, 107.1, 110.7, 115.6, 120.3 og 123.7. Hun sitter i 1647 fortsatt med 2½ skippund i henhold til skattematrikkelen samme år.

⁵⁴ Statsarkivet på Kongsberg (SAKO), Ringerike og Hallingdal sorenskriveri (RH sskr), tingbok I-5, fol. 70. I Ringerike Slektshistorielags trykte gjengivelse av tingreferatet er Anders Lårvika feilaktig skrevet som Anders Lo, og det er heller ikke medtatt at den tidligere oppsitteren Knut hadde bodd i tyve år på Helgeland.

⁵⁵ SAKO, Eiker, Modum og Sigdal (EMS) sskr, tingbok I-26, fol. 94b-95a.

Ung jente løfter brustokker

To lagrettemenn i Hole, Rolv Bjørke og Christoffer Hårum, oppsøkte 16. oktober 1656 Signi Olsdatter på Sonerud i Steinsfjerdings, ettersom hun mange år tidligere hadde tjent herr Hans i Hole prestegård.

Signi kunne fortelle at hun mest var vokst opp i prestegården, og tjente der til for 48 år siden. Hun vokter den gang feet i marka rett ved Sløgebråten i det store diket eller myra midt i veien som nå kalles Ambrosdiket, ved ei gammel bru i bekken eller myra mot Sløgebråten, vest for veien. Der hadde hun en gang stått og løftet på noen brustokker i Ambrosmyra, og da kom herr Hans og spurte om hun ville lage ny bru der. Da hun kom hjem spurte prestefrua Ragnhild om hva hun hadde gjort ved bekken, og om hun ikke hadde holdt øye med feet. Herr Hans hadde spøkefullt sagt at hun hadde vært nede ved Rønnebrua, og visstnok ville lage ei ny Rønnebru istedenfor den gamle. Dette stedet kunne hun da også påvise (se vedlegg 6).

Signi Olsdatter hadde tjent på prestegården til rundt 1608, og herr Hans Hermanssøn var - etter det hun selv sa - hennes fosterfar. Ole Stensen drev Sonerud i 1650-årene,⁵⁶ og ettersom Signi Olsdatter holdt til her, kan hun ha vært hans mor eller svigermor.

Grenseoppgangen i 1710

Herr Henrik Opdal la fram lagmannsdommen av 29. juni 1652, der brevet fra 1340 var innført. Han framla også en besiktelse av 22. mai 1702, foretatt av fogden Laurids Tønder og sorenskriveren. Her framgikk at prestegårdens skog strakk seg til elva, der husmannen Anders Haakensen bodde, og at prestegården og Helgeland aldri hadde hatt sameie i skog og mark.

Herr Henrik hadde latt hogge nord for veien fra Helgeland til Mo, og grensedelet ble nå gått opp i samsvar med de gamle brevene. Det ble funnet en stein i Røysebakkebekken som var falt ned, trolig en delestein. Herfra gikk de til Sandbråten på allmannveien til Mo, og videre langs allmannveien til en annen nedfalt stein vest for veien rett ved Ambrosdiket. Denne ble kjent for å være rett delestein og reist opp på nytt. Så gikk de langs Helvetesmyra til gårds-

hjørnet av skigarden rett vest for samme myra, der en ny delestein ble satt opp.

Det ble nå avsagt kjennelse for at grensedelet burde gå fra Sandbråten til steinen som ble reist ved Ambrosdiket langs allfarveien mellom Helgeland og Mo. Derfra skulle delet gå til Helvetesmyra og langs denne til den siste delesteinen, som var blitt reist ved gårdshjørnet av skigarden mellom Helgelandsjordet og prestegårdsenga.

Merknader

Ettersom nesten alle dokumentene i aktsprotokollen fra 1710 baserer seg på avskrifter, må det tas klare forbehold ved tolkningen av disse. Ikke minst gjelder dette brevet fra 1340, som åpenbart er en avskrift av en avskrift.

Av stedsnavnene er vel bare Langebru og Helvetesmyra kjent fra nyere tid, mens Sløga og Sløgebråten har gitt navn til to husmannsplasser langt nord i Helgelands utmark. Stedsangivelsene i dokumentene er gjennomgående nokså omtrentlige, og noe kart vil være vanskelig å konstruere.

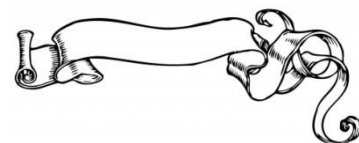
Litteratur

Bakke, Gudmund: *Bygda og folket. Hole bygdebok*, bind 3 (2004). Utgitt av Hole kommune.

Middelalderbrev fra Ringerike 1263-1570. Originaltekster med oversettelser til moderne norsk ved Eyvind Fjeld Halvorsen og Magnus Rindal. Utgitt av Ringerike Slektshistorielag ved Bjørn Geirr Harsson (2009).

Utrykte kilder

Harsson, Margit: *Attofram og Rundtom. 2100 stedsnavn i Hole* (Sundvollen 2012).

⁵⁶ Ole Stensen Sonerud vitnet på tinget på Frøyshov 30. april 1657, jf SAKO, EMS sskr, tingbok I-26, fol. 56b. Vi finner en Ole som bruker på Sonerud i 1660, men gården var da ikke sådd, jf NRA, RK, lensr. Akh. len, RH fogderi, legg 254.7, fogderegnskap 1660/61, vedlegg.

Stedsnavn i området

En mengde stedsnavn forekommer i de framlagte dokumentene om Helgeland og prestegården. Med unntak av grenseoppgangene i 1652 og 1710 foreligger alle dokumenter i avskrift. De som i 1710 skrev de gamle doku-

mentene inn i aktsprotokollen var neppe selv kjent i området. De har trolig mistolket enkelte stedsnavn, men vitnene brukte utvilsomt selv flere varianter.

Ambrosdiket, Ambrosmyra - bekk og myr med ei bru vest for allfarveien ved Sløgebråten (Gunvold Frøyshov og Sjur Mo 1656), øst for Rønnebrua (Guri Lårvika 1656). En nedrevet delestein ble gjenoppreist og erklært for rett grensedele (tingref. 1710). Navnet Ambros var lite brukt, og kan gå tilbake på en tidligere prest eller kapellan i Hole, fortrinnsvis på 1500-tallet.

Ambrosstien - ved Ambrosdiket, vest for allfarveien, sør for en delestein (tingref. 1652).

Helvetesmyra - på grensedelet, i nærheten av Ambrosdiket (tingref. 1710). Navnet finnes på flere senere kart, nord på prestegårdens eiendeler mot Helgeland, og brukes den dag i dag.

Hvitmyra - ved grensedelet på Sløga i skogen, ikke langt fra Rønnebrua (Herman Hanssøn 1652).

Kytta - skogremse til Helgeland, langs opp ved Sløgebråten vest for Rønnebrua (Guri Lårvika 1656), skal ligge til Helgeland (tingref. 1652). Vel samme navn som Kyta i Haug, som ifølge *Norske Gaardsnavne* kan være et bekkenavn.

Langebru, Langebrumyra - trolig i øst der prestegården møter Mo på Røyse, en lang delestein har stått oppreist her midt på brua (Nils Rambekk og Herman Hanssøn 1652).

Maltemyra - på prestegårdens eiendeler nær Helgeland (Guri Lårvika 1656). Om dette kommer av personnavnet Malte, kan det vise til en tidligere prest eller kapellan i Hole (i Norderhov var Malte Christenssøn sogneprest fra 1652, men han var for ung til å kunne være opphavsmann til stedsnavnet).

Rønnebrua - fra Røysebakkebekken gikk de i 1340 nord i Sandbredden øst for *Rönnoug brogen*, (1627: *Röningbroe*). Ingen visste hvor *Röningbroe* lå ved grenseoppgangen i 1652. Guri Lårvika sier i 1656 at *Ronubro* ligger vest for Ambrosdiket i veien mot Sløga. Herman Hanssøn stedfester *Runne broen* i 1652 rett ved Sløga, mens Signi Sonerud i 1656 plasserer *Ronnebro* i Ambrosmyra.

Røysebakke, Røysebakkemyra - lå mellom Langebrumyra og vestsiden av Sløga (Nils Rambekk 1652). Røysebakkesteinen var en delestein i ei myr (Herman Hanssøn 1652), åpenbart Røysebakke-myra.

Røysebakkebekken - i 1340 gikk de på grensedelet fra Langebru til myra nord i Røysebakkebekken sør for Sandbråten. Både i 1340-brevet og 1627-seddelen står det tydelig Røysebakkebakken, et påfallende navn som antas å være avskriftsfeil. Stedet nevnes også ved grenseoppgangen i 1710, men her er det nærmest umulig å avgjøre om det står *Rösebachs bach* eller *bechen*. Ordet er i transkripsjonen tolket som *bechen*.

Sandbråten (Sandbredden, Sandbrottet, Sandbakken) - trolig ved elva - i 1340 gikk de fra nord i *Sandbreden* øst for Rønnebrua (1627: *Sandbröttet*, Herman Hanssøn 1652: *Sandbröten eller Sandbacken*). Formen *Sandbrot* er brukt i to av 1656-provene, og likeledes i tingreferatet 1710. Mest sannsynlig er Sandbråten den rette formen.

Sløga - området mellom Røysebakkemyra og Helgelandsenga (Nils Rambekk 1652), rett ved Rønnebrua (Herman Hanssøn 1652). Navnet kan komme av *sløe*, et fiskeredskap, eller *sløgg*, en senkning i terrenget eller en liten dal, jf Harsson (2012). Husmannsplassen Sløga nevnes først i 1699 (*Slöjen*), men denne lå i det nordøstre hjørnet av Helgelands skog.

Sløgebråten - ved allfarveien, nær Ambrosdiket (Gunvold Frøyshov og Sjur Mo 1656, Signi Sonerud 1656), øst for Rønnebrua (Guri Lårvika 1656). Guri fortalte også at herr Knud Madssøn kastet opp helgelandsfolkets ruser her og sa det var prestegårdens eiendom. Også navnet Sløgebråten er senere brukt om en husmannsplass under Helgeland, litt vest for plassen Sløga.

V e d l e g g

Vedlegg 1

Kiere Lauridz Hesselberg Gud give Eder een god dag, dernest beder ieg Eder venligen at I ville fredliuse Hole Præsteboels Skouginger sig derudj u-billigen at indpasse, hvis Ennemercker ere fra Moe paa Röse dets gade hiörne i öster alt effter Kiörsel vejen, derifra i Langebroe fra Langebroe mit effter Myrene Nord i Rösebachs backen, derifra alt nord j Sandbröttet, östen fra Röningbroe, derifra i broen og fra Röning broe i gaards hiörnet imellem Helgelands Eng og Hoele Eng af Hoele den 1te Julij 1627.

Knud Madsen Egen haand

At dette er een Rigtig Copie af originalen bekiender vi underskrefne

Johan Snel Eg haand

Jens Nielsen Eg haand

Kilde: Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, aktsprotokoll 10, fol. 123a, avskrift fra 1710. Originalen er gått tapt.

Vedlegg 2

Kiendis vi effterskrefne Lauridz og Anders Skindstad Laugrettismænd i Næs Præstegield paa Hedemarcken og hermed vitterligt giör at vi paa Rettens vegne vare ombedne at höre paa een Mands ord og bekiendelse ved nafn Niels Ollufsen Rannbeck boendis udj Vardal, som udj formaals tider hafde tient paa Ringerige först hos Gulbrand Moe udj 3 aar og siden i Hoele Præstegaard hos hæderlig og vel-lærde Mand nu Salig udj Herenn hr. Hans Hermandsen fordem SognePræst i bemelte Hoele Sogn hafde tient udj 10 aar, og kom fra hannem til een af Hoele Præstegaards jorder ved nafn Rösholmen at boe udj 8te aar, bekiendte da fornæfnte Niels Olufsen for os at det er hannem udj ald Sandhed vitterligt og bad sig saa sant Gud hielpe det sandt at være at bemelte Hoele Præstegaards Eje den tid var, som nu kand være ungefer 50 aar siden fra Moes gadegrin og almandvejen hen til Langebro Myr hvor een lang stor steen stod opreist, og siden derfra og hen udj Rösebacke myren i Marcken og derfra langs östen Slöen indtil Helgeland Engen hvor der var een gammel Tyre grav, den tid hand tente ovenbemelte Gulbrand Moe, hug hand tyre verck udj den Moe nedene gade Munden og torde icke gaa over den forbemelte almanne vej fra gade Munden som ligger til Langebro, uden det var med hr. Hans Hermandsen SognePræstens forlov, hand bekiendte ogsaa den stund hand tente i Hoele Præstegaard, da hug hand Saug tömmer östen Slöen og kiörte det udj Elven som hr. Hans Solte til Christen Jensen i Skierdalen, og da viste hand intet andet end den Marck inden disse grentzer laa jo til Hoele Præstegaard, og ingen hörte hand derpaa at ancke eller klage i nogen maader, og hvilcken som noget brug i denne bemelte Hoele Præsteboels Skoug eller marck have ville, da hafde hand det med Sognepræstens Minde og villie. At bemelte Niels Olufsen saaledis som forskrevet staa ved hans ord hermet og provet haver for os, vidner vi med vore Zigneter og ydermeere bekiende vil om fornöden giöris. Ex Schindstad 20 May 1652 -

LS

LS

Kilde: Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, aktsprotokoll 10, fol. 123a-b, avskrift fra 1710. Originalen er gått tapt.

Vedlegg 3

Kiendis ieg Hermand Hansen forrige SognePræst paa Hedemarcken udj Næs Sogn og nu boendis paa Molstad ibidem og hermed vitterligt giör, at efftersom hæderlig og Vellærd Mand hr. Lauritz Madsen SognePræst til Hoele Præstegield her paa Ringerige haver foraarsagelig mig her ud til Hoele Præstegield med een Rigens Citation stefnt og kaldet til Et vidne om Hoele Præstegaards hiemSkoug og ejendoms Rette af arildz tid tilliggende Endemercker, som dertil og hidindtil ligget og roeligen underligget haver, ieg det effter Rettens Middel gestændig være ville, effterdj min Sal. fader hæderlig Mand hr: Hans Hermandsen der sammesteds een residerende SognePræst ungefer 50 aar været haver, nu 33 aar siden, da effterdj den ejendoms tvistighed ved en Mislig dom henger udj Svang, saa ingen vidnisbiurd

derudinden midlertid ved Retten föris kand, og ieg er en gammel Mand i Oplandene langt her fra boendis og u-vis om ieg her igien til stefne tiden, naar derpaa appelleris, kand Comparere og möde, hvorfor ieg haver med disse ærlige og fornunstige Dannemænd Biörn Deli, Anders Frösö, og Knud Ulleren af hr. Lauritz mig tilskicket, mig paa de omtvistede aastæder begivet Hoele Præstegaards roelige possession og ejedeeler dennem at udviise, saa vit mig udj ald sandhed vitterligt er, effterdj ieg er barneföd i Hoele Præstegaard for 70 aar siden, mesten ibidem opdragen hos mine Sal: forældre, og der meget effter min opvext converserit, og omgaaet, og kand mindes fuldkommelig 60 og nogle aar tilbage, veed derfor og anviise kand Hoele Præstegaards og des egendoms grentzer, inden hvilchen ingen af de omkringboende vesten, Norden eller östen, haver sig understaaet med noget skougbrug at indfalde, uden med min Sl. faders minde, og villie, hvilket om nogen sig tilfordristet, blev det hannem baade fratagit, formeente og i andre maader effter loven derfor straffet, haver ieg da med disse gode Dannemænd mig begivet og Forföiet til grentzerne og Marckskielle Hoele Præstegaard og Helgeland imellem, betreffende at anviise, som de udj sin tid i min stæd og absentia haver at ostendere og bekiende. Begyndte vi da först ved Helgeland hos Et gaards hiörne som adskiller Helgeland og Præstegaardens Enger, hvor strax befantes Helgelands Engegaard være udviet og lenger udlagt med af formaals tider over een bek eller dal mellem een gammel tiere graf og Helgelands Eng, og samme gaards hiörne paa de stæder er og været haver förste skielne disse tvende gaarder mellem, ginge saa derfra op med Slöen til een bek hvorover en bro i fordum tider er stelt og funderet af store stocker som endnu er tilsuene strax ved Slöen og kaldis Runnebroen. Derifra begav vi os til een Myr kaldis HvidMyr noget op paa Slöen i Skaugen beliggende, disse bemelte grentzer i min Sl. faders tid altid Kligelöst haver været Hoele Præstegaards land og Ejedeelsmærcker og Helgeland imellem, saa ingen torde derinden hugge eller noget bruge af Helgelands Leilendinger uden min Sal. faders forlov, atter forföiede vi os öster over Skoven til almanne vejen mellem öfre Moe og Helgeland til Sandbröten eller Sandbacken, som er rette deele bemelte Moe og Hoele Præstegaard imellem, hvor ieg og anviiste dennem atter i öster at falde skoug skielne disse nestbemelte gaarder imellem til een Myr huorudj staaer en steen Kaldis Röseback steenen, og derfra siden udj Langebro Myren, hvor een lang steen, nu i to slagen, ungefer mit paa broen er opreist, falder saa derfra langs reisevejen til Hoele Præstegaard noget stycke, hvor strax paa venstre haand fra Langbroe kommer een vei indtil Moes gaard eller gade, inden disse nu opskrefne grentzer er Hoele Præstegaards sandferdige pertinencer og Eenevoldz ejedeeler Hoele Sogne Præstens fri og frelse Egn, som mine Sal. forældre haver fult uden ald amagelse udj 50 aar, saa Sandt være mig Gud Naadig og barmhiertig til ævig tid, hvilcken æd ieg præsteret og gjorde for disse 3 Dannemænd, som udj sin tid, om fornöden giöris, haver effter mig at stave og fæste, og derpaa skiöd dennem til vidnisbiurd, og de det samme med deris her undertrögte indsegle hos min haand og Zignete ratificerer, fuldbyurder og bekræffter. Actum Hoele Præstegaard den 17de Julij 1652.

Hermannd Hansen
Egen haand

LS

LS

LS

LS

Kilde: Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, aktsprotokoll 10, fol. 124a-b, avskrift fra 1710. Originalen er gått tapt.

Vedlegg 4

Gundvold Fröse og Syver Moe Laugrettismænder her udj Hoele Præstegiæld paa Ringerige giör vitterligt at Anno 1656 den 6 Octobris var vi herom begierendes af voris Sogne Præst hæderlig og vellærd Mand hr. Lauritz Madsen Sognepræst i bemelte Præstegiæld at vi udj beskickelseviis ville gaa til Tron Stadum og hannem tilspörge hvad hannem vitterlig er om den gammel broe som er funderet og tilsammen lagt af store stocke liggendis i den bek eller Myr kaldis Ambros dige for vesten alfar vejen ved Slöjbroden imellem forrige Hoele Præstegaards hiörne, eller en gammel tiere grav som Hoele deelis bek haver sit löb ud ad Slöjen til, og Sandbroten ved Elven, som effter deelisbrev og rigtige prov kaldis Ronnings broe, som imellem disse fornæfnte stæder er beliggende hvad Eder derom er vitterlig, at I da udj voris nerværelse ville sige som I een anden tid ved höieste jurament og bogeræed ville siden bekræffte og vedstaa, naar derom behov giöris, da efftersom vi fornæfnte Tron Stadum effter des opskrift saaledis hannem tilspurt haver om bemelte Ronnings broe, gav hand os saaledis Til giensvar som effterfølger, efftersom hand samme bemelte Roning broe tilforn haver hr. Laurs og mig underbe-

Kart fra 1846. Foto: Kari Telste.

kiendte Syver Moe för anvist og formente den at være, efftersom hand viste ingenstedz her i Marcken paa andre stæder er eller Kunde være at finde, end som denne anviiste Roningsbro, og icke heller paa andre stæder kunde være at finde der være liggendis, hvoreffter hand nu og iligemaader saaledis bekiendt haver, og saaledis vedstaar om fornöden giöres, at her udj Præsteboelets Skov icke med eller nogen saadan broe at finde, som kunde være beliggende imellem disse forbemelte deele Mercker; som forhen næfnt er, bekiender vi med voris Zigneter her nedentil videre stadfæstelse, som saaledis Tron Stadum bekiendte, og icke videre viste om denne broe at sige Actum die et loco ut supra -

LS

LS

Kilde: Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, aktsprotokoll 10, fol. 123b-124a, avskrift fra 1710. Originalen er gått tapt.

Vedlegg 5

Siver Iversen og Oluf Giesvold Laugrettismænder her udj Hoele Præstegield paa Ringerige, Kiendis og hermed vitterlig giör at Anno 1656: den 8de Octobris vare vi paa Rettens vegne herom venlig begiendendis, at vi udj beskickelse viis ville tilspörge Anders og hans qvinde Gurj Lorvigen boendis her udj bemelte Præstegield og hörer deris ord og bekiendelse hvad Dennem hver særdeelis er vitterligt om Hoele Præsteboels af arildz tid og hidintil des tilliggende Skoug og Marckskel, og Helgeland imellem, efftersom di udj fordums tider haver boet paa Helgeland, liggendes her udj forn^{te} Hoele Præstegield, at di det effter Rettens Midel gestændige være, og efftersom di ere tvende gamle folck, og u-vis om de til stefnetiden naar derpaa appelleris kand Comparere og möde, hvorföre vi da dennem effter des opskrift paa Rettens og Præsteboelens vegne Eder herom tilspörger alt hvis Eder herom vitterlig er, Först om dj veed noget at sige om een gammel bro som er stilt og tilsammen lagt af store stock og er beliggendis ved Slöjbroden i een bek eller Myr kaldis Ambros dike, imellem Sandbroten i Elven og Marckskiels gierde ved Helgelands Eng som een gammel tiere grav haver været bestaaende, hvilcke samme bemelte bro effter rigtige odels eller Marckskils breve og laugfaste prov kaldis Ronebro som endnu er tilsuene i fornefnte bek imellem disse bemeldte Endemercker, er imellem beliggende, For det andet hvad Eder er vitterligt om een Riisgaard som tilforn var bestaaendis i bekken imellem Helgelands Eng og tiere graven, hvorför at dj dette forberörte vil tilstaa hvad Eder til vidende kand være, som di een anden tid ved bogeræed ville bekræffte og til ald sandhed tilstaa, tilstod bemelte Anders Lorvig saaledis at den tid hand boede paa Helgeland hug hand intet videre End som noget brendevad der strax hos i Marcken, iligemaade tilstod Anders at den skiegaard som gaar imellem Hole Eng og Helgelands Eng, som er Rette deelisaard, hafde sit löb mit i becken indtil een gammel tiere grav og Helgeland imellem, som nu der nederst paa er lengere udlagt, siden kom Riisgaarden som er omkring

Helgeland. Maleri av Gulbrand J. Hurum (1950). I privat eie. Foto: Bjørn Geirr Harsson.
Første gang gjengitt i Holekalenderen 2009, utgitt av Hole historielag.

Hoele Eng östen i fra og möttes saa disse gierder der neder udj becken der som den bek kommer östen i fra og Synden til imellem Hoele Eng og Helgeland Eng, der i den dok var et gaardshiörne og lige saa et gaardshiörne der ved tiere graven, men huilcke af disse 2de gaards hiörner var, viste ieg icke, iligemaader hafde vi een Ryse staaendes ved det yderste gaards hiörne og hafde saa nogle ved Slöjbroden, disse Russer kom Sal. hr. Knud Madsen forrige SognePræst paa Hoele tog disse bemelte Rysser op og kastede dennem på landet og sagde di haver intet med at sette noget paa min grund, thi di haver intet i Marcken her, dersom ieg ville giöre det da skulle di icke komme med deris Creatur her i Marcken og icke heller hugge et læs ved med mindre dj hafde med mit forlov dertil, thi dj haver intet i Marcken, videre hafde Jeg intet brug i den marck med mindre ieg eller dj andre som paa fornæfnte Helgeland var boendis, med mindre di hafde med præstens minde paa Hoele. Iligemaader tilstod ydermeere hans kone Gurj Lorvig at hun boede paa Helgeland udj 10 aar og iligemaader hendes Vermoder var der boendis ald sin alder, Videre fick hverken ieg eller min vermoder hugge eller tage Et læs ved med mindre di hafde med hr. Knud Madsens forlov, thi ieg hörde vel at min vermoder sagde at der laa en rimse af Skoven til Helgeland kaldis Kyttens skulde ligge langs op med Slöigbroden for vesten Ronubro, og Ronubro være liggendis for vesten Ambros dicke i vejen imod Slöjen, hvilcke ieg og samme bro haver seet og været paa hvad stæder hun er beliggende, iligemaader hug hr. Knud Madsen tömmer alt langs for vesten Mälte Myren indtil Helgeland og liden derfra langs östen Slöjen, videre viste eller hörde at Helgeland Leilendinger torde sig med nogen Skovbrug tiltage med mindre di hafde med Præsternis forlov, men hvad Kyttens storhed eller vid og des marckskiel, haver hun aldrig hört nogen derom tale, videre om den lod, Synden, Norden eller vesten viste hun icke huilcke hun formeente at det kunde ses ved Ronebro, efftersom Præsteboelens Eje er dertil, saa kand mand see og erfare hvor stor Kyttens er, videre haver ieg icke herom og kand vide end som skrevet staar, og skiöd disse Dannemænd til skiels, som dj udj voris stæd, naar derom behov giöris, haver at vidne, og ydermeere vil være gestændige naar det bliver paaæschet, dette saaledis er udj Sandhed bekiender vi med vore Indsegle. Actum ut supra.

LS

Kilde: Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, aktsprotokoll 10, fol. 124b-125b, avskrift fra 1710. Originalen er gått tapt.

Vedlegg 6

Rolf Biercke og Christopher Hurrum Laugrettismænder her udj Hoele Præstegield paa Ringerige Kiends og hermed vitterlig giör at Anno 1656: den 16 Octobris vare vi paa Rettens og paa hans Kongl. Maj^{ts} og Præsteboelets vegne herom begierendis, at vi udj beskickelseviis ville tilspörge Signi Olufsdatter Sognerud boendis her udj bemelte Hoele Præstegield, og höre hendes bekiendelse eller ord hvad hende er vitterligt om Hoele Præstegaards Skov eller marck og des Marckschel efftersom hun i formaals tider haver tient udj Hoele Præstegaard hos hæderlig nu Sal. i herren hr: Hans Hermandsen, at hun derfor det effter Rettens Middel gestændige være, og I vis om hun til stefnetiden, naar derpaa appelleris, kand comparere og möde, hvorfore I da paa Rettens och Præsteboeletz vegne ville tilstaa og herom sige Eders Sandhed, hvad Eder herom er vitterligt udi den Sal. Mands tid, som I eller vi udskickede een anden tid ved höieste bogeræed ville bekræffte og vedstaa om alt hvis I derom kand være til vidende, tilstod fornæfnste Signi Olufsdatter Sognerud at hun tiende og War mesten udj Hoele Præstegaard opvoxen hos hæderlig og nu Salig i Herren hr. Hans Hermandsen for dum Sognepræst til bemelte Præstegield, er nu siden ungefer een 48 aar, vogtet ieg da fæ eller Creatur for hannem der neder i Marcken strax ved Slöigbroden der i det store dicke eller myr mit i veien som nu Kaldes Ambros dige, da var ieg ved een gammel broe, liggendis i bemelte beck eller myr imod Slöigbroden, for vesten vejen hvor ieg da veed den gamle bro stod og löffte paa nogle stocker som laa ved siden ved de andre brostocke hos vare beliggende, i bemelte Ambros Myr, da kom min fosterfader hr. Hans Hermandsen til mig gaaende og sagde til mig hvorfor ieg staa her og löffter, enten ieg vil giöre een nye broe for den gamle, og gick siden i fra mig, siden som ieg kom hiem om aftenen, spurde Sal. Ragnild, hr. Hans Hermandsens qvinde, hvad ieg giör der i becken mens ieg tager icke vare paa Creaturene, svarede hr. Hans at hun var nere ved Ronnu bro og vil vist giöre een nye Ronne bro for den gamle, videre viste hun icke derom at sige, end som Sal. hr. Hans Hermandsen sagde at det var Ronnebro, og paa den stæd er beliggende, hvilcken ieg noksom kand grandgivelig mindes paa hvad stæder hun ligger, og skal udviise naar ieg derom bliver ombedet, at dette saaledis udj ald sandhed som forskrevet er, og een anden tid vedstaa, haver vi med voris Zigneter her neden under trögt til videre stadfæstelse, Actum ut supra -

LS

LS

Kilde: Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, aktsprotokoll 10, fol. 125b-126a, avskrift fra 1710. Originalen er gått tapt.

Vedlegg 7

Anno 1652: dend 27: Aprilis, Tisdagen effter Pasche vgge, Rettengang holden, paa Helleland Imelloem Mattias Sas, och her Lauridz Madzen paa Hoelle, Offfuerehrende Ko: Ma: foeget Hans Rasmusen, Sampt Lensmanden aff Nördrehougs prestegield Gunder Klechen, och Laugrettet Nemblig,

Pouell Breen, Gutte Hielde, Guttorm Vejen, Anders Gullerud, Thomas Thandberg, Jörgen Thandberrigh, Olle Christophersen Vager, Olle Veistenn, Olle schredder Vager, Christopher Froegh, Gulbrandt Froegh, och Chrestenn Raae;

Mathias Sas, med Rigens Steffningh, Daterit Aggershuus, den 26 Martj 1652: till Aastaden Indsteffnet, Herr Lauridz Madzen Soegneprest paa Hoele, till Ret Deelesgang, Imelloem Helgeland och Hoelle prestegaard, efftersom hand foermehner, herr Lauridz Sig wiedere med schaugen befatter, end hannom Kand tilkomme; Indlagde derhøes Rigtig Copie aff ehn fredliusnings Seddell, Daterit 1627: dend 1 Julij, Vnder Johan Schnell, och Jens Nielsens hand, lest och paaschreffuet: Item enn Copia oem Hoelle prestegaardtz Egedehler, vnder Gunder Stehnsens hand Iligemaader Lest och paaschreffuet; Vaar och saa hidsteffnet effterschreffne proub, Nauffnlig, Siuffuer Stadum, Thrund Stadum, Engebret Lehne, Gunder Haugnoer, Gunder Mahler Hoerumb, Gunder Lauridzen Stadum, Peder Engebretsen, och Gulbrandt Effuendzen Snedker, at vidne och thillstaae, huis dennem oem Presteboelens och Helgelandz Egedehler wahr beuist, Soem Samptlig Mötte, och wed dehres boegeræed tillstaed, sig Ingen Rete deelemerche att wiede Imelloem Helleland, och Hoelle prestegaard; Niels Oensagger paa herr Lauridz Madsens vegne, Indlagde hans schrifftelige Indleg, vnder hans hand, Lest och paaschreffuet; Haffuer wj derforre begiffuet oes paa Aastaden, och Rigtig deele gaet effter gammell breff, Och effterdj wj iche Kunde finde Rönigbroe, begynte wj deelegang fra deelestenn, som Staer westen foer wejen,

Noerden for Ambroestien weed digenn, och saalige Ret Indtill gaardz höernet, wed Helgelandz Engh, och presteboelens Eng, och langs effter Myrrene, huortill Rigtig deele bleff huggen Koers, paa threj furre three, Imelloem Stenen och Helgelandz gaedehörnet, huilchet schaugh Noerden foer foerneffnde dehle Sauell soem westenn till lige med Kytte, schall fölge och foerbliffue till Helgelandt, Angerlöst, Indtill saalenge det derfra med laugh och doemb bliffuer woendenn;

Kilde: Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, tingbok I-1, fol. 5a-b.

Vedlegg 8

Anno 1710 d. 7 Aug: blef Retten paa tilstefnte Aasterder paa Moen imellem Helgelands Opsidere paa den ene och Presten paa Hole anden side var overværende velbaarne hr. Just. Raad og Amtmand Gluds vegne Sr Christian Thomesen böjdelensmanden af Nördrehougs Prestegield saaog et uwillig Lauret sammesteds fra nemlig Embret Veisteen, Rasmus Brog, Rolf Lie, Knud Olsen Vager, Ole Olsen og Gulbrand Olsen Vager.

For Retten presenterede sig paa den dydig Matrone Anne Sl. Jacob Luths vegne hendes Søn Sr Hendrich Luth en schriftlig stefning derved indholdende Sognepresten hr. Hendrich Opdal for ulouglig schouhugst, begier schoven at schiftes och deelis etc. samt Citantindens forfattede indleg af i dag.

Dernest producerede Prestens fuldmegtig en Contracitation i sagen dat. d. 30 Julii, fremviiste en dom af 1ste Maji 1702 hvormed Citanten vil beviise i sit indleg i samme dom indfört affirmerer pag. 8 og 9.

Bredal fremlagde en dom 29 Jun. 1652 hvori indfört et gl. bref udgivet i Kong Magni tid, vil dermed afbeviise at ejedelerne imellem Hole og Helgeland ere adschilde.

Producerede 6 gl. breve hvormed hand vil bevise Hole Prestegaards schovs strekning i formening at iche noget fra Deris May^{ts} schov bör abolieneris, mens efter det gl. deelebreve ubeschoret at fölge Hole Prestegd som hand og med en besigtelse af 22 Maji 1702 efter hr. amt. Gluds ordre ved fogden Tönder og Sorenschriveren forretted her for Retten beviiste at Hole Prestegaards schovs ejer strecher sig i lengden og bredden ned til Elven hvor husmanden Anders Hogensen boer, tilmed sees af slutningen af samme besigtelse at Hole og Helgeland ingenlunde har veret samejere i schov og march saasom besigtelsen alleene er beordret og forretted over separered gods -

Som vi hafde besigtet det paastefnte Aaverche Norden for vejen som bær fra Helgeland til Moe og grandgiveligen effterseet de efter de producerede breve i formaals tid oprettede deele steene befant vi i Rösebachs bechen en nedfalden steen som siuntes at have veret deelesteen, derfra gich vi til Sandbroten i almue vejen til Moe siden derifra langs almue vejen gich vi til en anden nedfalden steen vesten vejen og strax til Ambrosdigen, hvilchen vi har kient for en ret deelesteen og samme derhos igien opreist, videre derfra langs Helvedes Myr indtil gaardshiörnen af schiegaarden strax vesten samme Myr, hvor en deelesteen bleff opsat. Og efterat de tilstefnte prov paa begge sider hafde udsagt hvad dem om ejedelernes adschillelse var vitterligt og man begierte at de kunde beroe, saasom de om denne sag iche har noget reet til opliusning at forebringe eller prove. For denne forretning foruden dommens Lesning og behavende forseigled papir efter loven tilkommer mig 3 Rd - Afsagt - Efter beste schiön og efter de i Rette indkomne beviislighed^r om de paastefnte ejedeeler har vi for Ret forefunden at deele imellem Helgelands beboere paa den eene og hans ærværdighed hr. Hendrich Opdal anden side bör gaa lige fra Sandbroten til den Steen opreist ved Ambrosdigen langs med alfar vejen som bær fra Helgeland til Moe, videre gaar deelen fra Ambros digen til Helvedis Myr og Langs Myren indtil den siste deele steen af os opretted ved gaardshiörnet af schiegaarden imellem Helgelands jorde og Hole Prestegds eng. Hvor efter Parterne paa baade sider bör holde sig effterretlig, processens omkostning ophævis saasom Citantinden med Contracitanten derom i mindelig er bleven foreened, til med imellem dem aftalt at hr. H. Opdal schal frelseligen beholde det Aavirchede brendevad.

Kilde: Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, tingbok I-26, fol. 42b.

Straffanger i Hønefoss distriktsfengsel (1869)

Listene over fanger i Hønefoss distriktsfengsel er nå kommet fram til 1869. Dette året måtte 31 personer sone straff her, blant dem åtte kvinner. Tidligere hadde det bare vært en eller to kvinner innsatt her årlig.

---

av Tom Larsen

Julen 1868 ble neppe særlig hyggelig for Anne Kirstine Johnsdatter Mælingen på Hønefoss. Først ble hun 17. desember mulktert for å ha solgt brennevin på Hadeland, og lille julaften ble hun idømt fem dager på vann og brød for delaktighet i tyveri. Ettersom hun ikke kunne

betale mulkten, måtte hun sone to dommer i januar/februar.

Anne Kirstine var gift med skomaker Ole Olsen Mælingen i Bergfjerdningen på Hønefoss, som var krøpling. Familien hadde utvilsomt store sosiale problemer. En sønn og to døtre måtte også sone straff dette året: den 26-årige Johan Olsen for delaktighet i tyveri, og døtrene Annette og Nicoline etter kriminallovens § 18-26 (salg av legeme) - Nicoline var bare 16 år gammel da dommen over henne falt. Den noen år eldre Annette ble i tillegg dømt etter kriminallovens §§ 19-6 (heleri) og 21-14 (unnløstelse av å melde fra om funnet gods).

Løbe-No. 1. Anneth Olsdatter Mælingen.

(See Varetægts-Journal N° 56 for 1868). *Forbrydelse:* Forbrydelse mod Criminall: Cap. 19 § 6, Cap. 18 § 26 og Cap. 21 § 14. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 5te Januar 1869 Kl 4½ Efterm. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenskriveren i Ringerike af 23de December 1868.

Straffen. Vand og Brød: 20, tyve, Dage. *Mellemfristidage:* 4 - fire - Dage.

Løsladt: Fredag den 29de Januar 1869 Kl 4½ Efterm.

<i>Omkostningerne og af hvem betalte:</i> Forpleining i 24 Dage a 30 s	Spd 6
Vask	6 s

Løbe-No. 2. Paul Christiansen Hadom af Hønefos.

Alder: 16 Aar. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt. *Forbrydelse:* Fordølgelse af Hittegods.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Tirsdag den 5te Januar 1869 kl. 4½ Efterm. Politimesteren i Hønefos af s. D.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriveren i Ringerike af 23de December 1868.

Straffen. Fangekost: 16 - sexten - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 21de Januar 1869 Kl 4½ Efterm.

<i>Omkostningerne og af hvem betalte:</i> Forpleining i 16 Dage a 30 s	Spd 4
Vask	4 s

Løbe-No. 3. Nils Andersen Hadom.

(See Varetægts-Journal N° 54 for 1868). *Forbrydelse:* Grovt og simpelt Tyveri og Fordølgelse af Hittegods.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Onsdag den 6te Januar 1869 Kl 9½ Formid. Politimesteren i Hønefos af 5te næstfør.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriveren i Ringerike af 23^d Decemb. 1868.

Straffen. Fangekost: 40, fireti Dage. *Løsladt:* Mandag den 15de Februar 1869 Kl 9½ Formid.

<i>Omkostningerne og af hvem betalte:</i> 1 Par Strømper	36 s
Forpleining i 40 Dage a 30 s	Spd 10
Vask	12

Løbe-No. 4. Anders Paulsen Hadom af Norderhov.

Alder: 46 Aar (See N° 17 for 1866). *Forbrydelse:* Ulovligt Brændevinsalg. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Fogden i Ringerike den 8^d Juli 1868 stor 15 - femten - Spdlr, vedtaget under Politisag den 15^d December 1868.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 6te Januar 1869 Kl 2¾ Eftermid. Fogden i Ringerike af 31te December 1868. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 28de December 1868.

Straffen. Vand og Brød: 6 - sex - Dage. *Mellemfristidage:* 1 - een - Dag.

Løsladt: Onsdag den 13^d Januar 1869 Kl 2¾ Efterm.

<i>Omkostningerne og af hvem betalte:</i> Forpleining i 7 Dage a 30 s	Spd 1 90
Vask	2

Løbe-No. 5. Anne Kirstine Johnsdatter Mælingen af Hønefos.

Alder: 47 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* spæd. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt. *Forbrydelse:* Delagtighed i Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Underret. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Fredag den 8de Januar 1869 Kl 2 Efterm. Politimesteren i Hønefos af 5te næstfør.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriven i Ringerike af 23de December 1868.

Straffen. Vand og Brød: 5 - fem - Dage. *Løsladt:* Onsdag den 13de Januar 1869 Kl 2 Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage a 30 s Spd 1 30 s

Løbe-No. 6. Anne Kirstine Johnsdatter Mælingen.

(See N° 5 næstforan). *Forbrydelse:* Ulovligt Brændevinssalg.

Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Hadeland og Land den 17de December 1868, stor 15 - femten - Spdlr.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 28de Januar 1869 Kl 9³/₄ Form. Fogden i Ringerike af

26de næstforh. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 18de Januar 1869.

Straffen. Vand og brød: 6 - sex Dage. *Mellemfrisdage:* 1 - een - Dag.

Løsladt: Torsdag den 4de Febr. 1869 Kl 9 ³/₄ Form.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 7 Dage a 30 s Spd 1 90

Vask 2

Løbe-No. 7. Karen Pedersdatter af Hønefos (Lisbeth).

Alder: 17 Aar. *Høide:* und. midd. *Statur:* spæd. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt.

Forbrydelse: Ulovligt Brændevinssalg.

Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Hadeland og Land den 17de Decemb. 1868, stor 15 - femten Spdlr.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 30te Januar 1869 Kl 9 Form. Fogden i Ringerike af 26^{de}

næstforh. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 18de og 23de Januar 1869.

Straffen. Fangekost: 24 - fire og tyve Dage. *Løsladt:* Tirsdag den 23de Februar 1869 Kl 9 Formid.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 24 Dage a 30 s Spd 6

Vask 6

Løbe-No. 8. Anders Nilsen fra Vermeland i Sverrig.

(See Varetægtsjournal N° 23 for 1868). *Forbrydelse:* Drukkenskab og Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 21de October 1868, stor 1 - een - Spdlr.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 5te Februar 1869 Kl 1¹/₂ Eftermid. Politimesteren i Hønefos af 30te Januar 1869. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 26de Januar 1869.

Straffen. Vand og Brød: 2, to Dage. *Løsladt:* Søndag den 7de Februar 1869 Kl 1¹/₂ Eftermid.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd - 60 s

Løbe-No. 9. Engebret Thoresen af Hønefos.

Alder: 26 Aar. *Høide:* over middels. *Statur:* velvoxen. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt.

Forbrydelse: Forstyrrelse af en Families Nattero. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Fogden i Ringerike den 4^{de}

November 1868, stor 2 - to - Spdlr. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Lørdag den 27de Februar 1869

Kl 2¹/₄ Efterm. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 22de Februar 1869.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to Dage. *Løsladt:* Mandag den 1st Marts 1869 Kl 2¹/₄ Eftermid.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Spd - 60 s

Løbe-No. 10. Johan Olsen Mælingen af Hønefos.

Alder: 26 Aar. *Høide:* und. middel. *Statur:* middels. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt.

Forbrydelse: Delagtighed i Tyveri. *Ved hvilken Underrett tiltalt:* Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 19de Marts 1869 Kl 1¹/₂ Eftermid.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Høiesteretsdom af 3^{die} Marts 1869. Christiania Stiftsoverrets 1ste Afdelings do. af 18de Januar 1869. Sorenskriven i Ringerike af 28de December 1868.

Straffen. Vand og Brød: 5 - fem - Dage. *Løsladt:* Onsdag den 24de Marts 1869 Kl 1¹/₂ Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage a 30 s Spd 1 30 s

Løbe-No. 11. Martin Andersen Tyttebærmoen af Lunder.

Alder: 35 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* kraftig. *Øine:* blaa. *Haar:* lyst.

Forbrydelse: Ulovligt Brændevinssalg.

Ved hvilken Underrett tiltalt: Fogden i Ringerike den 15de Februar 1869, stor 15 - femten - Spdlr. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Lørdag den 20de Marts 1869 Kl 5 Efterm. Fogden i Ringerike af 13de Marts 1869.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 10de Marts 1869.

Straffen. Vand og Brød: 6 - sex - Dage. Mellemfristdage: 1 - een - Dag.

Løsladt: Lørdag den 27de Marts 1869 Kl 5 Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Milepenger paa Hjemreisen 12 s
Vask 2
Forpleining i 7 Dage a 30 s Spd 1 90 s

Løbe-No. 12. Thore Helgesen fra Skinnæseie i Krødsherred.

(See Varetægts-journal N° 10 for 1869). Forbrydelse: Tyveri. Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerike Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 30te Marts 1869 Kl 12¼ Efterm. Fogden i Ringerike af s. D.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriveren i Ringerike af 22de Marts 1869.

Straffen. Vand og brød: 12 - tolv - Dage. Mellemfristdage: 2 - to - Dage.

Løsladt: Tirsdag den 13de April 1869 Kl 12¼ Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 14 Dage a 30 s Spd 3 60
Vask 4

Løbe-No. 13. Martin Johnsen Bjerkeie af Norderhov.

Høide: middels. Statur: før. Øine: blaa. Haar: mørkt. Forbrydelse: Drukkenskab og Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 1ste November 1868, stor 2 - to - Spdlr.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 31te Mai 1869 Kl 7¾ Formid. Politimesteren i Hønefos af 6te Marts 1869. Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 25de Februar 1869.

Straffen. Vand og Brød: 2, to Dage. Løsladt: Onsdag den 2^{den} Juni 1869 Kl 7¾ Formid.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage 4 8 s

Løbe-No. 14. Nicoline Olsdatter Mælingen af Hønefos.

Alder: 17 Aar. Høide: under middels. Statur: spæd. Øine: blaa. Haar: blondt.

Forbrydelse: Criminl. Cap. 18 § 26 1ste Leed. Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 12te Juni 1869 Kl 6 Efterm. Politimesteren i Hønefos af 12te Juni 1869. Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriveren i Ringerike af 4de Juni 1869.

Straffen. Fangekost: 40, fireti Dage. Løsladt: Torsdag den 22de Juli 1869 Kl 6 Eftermid.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 18 Dage 3 72
Vask 6
22 Dage 4 48 s
Vask 6 s

Løbe-No. 15. Inger Marie Bastiansdatter af Hønefos.

(See Varetægts-jour. 38 for 1868). Forbrydelse: Tyveri.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 14de Juni 1869 Kl. 1 Eftermid. Politimesteren i Hønefos af s. d.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriveren i Ringerike af 28de Nov. 1868.

Straffen. Vand og Brød: 8, otte Dage. Mellemfristdage: 1, een Dag.

Løsladt: Onsdag den 23de Juni 1869 Kl. 1 Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 9 Dage a 24 s Spd 1 96 s
Vask 2

Løbe-No. 16. Anders Johnsen Braaten af Norderhov.

(See N° 12 for 1866). Forbrydelse: Drukkenskab etc. samt ulovlig betraadt Jernbanelinie.

Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 10^d Februar 1869 og Politimesteren i Hønefos den 24de Nov. 1868, 20de Januar og 11te Juni 1869, store tilsammen 7 Spd 60s.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 5te Juli 1869 Kl 11¾ Formid. Fogden i Ringerike af 1st Juli 1869. Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 26de Juni 1869.

Straffen. Fangekost: 16 - sexten Dage. Løsladt: Onsdag den 24de Juli 1869 Kl 11¾ Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 16 Dage a 24 s Spd 3 24 s
Vask 2 s

Løbe-No. 17. Mons Monsen af Eidskogen.

(See Varetægtsjournal N: 18 for 1869). Forbrydelse: Tyveri. Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 12te Juli 1869 Kl 11½ Formid. Fogden i Ringerike af s. D.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriveren i Ringerike af 6te Juli 1869.

Straffen. Vand og Brød: 25 - fem og tyve Dage. Mellemfristedage: 6 - sex Dage.

Løsladt: Torsdag den 12te August 1869 Kl 11½ Formiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte:

Forpleining i 19 Dage a 24 s	Spd 3	96 s
Vask		6
Milepenge til Christiania		30 s
Forpleining i 12 Dage	2	48
Vask		4

Løbe-No. 18. Anders Paulsen Hvelven af Norderhov.

(See N: 17 for 1866). Forbrydelse: Ulovligt Brændevinssalg. Ved hvilken Underret tiltalt: Tidagsmulkt stor 10 - ti Spd tildagt ved Retsforlig den 15de Juni 1868 under Hadeland og Lands Juridiktion.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 19de Juli 1869 Kl 11½ Formid. Fogden i Ringerike af 17de næstfør. Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 14de Juli 1869.

Straffen. Vand og Brød: 5 - fem Dage. Løsladt: Lørdag den 24de Juli 1869 Kl 11½ Form.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 5 dage 24s Spd 1

Løbe-No. 19. Johanne Andersdatter Gjevolveie af Hole.

Alder: 33 Aar. Høide: middels. Statur: do. Haar: blondt. Øine: graablaa.

Forbrydelse: Besvangrelse ved 3 forskellige Personer. Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 30te Juli 1869 Kl 2¾ Efterm. Fogden i Ringerike af 22de Juli 1869. Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriveren i Ringerike af 5te Juli 1869.

Straffen. Fangekost: 24. fire og tyve Dage. Løsladt: Mandag den 23de August 1869 Kl 2¾ Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte:

Forpleining i 19 Dage a 24 s	Spd	24 s
23 Dage	4	72
Vask		6

Løbe-No. 20. Anne Andersdatter Frøshougeie af Hole.

Alder: 40 Aar. Høide: middels. Statur: do. Haar: sort. Øine: brungraa.

Forbrydelse: Besvangrelse ved 3 forskellige Personer. Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerike Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 31te Juli 1869 Kl 4½ Efterm. Fogden i Ringerike af 22de Juli 1869. Efter hvilken Dom eller Resolution: Sorenskriveren i Ringerike af 5te Juli 1869.

Straffen. Fangekost: 24, fire og tyve Dage. Løsladt: Tirsdag den 24de Augusti 1869 Kl 4½ Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte:

Forpleining 24 Dage	Spd 4	96
Vask		6

Løbe-No. 21. Karen Torine Nilsdatter af Haug.

Alder: 19 Aar. Høide: middels. Statur: før. Øine: blaa. Haar: blondt.

Forbrydelse: Ulovligt Samliv med en Mandsperson. Ved hvilken Underret tiltalt: Sorenskriveren i Hadeland og Land ved Dom af 28de Mai 1869. Mulkt stor 10 - ti - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 10de August 1869 Kl 8½ Form. Fogden i Ringerike af 31te Juli 1869. Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 29de Juli 1869.

Straffen. Fangekost: 20, tyve Dage. Løsladt: Mandag den 30te August 1869 Kl 8½ Form.

Omkostningerne og af hvem betalte:

Forpleining i 20 Dage	Spd 4	
Vask		6 s

Løbe-No. 22. Hans Andersen Damstuen af Hønefos.

Alder: 45 Aar. Høide: under middels. Statur: spæd. Øine: blaa. Haar: blondt. Forbrydelse: Ulovligt

Brændevinssalg. Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes Underret, Mulkt stor 20 - tyve Spd, Stadfestet ved Christiania Stiftsoverrettsdom af 26de Juli 1869. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 17de August 1869 Kl 8¾ Formid. Politimesteren i Hønefos af 6te August 1869.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 4de August 1869.

Straffen. Vand og Brød: 6 Dage. Mellemfristedage: 1 - een Dag.

Løsladt: Tirsdag den 24de August 1869 Kl 8¾ Form.

Omkostningerne og af hvem betalte:

Forpleining i 7 Dage	Spd 1	48
Vask		2

Løbe-No. 23. Johan Andreas Hansen Askeie af Norderhov.

(See N: 24 for 1868). Forbrydelse: Ulovligt Brændevinssalg.

Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 8de Juli 1868, stor 25 - Fem og tyve - Spd.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 24de September 1869 Kl 11¼ Form. Fogden i Ringerike af 21de October 1868. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 19de October 1868. *Straffen. Vand og Brød:* 7 - syv - Dage. *Mellemfristdage:* 1 - een Dag.

Løsladt: Lørdag den 2^{den} October 1869 Kl 11¼ Formid.

Omkostningerne og af hvem betalte:

Forpleining 6 Dage a 24 s	Spd 1	24
Vask		2
Forpleining 2 Dage		60 s

Løbe-No. 24. Edvard Olsen Gudsgaardeie.

Alder: 19 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* lyst.

Forbrydelse: Overtrædelse af Veilov 1851 § 59.

Ved hvilken Underret tiltalt: Amtmanden i Akershus Amt den 14de December 1868, stor 1- en - Spdlr.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Søndag den 3^{die} October 1869 Kl 10½ Form. Fogden i Ringerike af 25de Sept. 1869. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 23de Sept. 1869.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to Dage. *Løsladt:* Tirsdag den 5te October 1869 Kl 10½ Form.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage 60 s

Løbe-No. 25. Henrik Johnsen Selte af Hole.

Alder: 45 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* kraftig. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt skaldet.

Forbrydelse: Drukkenskab og Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 28de Januar 1869, stor 60 - sexti - Skilling.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 8de October 1869 Kl 12½ Efterm. Fogden i Ringerike af 25de Sept. 1869. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 23de Sept. 1869.

Straffen. Vand og Brød: 2, to Dage. *Løsladt:* Søndag den 10de October 1869 Kl 12½ Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage 60 s

Løbe-No. 26. Hans Andersen Hvelven af Norderhov.

Alder: 20 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt.

Forbrydelse: Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerike Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 14de October 1869 Kl 4 Eftermiddag, Fogden i Ringerike af 19de October 1869. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Høiesteretsdom af 16de Sept. 1869. Stiftsretsdom af 25de Juli 1869. Underretsdom af 30te Juni 1869.

Straffen. Vand og Brød: 10, ti Dage. *Mellemfristdage:* 1 - een - Dag.

Løsladt: Mandag den 25de October 1869 Kl 4 Eftermiddag.

Omkostningerne og af hvem betalte:

Forpleining 11 Dage 30 s	Spd 2	90
Vask		2

Løbe-No. 27. Nils Gulbrandsen Snyta af Norderhov.

(See Varetægtsjournal N: 27 for 1869). *Forbrydelse:* For Besvangrelse af 3 forskellige Fruentimmer.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerike Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 18de October 1869 Kl 9½ Form. Fogden i Ringerike af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Sorenskriveren i Ringerike af 13de October 1869.

Straffen. Vand og Brød: 8 - otte Dage. *Mellemfristdage:* 1 - een- Dag.

Løsladt: Onsdag den 24de October 1869 Kl 9½ Form.

Omkostningerne og af hvem betalte:

Forpleining 9 Dage a 30 s	Spd 2	30
Vask		4
1 Frak		96
1 Par Strømper		48 s

Løbe-No. 28. Anders Mikkelsen Tyttebærmoen af Lunder.

(See N:12 for 1868). *Forbrydelse:* To Børns Skoleforsømmelse. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politiretsdom ved Ringerike Jurisdiction af 30te Sept. 1869, Mulkt stor 10 - ti - Spdlr.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 26de October 1869 Kl 1 Efterm. Fogden i Ringerike af 21de October 1869. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 18de October 1869.

Straffen. Vand og Brød: 5 - fem Dage. *Løsladt:* Søndag den 31te October 1869 Kl 1 Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte:

Forpleining 5 Dage a 30 s	Spd 1	30
Til Hjemreisen		12 s

Løbe-No. 29. Thorvald Syversen af Hønefos.

Alder: 19 Aar. *Høide:* over mid. *Statur:* middels. *Øine:* brune. *Haar:* sort.

Forbrydelse: Utilbedligt Forhold paa Gaden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 14^d Sept. 1869, stor - 60 - sexti Skilling.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 9^d November 1869 Kl 8½ Form.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 29^d October 1869.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to Dage. *Løsladt:* Torsdag den 11te Nov. 1869 Kl 8½ Form.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 2 Dage 30s Spd 60 s

Løbe-No. 30. Hans Andersen Hvelven af Hønefos.

(See N° 26 for 1869). *Forbrydelse:* Drukkenskab og Slagsmaal. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politimesteren i Hønefos den 24de August og 15de September 1869, stor 1 - en og 2 - to Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 13de Novemb. 1869 Kl 8¼ Efterm. Politimesteren i Hønefos af 1ste Nov. 1869. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 29de October 1869.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre Dage. *Løsladt:* Tirsdag den 18de Novemb. 1869 Kl 8¼ Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 3 Dage 30s Spd 90 s

Løbe-No. 31. Arne Arnesen Ødegaarden eller Kaata af Norderhov.

Fødested: Kongsvinger. *Alder:* 29 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* lyst.

Forbrydelse: Drukkenskab og Slagsmaal.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 15de September 1869, stor 2 - to - Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 13de November 1869 Kl 8¼ Eftermid.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 29de October 1869.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to Dage. *Løsladt:* Mandag den 15de Novemb 1869 Kl 8¼ Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 2 Dage 30s Spd 60 s

Løbe-No. 32. Ole Jensen Hafnordeie af Hole.

Høide: middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt. *Forbrydelse:* Ulovligt Brændevinssalg.

Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 16^d Juli 1869, stor - 12 - tolv Speciedaler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 17de Nov. 1869 Kl 12¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 21de Sept. 1869. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 18de Sept 1869.

Straffen. Vand og Brød: 5 - fem Dage. *Løsladt:* Mandag den 22de Novemb. 1869 Kl 12¼ Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 5 Dage 30s Spd 1 30 s

Løbe-No. 33. Ole Eriksen Onsagereie af Hole.

Alder: 34 Aar. *Høide:* mid. *Statur:* kraftig. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt. *Forbrydelse:* Ulovligt Brændevinssalg.

Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 15de Juli 1869, stor 12 - tolv Spdler.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 11te Desemb 1869 Kl 1½ Efterm. Fogden i Ringerike af 21de Sept. 1869. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 18de Sept. 1869.

Straffen. Vand og Brød: 5 - fem Dage. *Løsladt:* Torsdag den 15de Desember 1869 Kl 1½ Efterm.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 5 Dage 30s Spd 1 30 s

Løbe-No. 34. Anders Paulsen Hvelven af Norderhov.

(Se N:17 for 1866). *Forbrydelse:* Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerike Underret.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Søndag den 12te Desember 1869 Kl 9¼ Form. Fogden i Ringerike af 29de October 1869.

Efter hvilken Dom eller Resolution: Høiesterets-dom af 15de October 1869, Christiania Stifts overrets 1st Afdelings dom af 9de August 1869, Underetsdom af 30te Juni 1869.

Straffen. Vand og Brød: 10 - ti - Dage. *Mellemfristidage:* 1 - een Dag.

Løsladt: Torsdag den 23de Desember 1869 Kl 9¼ Form.

Omkostningerne og af hvem betalte: Forpleining 11 Dage a 30 s Spd 2 90 s
Vask 2 s

Lille-Beate – en dukkehistorie

Dukken Lille-Beate er kjent gjennom Jørgen Moes barnefortellinger *I Brønden og i Tjernet*. Disse småhistoriene for barn ble utgitt i 1851, og er Norges første barnebok.

---

av Kari Telste

Dukken tilhørte Jørgen Moes storesøster Beate. I fortellingen opptrer hun riktignok som hans lillesøster, og skal ha fått dukken av en tante i sin fødselsdag. Den hadde et fint, vakkert ansikt og mørkebrunt hår. Det var ikke annet å utsette på hele dukken, mente Beate, enn at det venstre øyenbrynet var tegnet bitte lite grann for høyt. Ser vi nærmere etter, kan nok dette stemme. ”Kanskje hun ikke er riktig fornøyd”, undret Beate, men tanten mente at dukken først måtte bli kjent med henne. Og det ble hun. Da var det ikke lenger merkbart at hun hevet det ene øynebrynet.

Dukken het Beate, for det het hun jo selv, og tanten hennes het også Beate. Lille-Beate ble Beates mest fortrolige og beste venninne. Da hun falt i brønnen, var det dukken som reddet henne fra å drukne. Men Beate selv klarte ikke å beskytte sin lille venninne fra broren, Viggo Viking. Med sin nye øks fór han fram på vikingtokt for å røve og drepe. ”Nå vil jeg røve piker”, truet han, og Lille-Beate ble et lett offer. Halshugget ble hun til sist gravlagt under en nypebusk. Og skal vi tro fortellingen ble hun til Beates store sorg liggende der for alltid.

Fortellingen om dukkens triste skjebne er selvsagt diktet opp, men en viss forankring i virkeligheten har den nok likevel. Viggo Viking er Jørgen selv, hans søster het Beate og dukken Lille-Beate finnes den dag i dag. Den bærer fortsatt et hakk i halsen etter Viggos angrep, og en yngre søster Olava har i et brev bekreftet at det finnes en sannhet i historien: *Sig dine Smaagutter at det er sandt at Jørgen hug Hovedet af ”Store-Beates” Dukke, men saa gikk han noksaa vigtig som en Prest foran Kisten da hun blev begravet*. Selv var Olava for liten til å være med i følget, men bivånet det hele fra et vindu.

I fortellingen er Viggo Viking åtte år. Der- som Jørgen selv var åtte år da han hogg hodet av Lille-Beate, må episoden ha skjedd i 1821. I så fall kan det stemme at fire år gamle Olava var for liten til å få være med i gravfølget, men stor nok til å bevare det som et barndomsminne.

Dette årstallet passer dessuten godt fordi det i 1820 kom en ny type dukke med glasert og malt porselenshode og kropp laget av fint stoff og hanskeskinn. De første dukkene av denne typen var kledd i flotte motedrakter og hadde skrånende skuldre, ansikter malt med forseggjorte detaljer og støpte frisyrer, akkurat slik som Lille-Beate.

Dukken leder tankene mer til bymiljø enn bondemiljø, og vi kan spørre hvordan en slik nymotens dukke havnet på Mo. Fikk Beate den i fødselsdagsgave av en tante? Niesen Sara Moe har en annen versjon. I et slektsminne forteller hun at Beate som barn ble sparket i ansiktet av en fole, slik at overleppen hennes ble kløyvd. Faren tok henne straks opp i karjolen og kjørte de fem milene til hovedstaden for å få henne til lege: *som belønning for den kjekt utståtte smerte fikk hun en stor dukke, hvis historie de fleste barn kjenner fra sin lesebok*.

Ut fra dette er det sannsynlig at Beate fikk dukken av sin far ved legebesøket i Christiania. Beate var ugift, og ga dukken videre til niesen Sara Moe. Den har siden vært i familiens eie.

Venneforeningen Ringerikes Museum har i 2013 vært så heldige å få låne dukken Lille-Beate av dagens eier. Den kan sees på Ringerikes Museum i jubileumsutstillingen for Jørgen Moe.

Kilder og litteratur

Gjefsen, Truls 2011. *Jørgen Moe. En biografi*. Dreyer Forlag. Oslo (s. 19, 179-80).

Holekalenderen 2013. Jørgen Moe 1813-2013. Utgitt av Hole historielag.

Kildebo, Atle (red.): *Den store dukkeboka. Norske dukker 1790-1970*. Samler- og antikkbørsen, Drammen (s. 13).

Moe, Jørgen (1851) 1998. *I brønnen og i tjernet*. Web-utgave, Høgskolen i Vestfold.

Moe, Sara 1925. Slektsminner. *Jul på Ringerike*.

Årsberetning 2012

Styret 2012

Leder: Nils Elsrud
Nestleder: Sten Høyendahl
Kasserer: Knut Helge Nebell
Sekretær: Tom Larsen
Styremedlem: Grete Borgersrud
Styremedlem: Ellen Gilhuus
Varamedlem: Gunnar Fagerås
Varamedlem: Anne Berit Tuft

Redaksjonen i Hringariki:

Sten Høyendahl
Nils Elsrud
Ole E. Yttri
Tom Larsen
Knut Helge Nebell

Revisorer:

Asbjørn Arnesen
Odd Ellingsen

Valgkomité

Trygve H. Berge
Britt-Ellen Bøhn
Odd P. Solstad

Ringerike Slektshistorielag har nå (5/1-2013) 240 medlemmer (inkl. 7 foreninger/off.etater som får tilsendt bladet).

Styremøter Det er holdt seks styremøter samt årsmøte.

Årsmøte Holdt 14. februar kl. 1900 på Veien gamle skole.
Nils Elsrud ble gjenvalgt som leder for 2 år og Sten Høyendahl som nestleder for 2 år.
Redaksjonen av Hringariki ble gjenvalgt.
Odd P. Solstad ble gjenvalgt til valgkomiteen for 3 år.

Medlemsmøter Det er holdt fire møter med kurs i samarbeid med DIS.
Januar/februar Nils Elsrud hadde kurs for lokalgruppa på Sokna i hvordan bruke internett i slektsforskning.
24. januar Nils Elsrud hadde kurs i hvordan finne fram i tingbøker, tinglysninger, osv.
10. april Nils Elsrud hadde kurs i hvordan finne fram i kirkebøkene (35 personer).
12. juni Sten Høyendahl hadde kurs i gotisk håndskrift (14 personer).
11. september Tom Larsen hadde kurs i hvordan få liv og farger på gamle sort/hvitt bilder (19 personer).
20. november Nils Elsrud hadde kurs i hvordan bruke skiftematerialet på Digitalarkivet (17 personer).

Fellesmøter Det er holdt to fellesmøter.
17. januar m/Ringerike Historielag. Foredrag av Jan Helge Østlund.
13. november m/Ringerike Historielag/Ringerikes Museum.
Foredrag av Anne Gro Christensen: Min jødiske familie.

Gaver Vi har mottatt kr 2000 kr fra Hønefoss Sparebank, kr 5000 fra Sparebank Stiftelsen Ringerike, Sparebank 1 Ringerike Hadeland, og kr 2000 i kulturmidler fra Hole kommune.

Redaksjonen i Hringariki

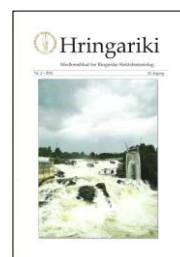
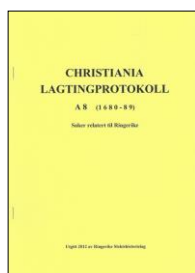
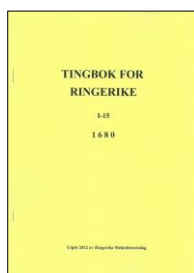
To numre av "Hringariki" som vanlig. Vi har noe stoff på lager, men oppfordrer alle til å komme med bidrag. Sten Høyendahl transkribert en ny tingbok (1680) og Christiania lagtingprotokoll, saker fra Ringerike (1680-89).

Slektshistorielaget har fått hjelp av Jon-Otto Aarnæs til å avfotografere to regnskapsprotokoller fra Riddergaarden.

Disse er publisert på hjemmesiden vår, og vi holder på å lage lenker i register til sidene.

Det er avfotografert ca. 860 sider som Sten Høyendahl har laget register til:

Register med lenker 1819 og fremover - Register med lenker 1836 og fremover.

Å r s m ø t e

ble holdt tirsdag 26. februar 2013 kl. 1900 på Hønefoss bowlingsenter.

Fra styret deltok: Nils Elsrud, Knut Helge Nebell, Tom Larsen og Grete Borgersrud.
For valgkomiteén møtte Odd P. Solstad. Utover dette møtte 4, hvorav 2 ble medlemmer.

Leder Nils Elsrud ønsket velkommen. Innkallingen var kunngjort to ganger i Ringerikes Blad.
Lederen gikk så videre på dagens sakliste.

1. Valg av dirigent og referent

Følgende ble foreslått og valgt uten innvendinger fra de fremmøtte:

Dirigent:	Nils Elsrud
Referent:	Tom Larsen
Signere protokoll:	Odd P. Solstad og Grete Borgersrud

2. Årsberetning

Årsberetningen ble delt ut til alle, og ble gått gjennom punkt for punkt.

Det var ingen merknader fra de fram møtte, og lederen erklærte årsmeldingen for godkjent.

3. Regnskap og budsjett

Det reviderte regnskapet for 2012 ble delt ut, og Nils gikk gjennom dette.

Regnskapet viste et overskudd på kr 20 092,18.

Forslag til budsjett for 2013 ble lagt fram. Her ble det en korrigerings i driftskostnadene på trykking av medlemsbladet *Hringariki*. Ellers ble regnskap og budsjettet godkjent.

4. Innkomne forslag

Nils kom med forslag om å heve medlemskontingenten fra 2014 med kr 50,- til kr 300,- pga. at innbetalingen har gått ned med ca. kr 10.000,- For å kunne opprettholde den aktiviteten vi har med *Hringariki* og medlemsmøter, trengs en styrkning av kontingenten.

5. Valg

Leder	Nils Elsrud	ikke på valg
Nestleder	Sten Høyendahl	gjenvolgt for 2 år (2013-2015)
Kasserer	Knut H. Nebell	gjenvolgt for 2 år (2013-2015)
Sekretær	Tom Larsen	gjenvolgt for 2 år (2013-2015)
Styremedlem	Grete Borgersrud	gjenvolgt for 2 år (2013-2015)
Styremedlem	Anne Berit Tuft	ny, velges for 2 år (2013-2015) * ¹
Varamedlem	Gunnar Fagerås	gjenvolgt for 2 år (2013-2015)
Varamedlem	Sigurd Huseby	ny, velges for 1 år (2013-2014) * ²
Revisorer	Asbjørn Arnesen	ble gjenvolgt for 2 år (2013-2015)

Merknader:

*¹ Anne Berit Tuft går ut som varamedlem 2012-14, og erstatter Ellen Gilhuus som styremedlem 2013-15. Anne Berit går da inn som styremedlem for de neste to årene.

*² Dette medfører at Anne Berit må ha en erstatter som varamedlem for sitt siste år (2013-14). Her har Sigurd Huseby sagt seg villig til å gå inn som varamedlem.

Redaksjonen i Hringariki

I tillegg til den sittende redaksjon ble Knut Helge Nebell inntatt, da han deltar aktivt med pakking, posting av medlemsblader, osv.

Leder Nils Elsrud takket valgkomiteen.
Årsmøtet ble da avsluttet, og fortsatte med kaffe og uformelt samvær.

Tom Larsen
Sekretær

Protokoll signert
Odd P. Solstad Grete Borgersrud

Ringerike Slektshistorielag
Org. nr. 998 856 280

Budsjett 2013 og resultat 2012

	Regnskap 2012	Budsjett 2013	Regnskap 2011
	Driftsinntekter	Driftsinntekter	Driftsinntekter
Kontingent	29 700,00	25 000,00	35 425,00
Kontingent forskudd	12 250,00	12 000,00	16 750,00
Gaver/Tilskudd	9 000,00	2 000,00	5 250,00
Hringariki	1 150,00	1 000,00	8 876,00
Publikasjoner	3 384,00	2 000,00	10 188,00
Annonser	0,00	0,00	0,00
Administrasjon	0,00	0,00	
Porto	0,00	0,00	65,00
Rente & inntekter	125,68	130,00	245,48
Diverse	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>850,00</u>
Sum driftsinntekter	kr 55 609,68	42 130,00	kr 77 649,48
	Driftskostnader	Driftskostnader	Driftskostnader
Kontingent	0,00	0,00	0,00
Kontingent forskudd	0,00	0,00	1 200,00
Gaver/Tilskudd	0,00	0,00	0,00
Hringariki	11 795,00	19 000,00	43 955,00
Publikasjoner	0,00	1 000,00	2 020,50
Annonser	2 601,00	2 500,00	1 610,00
Administrasjon	9 599,50	8 000,00	4 506,25
Porto	11 400,00	11 000,00	4 849,50
Rente & utgifter	122,00	200,00	0,00
Diverse	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>4 506,25</u>
Sum driftsutgifter	kr 35 517,50	41 700,00	kr 17 492,50
Driftsresultat	kr 20 092,18	430,00	kr 19 508,23

Medlemmenes fotografidag

Ta med deg dine gamle fotografier av steder og personer på Ringerike og vis dem fram på utstillingsdagen 10. september 2013 kl. 19-21 i Ringerike Bowlingsenter, Ankersgate 30, Hønefoss.

Kanskje noen har samme bilde og har navnet på den ene du ikke hadde navn på.

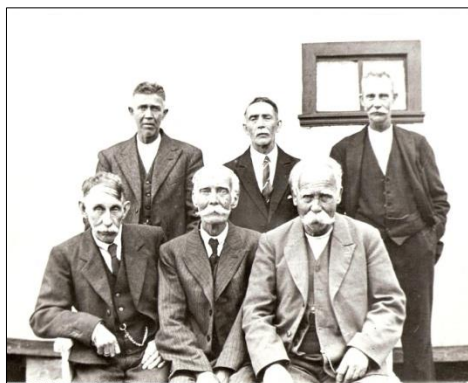
De som har bilder å vise fram bes ta kontakt med Ringerike Slekthistorielag. Nils Elsrud, e-post: n@elsrud.com eller Tom Larsen, e-post: lars77tsen@gmail.com

Andreas Johannesen Fjeldheim (1838-1906)

Det gule huset, "Fjeldheimstua" i Ådal

Fjeldheim-barna: Eilef, Einar, Olaf, Thor, Elling, Carl Edvart.

Gunhild Johanne Enoksen

Andrea Beate Pettersen

B

Avs.
Ringerike Slektshistorielag
v/ Nils Elsrud
Paasche Aasensvei. 26
3514 Hønefoss.